

**ÄITI ON AINA ÄITI
TUTKIMUS AIKUISEN LAPSEN ÄITIYDESTÄ**

Kaarina Veistola

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Sosiaalityö/ Pro gradu-tutkielma

Jyväskylän yliopisto

Elokuu 2008

TIIVISTELMÄ

ÄITI ON AINA ÄITI – tutkimus aikuisen lapsen äitiydestä

Kaarina Veistola

Pro gradu -tutkielma, elokuu 2008

Sosiaalityö/ Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Marjo Kuronen

88 sivua + 4 liitettä

Äidin ja lapsen välinen suhde on pysyvimpiä ihmissuhteita. Äidin ja alaikäisen lapsen välistä suhdetta on tutkittu paljon. Sen sijaan äidin ja aikuisen lapsen välistä suhdetta ei ole juurikaan tutkittu. Sitä on käsitelty joidenkin tutkimuksien osana, mutta varsinaista omaa tutkimusta aiheesta on tehty vain vähän. Yleisesti on kuitenkin tiedossa, että äidit kohdistavat huolenpitoaan myös täysi-ikäisiin lapsiinsa. Suomalaisessa yhteiskunnassa nuoret aikuiset muuttavat yleensä aikaisessa vaiheessa asumaan itsenäisesti. Itsenäistymisvaiheessa vanhempien antamalla emotionaalisella tuella ja konkreettisella avulla on tärkeä merkitys nuoren pärjäämisen kannalta. Tutkimusaineistonani käytin Yhteiskuntatieteellisestä tietoaarkistosta tilaamaani Reetta Rädyn alun perin Helsingin Sanomia varten keräämiä valmiita aineistoja: Äitinä aikuiselle ja Aikuisten lasten äidit. Kyselyt on toteutettu vuonna 2000 Helsingin Sanomien Nyt-liitteessä ja siihen vastasi internetissä 192 aikuisen lapsen äitiä. Valtaosa kyselyyn vastanneista äideistä olivat nuorten aikuisten alle 31-vuotiaiden aikuisten lasten äitejä, joka painottuu myös tutkielmani näkökulmassa. Metodologisena lähestymistapanani käytin faktanäkökulmaa ja analysointimenetelminä käytin kvantitatiivista ja kvalitatiivista tutkimusotetta. Osan kvalitatiivisesta aineistosta kvantifioin, jotta sain muutettua sen määrälliseen muotoon.

Tulosteni mukaan äidin ja aikuisen lapsen suhde jatkuu tiiviinä myös aikuistumisen jälkeen. Tutkimustulosteni mukaan äidit ja nuoret aikuiset pitävät yhteyttä pääsääntöisesti vähintään viikoittain ja he tapaavat toisiaan yleisimmin kerran viikossa tai kuukaudessa. Äitien nuorille aikuisille antama konkreettinen apu on pääsääntöisesti taloudellista apua opiskeluaikana tai silloin, kun nuorella aikuisella on muusta syystä pienet tulot. Äidit osallistuvat nuoren aikuisen kodinhoitoon vain vähän ja se ei ole säännöllistä apua. Äidit osallistuvat myös mahdollisuuksiensa mukaan tarvittaessa lastenlasten hoitamiseen. Äidit toimivat näissä asioissa melko tasapuolisesti molempia sukupuolia kohtaan. Suurin eroavaisuus tuli esille siinä, että äidit osallistuvat enemmän aikuisen tyttärensä kodinhoitoon liittyviin tehtäviin. Äitiyteen vaikuttaa myös äidin tapa toimia äitinä, ja tämän vuoksi jaottelin kyselyyn vastanneet äidit vastausten perusteella muodostamiini viiteen eri äiti tyyppiin, jotka ovat hyväksyjä-äiti, huolehtijaäiti, sukupolvia korostava äiti, ystävä-äiti ja etäinen äiti. Äitityypillä vaikuttaa olevan merkitystä siihen, mitä konkreettista apua äiti aikuiselle lapselleen tarjoaa. Erityistä merkitystä sillä vaikuttaa olevan siihen, tarjoaako äiti aikuiselle lapselleen emotionaalista tukea.

Avainsanat: aikuiset lapset, äitiys, sukupolvet, huolenpito, aikuisen lapsen äitityypit

*”Oppia luopumaan päivittäin: Olen se perunamuori, joka
pantiin multa, joka kasvatti kaksi kaunista mukulaa, joiden
elämä on muualla.” (äiti 59v,13)*

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ.....	2
Sisällysluettelo.....	4
1. JOHDANTO.....	5
2. TUTKIELMAN KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ.....	9
2.1 Aikuistuminen ja aikuisuus.....	9
2.2 Äitiys.....	12
2.3. Sukupolvien väliset suhteet perheessä.....	14
2.4 Huolenpito.....	19
3. SUKUPOLVISUHTEIDEN AJALLINEN JA KULTTUURILLINEN VAIHTELU.....	22
3.1 Suomalainen aikakausikuvaus sukupolvien näkökulmasta.....	22
3.2 Suomalainen lapsuus ja vanhemmuus 1940 - 2000 luvuilla.....	23
3.3 Yhteisöllisyyttä ja yksityisyyttä korostavat kulttuurit.....	28
3.4 Nuorten aikuisten lapsuudenkodista itsenäistyminen.....	31
3.5 Vanhempien ja nuorten aikuisten väliset suhteet.....	34
3.6. Tutkimustehtävä.....	35
4. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	38
4.1 Tutkimukseen osallistuneiden kuvailua.....	40
4.2 Analyysi menetelmät.....	41
4.3 Kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen analyysin yhdistäminen.....	42
4.3.1 Kvalitatiivinen analyysi.....	43
4.3.2 Kvalitatiivisen aineiston kvantifiointi.....	44
4.4. Metodologinen lähestymistapa.....	46
5. ÄITIEN JA AIKUISTEN LASTEN VÄLINEN YHTEYDENPITO JA ÄITIEN ANTAMA KONKREETTINEN APU.....	48
5.1 Äitien ja aikuisten lasten yhteydenpito puhelimitse.....	49
5.2 Äitien ja aikuisten lasten väliset tapaamistiheydet.....	50
5.3 Äitien antama taloudellinen apu aikuisille lapsilleen.....	52
5.4 Äitien antama kodinhoitoapu aikuisille lapsilleen.....	55
5.5 Isoäidin osallistuminen lastenlasten hoitamiseen.....	57
5.6 Yhteenveto yhteydenpidosta ja konkreettisesta avusta.....	59
6. ÄITITYYPIT.....	61
6.1 Hyväksyjä-äiti.....	61
6.2 Huolehtijaäiti.....	63
6.3 Sukupolvia korostava äiti.....	65
6.4 Ystäv-äiti.....	67
6.5 Etäinen äiti.....	69
6.6. Äitityypit ja emotionaalinen tuki.....	71
6.7 Äitityypit, yhteydenpito ja konkreettinen apu.....	73
7. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	77
LÄHTEET:.....	80
LIITTEET:.....	89

1. JOHDANTO

Sosiaalityössä olen huomannut äidin olevan usein tärkeä aikuisen lapsen tukija vaikeassa elämäntilanteessa. Äiti on usein viimeinen läheinen ja luotettu ihminen, joka jaksaa olla mukana vaikean elämäntilanteen pitkittyessä. Forsbergin (1994, 104 - 105) mukaan sukupolvien väliset suhteet ovat ihmisten välisistä suhteista pitkäkestoisempia, mikä tulee esille vanhempien ja aikuisten lasten välisissä suhteissa. Tämän vuoksi niitä pidetään tärkeinä myös sosiaalitoimiston sosiaalityössä. Sosiaalitoimiston asiakastilanteissa saattavat tulla esille vanhempien ja aikuisten lasten väliset suhteet silloin, kun otetaan puheeksi aikuisen lapsen työttömyys, rahavaikkeudet, ruuan ja erilaiset materiaaliset puutteet, jopa puute rahasta ja lasten hoitajan tarve ovat tilanteita, joissa vanhemmat heitä auttavat.

Tässä tutkimuksessa kohderyhmänä eivät kuitenkaan ole sosiaalityön asiakkaiden äidit, vaan tutkimusaineistoni kyselyyn vastanneet äidit ja heidän aikuiset lapsensa elävät hyvin erilaisissa elämäntilanteissa. Aikuisten lasten äideillä ei ole yhteiskunnan määrittämiä velvollisuuksia suhteessa aikuiseen lapseensa, vaan he voivat vapaasti luoda keskenään haluamansalaisen suhteen. Poikkeuksena on kuitenkin joissakin tapauksissa elatusvelvollisuus opiskelevaa alle 20-vuotiasta nuorta kohtaan, jolla ei ole vanhempien tulo- ja varallisuustilanteen vuoksi oikeutta täysi määräisiin opintoetuuksiin, jolloin vanhempien tulee osallistua täysi-ikäisen opiskelijan elatuskustannuksiin. (Gottberg 2005, 197, 201.)

Käytän tutkimuksessani kvantitatiivista ja kvalitatiivista tutkimusotetta. Tämän vuoksi käytin kahta tutkimusaineistoa. Tilasin Yhteiskuntatieteellisestä tietoaarkistosta pro gradu - tutkielmaani varten Reetta Rädyn alun perin Helsingin Sanomia varten keräämät valmiit aineistot: Äitinä aikuiselle ja Aikuisten lasten äidit. Kyselyt on toteutettu vuonna 2000 Helsingin Sanomien Nyt-liitteessä. Toimittaja Reetta Rätty on kirjoittanut kyselyn pohjalta artikkelin Ikuinen emo, joka on julkaistu Helsingin Sanomien Nyt-liitteessä numerossa 19/2000. Artikkelissa on siteerattu suoraan vastaajien kommentteja, ja lisäksi siinä on haastateltu psykologian professori Pirkko Niemelää ja sosiaalipolitiikan tutkija Ritva Nätkiniä. Pirkko Niemelä toi haastattelussaan esiin, että vanhemman ja aikuisen lapsen on kasvettava erilleen, jotta heidän suhteestaan voi tulla rakentava. Erilleen kasvamisen jälkeen

suhde voi muuttua kahden aikuisen väliseksi läheiseksi suhteeksi. Lastenlasten syntymä on usein tilanne, jolloin aikuinen lapsi alkaa ymmärtämään äitinsä toimintaa äitinä. Samalla äiti alkaa näkemään lapsensa aikuisena, ja tämä lisää tasa-arvoisuutta heidän suhteessaan. (Räty 2000, 14.) Sosiaalipolitiikan tutkija Ritva Nätkiniä haastatteli toimittaja Anu Silberberg kyselyyn vastanneiden keskimäärin 54-vuotiaiden äitien elämäntilanteista. Nämä 1940-luvulla syntyneet äidit ovat tulleet äideiksi 70-luvulla, jona aikana äitiys on muuttunut monella tavalla. Äitiys on muuttunut tänä aikana omaehtoiseksi valinnaksi, ja äidit ovat siirtyneet työelämään ja yhteiskunta on ottanut vastuuta lastenhoidosta. (Räty 2000, 17.)

Aiheesta ei ole tehty juurikaan aikaisempaa tutkimusta, mutta aihetta on käsitelty joidenkin laajempien tutkimusten osana. Anna-Liisa Sysiharju on tehnyt Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksella vuonna 1987 tutkimuksen nimeltä Nykykaupunkilaisen elämäntilanteita kodin jäsenenä. Sysiharjun tutkimuksessa käsitellään elämäntilanteita kodin jäsenenä, ja siinä käydään läpi eri vaiheita elävien työikäisten naisten ja miesten kokemuksia, vuorovaikutusta sukupolvien välillä sekä nykyisen kodin vertailuja lapsuuskotiin. Lisäksi siinä käsitellään myös äidin ja aikuisen lapsen välisiä suhteita. (Sysiharju 1987, 5.) Lisäksi Helena Hurme on tehnyt psykologian alaan liittyvää tutkimusta sukupolvien välisistä suhteista. Vuonna 1988 hän teki tutkimuksen *Child, Mother and Grandmother Intergenerational Interaction in Finnish Families*. Tutkimuksessaan Hurme käsittelee kolmen sukupolven keskinäistä vuorovaikutusta, johon liittyy myös eri osapuolten toisilleen antama henkinen tuki ja konkreettinen apu. (Hurme 1988, 1 - 5.) Helsingin yliopistossa on meneillään Gentrans projekti vuosina 2006 - 2009, johon liittyy Suomen akatemian Gentrans-tutkimus, Sukupolvien ketju – Suuret ikäluokat ja sukupolvien väliset vaihdot Suomessa, joka on suuria ikäluokkia koskeva tutkimus, ja siihen sisältyy myös heidän perhesuhteisiinsa liittyvää tutkimusta, mutta sitä koskevaa tutkimusraporttia ei ole vielä julkaistu (Helsingin yliopisto, 2008.)

Aikaisempaa tutkimusta on tehty myös äitiys ja sukupolvet -aiheista. Äitiystutkimus rajoittuu äidin ja alaikäisten lasten suhteisiin, mutta niillä on käyttöarvoa myös tässä tutkimuksessa. Tärkeitä lähteitä tutkielmassani ovat Satu Katvalan (2001) kasvatustieteiden väitöskirjatutkimus ”Missä äiti on? Äitejä ja äiteyden uskomuksia sukupolvien saatossa”, Saara Linnatsalon (2002) kasvatustieteiden väitöskirja ”Kasvatuksellinen hyväksyntä ja

torjunta kolmessa sukupolvessa”, sekä Eugenia Scabini, Elena Martan ja Marghaherita Lanzin (2006) psykologian alan tutkimus ”The Transition to Adulthood and Family Relations An Intergenerational Perspective.” Lisäksi nuorisotutkimusta on tehty myös nuorten aikuisten ja äidin välisistä suhteista. Huolenpidon käsite liittyy myös äidin ja aikuisen lapsen suhteeseen, sekä sukupolvi käsite jonka yhteydessä tulee esille eri sukupolvien elämäntilanteisiin liittyvät erot. Osassa kirjallisuutta käsitellään molempien vanhempien ja aikuisen lapsen välistä suhdetta. Käytän lähteenä myös tätä tutkimusta, koska lähteitä on niukasti saatavilla. Näistä tutkimuksista ei käy aina ilmi, kumpaa vanhempaa tarkoitetaan. Muilta osin en isän ja aikuisen lapsen suhdetta juurikaan tutkimuksessani käsittele.

Tutkimusaineistoni vastaajien ikärakenteesta johtuen äitien suhde nuoriin aikuisiin, 18-30 -vuotiaisiin aikuisiin lapsiin korostuu, koska kyselyvastauksista valtaosa tuli tämän ikäluokan äideiltä. Nuorelle aikuiselle äitien tarjoama tuki on yleistä ja monipuolista, koska lapsuuden kodista irrottautuminen tapahtuu yleensä näinä ikävuosina. Usein myös ensimmäiset lapsenlapset syntyvät tässä vaiheessa. Äidin antaman tuen näkökulmasta on hyvin vähän tutkittu äidin ja aikuisen lapsen välistä suhdetta, jonka vuoksi pidän aiheen tutkimista merkittävänä ja mielenkiintoisena. Kyseessä on myös yleisesti kiinnostava aihe, koska kaikilla on tai on ollut äiti, ja useat naiset ovat itse äitejä ja tai isoäitejä, joten kyseessä on hyvin tunnepitoinen ja yhteiskuntamme arkipäivään liittyvä aihe. Enemmän äidin ja aikuisen lapsen suhdetta on käsitelty hoivaan liittyvissä tutkimuksissa, jolloin isoäiti hoitaa lapsenlapsiaan tai aikuinen lapsi toimii omien ikääntyneiden vanhempiensa hoiva-apuna. (Koistinen 2003, 96 - 100.) Tutkielmassani olen kiinnostunut äidin ja aikuisen lapsen välisistä suhteesta. Siitä mikä on äidin rooli aikuisen ihmisen elämässä. Tutkimuksessani kysyn: Mitä aikuisen lapsen äitiys merkitsee? Mitä aikuisesta lapseta huolehtiminen on äidin näkökulmasta?

Oman tutkimusaiheeni valitsin henkilökohtaisen kiinnostukseni pohjalta. Aloin pohtia tulevaa pro gradu -tutkielmaa aihetta jo hyvissä ajoin ennen syksyllä 2007 alkanutta pro gradu seminaaria. Prosessiin liittyi useiden aiheiden läpikäymistä mielessäni ja niiden hylkäämistä syystä tai toisesta. Aihetta pohtiessani kypsyin tekemään tutkimuksen aiheesta, joka ei liity suoraan sosiaalityöhön, josta minulla on käytännön työkokemusta viisitoista vuotta. Valitsin

aiheen, josta voisin saada uutta näkökulmaa sekä työhöni että arkielämäni sukupolvien ketjussa.

2. TUTKIELMAN KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ

Tässä luvussa esittelen tutkielmani keskeiset käsitteet. Tarkastelen käsitteitä aikaisempien tutkimusten ja teorioiden pohjalta. Lisäksi pohdin valitsemieni käsitteiden merkitystä omassa tutkimuksessani. Tutkimuksen kohteena on aikuisen lapsen äitiys, jonka vuoksi tarkastelen aikuisuus, aikuistuminen ja äitiys käsitteitä. Äitiyteen liitetään yleisesti myös huolenpito. Huolenpito käsite on tärkeä, koska se on osa tutkimuskysymystäni. Äidin rooli on keskeinen myös sukupolvien ketjussa. Sukupolvet käsite antaa syvyyttä perhesuhteiden tutkimiseen ja ilman tätä näkökulmaa aihetta olisi vaikea tutkia.

2.1 Aikuistuminen ja aikuisuus

Aikuistumisella tarkoitan tutkielmassani nuoren irrottautumista vanhemmistaan ja aikuisuudella yksilön täysivaltaisuutta omilla asioissaan. Erik H. Eriksonin kehitysteoria on tunnettu elämänteheteoria. Erikson on huomionut teoriaa luodessaan ihmisen elämään liittyvät biologiset, psyykkiset ja sosiaaliset tapahtumat. (Korhonen 2008.) Biologiset tapahtumat liittyvät yksilön fyysisissä ja ruumiillisissa ominaisuuksissa eri ikäkausina tapahtuviin muutoksiin. Psykeen alueen tapahtumiin kuuluvat yksilölliset minä kokemukset, ja sosiaalisen alueen tapahtumiin liittyvät asiat, jotka kuuluvat yksilön yhteisöllisyyteen ja vuorovaikutukseen muiden kanssa. Eriksonin teorian mukaan ihmisen kehitykseen kuuluvat erilaiset kriisit ja konfliktit, joita hänen tulee ratkaista. Näiden haasteellisten vaiheiden tarkoituksena on aikaan saada yksilössä positiivisia muutoksia. Ihminen muodostaa identiteettinsä liittämällä yhteen kokemansa biologiset ja sosiaaliset prosessit. Eriksonin teorian mukaan ihmisen elämään kuuluu kahdeksan psykososiaalisen kehityksen vaihetta. Näihin vaiheisiin kuuluvat myös kriisit. Kriiseistä selviäminen antaa yksilölle keinoja selviytyä seuraavasta ongelmasta. Nuori aikuinen on ehtinyt elämänsä aikana käymään läpi jo useita psykososiaalista kehitysvaihetta. Varhaisaikuisuuden kehitystehtävänä on tarvitsevaisuuden hyväksyminen, johon liittyy eristäytyminen ja läheisyys, sekä tarvitsevuus ja rakkaus. Jos nuori aikuinen on selviytynyt kehitystehtävistä, hän kykenee tasapainoiseen parisuhteeseen ja tunteiden osoittamiseen ilman pelkoa siitä, että se uhkaa hänen omaa identiteettiään. Lisäksi läheisyyteen kykenevä tuntee myös yhteenkuuluvaisuutta muiden

ihmisten kanssa ja haluaa toimia heidän parhaakseen. Eristäytynyt on pelokas ja kykenemätön jakamaan elämäänsä muiden kanssa, koska hän ei ole saanut itse osakseen hyväksyntää.

Äidin ja aikuisen lapsen välisen suhteen läheisyys vaihtelee elämän eri vaiheiden aikana. Lapsuuden jälkeen nuoruusiässä nuori alkaa ottaa etäisyyttä vanhempiinsa. Tätä ikävaihetta kutsutaan murrosiäksi. Murros käsite kuvaakin hyvin tätä ikävaihetta, koska kyseessä on suurten muutosten aika nuoren elämässä. Parhaimmillaan äiti sallii lapselleen tämän itsenäistymisen ottamalla huomioon nuoren normaalin kehitystason. Ambert kirjoittaa (1997,59) tyhjänpesän syndroomasta, johon äiti voi "sairastua" aikuistuneen lapsen muutettua pois kotoa. Tässä tilanteessa vanhemmat jäävät keskenään kotiin, ja heidän tulee oppia elämään uudessa elämäntilanteessa, ja löytää uusi tapa toimia vanhempina. Tähän vaiheeseen yleensä kuuluu aikuisen lapsen elämän seuraaminen ja elämänvaiheissa tukeminen, kun nuori aikuinen etsii ja löytää paikkansa työelämässä ja perustaa perheen.

Tommi Hoikkala on tehnyt vuonna 1993 väitöskirjatutkimuksen "Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus?" Hoikkala on tutkimuksessaan tarkastellut iän merkitystä ihmisen elämässä. Hän on paneutunut aikuistumisen, itsenäistymisen ja kasvatuksen kysymyksiin. Hoikkalan mukaan (1993, 82 - 87) aikuisuus on voitu käsittää elämän menetyksenä, jämähtämisenä, velvollisuuksina ja vastuuna sekä järkevöitymisenä. Järkevöitymiskäsitettä käytetään nuoresta, joka on aikuistumassa. Aikuistumiseen liittyy itsenäistyminen. Hoikkala toteaa, että aikuistumisen prosessi kestää koko elämänkaaren ajan. Hoikkalan mukaan nuoruusikään liittyvät myös ammatinvalintaan liittyvät valinnat. Useat nuoret itsenäistyvät lapsuuden kodistaan lähtemällä opiskelemaan ja tämän jälkeen työelämään, ja aikuistuminen tapahtuu tässä vaiheessa. Opiskeluaikana ja ammattiin valmistumisajankohtana useimmat nuoret muuttavat myös asumaan itsenäisesti. Muuttamisen jälkeen he yleensä pitävät aluksi tiivistä yhteyttä lapsuudenkotiin, mutta haluavat kuitenkin lisätä itsenäisyyttään.

Nuorten aikuisten hyvinvointiin vaikuttaa se, minkälaiset suhteet heillä on omiin vanhempiinsa ja Shehan ja Dwayn mukaan aikuisen itsenäisyyteen ja riippumattomuuteen kuuluvia tekijöitä ovat toiminnallinen itsenäisyys, riippumattomuus asenteellisella ja tunnetasolla, sekä ristiriitatilanteissa (1997, 60). Nuoret aikuiset ovat (Loevinger; Laineen 2005, 38-39 mukaan) noin 20 - 25-vuotiaana minän kehityksessään niin sanotulla

itsetietoisuuden tasolla. Tämä tulee ilmi siinä, että he luottavat itseensä ja ovat tilannearviokykyisiä. Hän hyväksyy jo yksilöllisyytensä, mutta ryhmään kuuluminen on hänelle edelleen tärkeää. Loevinger jakaa aikuisen minän kehityksen kolmeen hierarkkisesti etenevään vaiheeseen, jotka ovat:

1. Tunnollisuuden taso, jossa korostuvat vastuuntunto, itsekritiikki ja itsensä ymmärtäminen.
2. Individualistinen taso, jolloin oman minän riippumattomuus ja yksilöllisyyden löytäminen ovat tärkeitä asioita.
3. Autonomian ja integraation taso, johon liittyy rohkeus kohdata, sietää ja ratkaista ristiriitoja.

Marin (2001, 231-232) tuo esille, että aikuistumiseen liittyy myös juridinen puoli. Täytettyään 18 vuotta ihminen on lain edessä aikuinen ja täysivaltainen kansalainen, joka ei ole enää vanhempiensa holhouksessa. Hän saa itsenäisen oikeuden äänestää vaaleissa, valita uskontokuntansa, solmia työ- ja oppisopimuksia, tehdä testamentin omaisuudestaan, ajaa ajokortin ja ostaa alkoholia. Oikeuksien lisäksi hänelle tulee myös velvoitteita, joita ovat omista teoistaan vastaaminen lain ja oikeuden edessä, aikuisen työaikaan siirtyminen, puolustustilan aikainen työvelvollisuus sekä velvollisuus avustaa palo- ja onnettomuuspaikalla.

Raitanen (2001, 203-204) toteaa väitöskirjaansa varten tekemiensä haastatteluiden pohjalta, että 17 - 28 -vuotiaat nuoret kuvasivat aikuistumista perinteisellä tavalla, mutta tämän lisäksi he näkevät sen myös prosessina, johon kuuluu vanhempien luota pois muuttaminen, koulutuksen päättäminen, työelämään siirtyminen ja parisuhteen muodostaminen. Tämän lisäksi nuoret näkivät aikuisuuteen kuuluvaksi myös itsenäistymisen, johon liittyy vastuunkantaminen ja selviytyminen. Lisäksi he korostivat oman arvomaailmansa mukaan elämästä ja tasa-arvoa suhteessa omiin vanhempiinsa. Raitanen (2001, 217) toteaa myös artikkelissaan, että perinteinen tapa ajatella aikuistumisen tapahtuvan opintojen päättymisen, työelämään siirtymisen, avioliiton solmimisen ja vanhemmaksi tulemisen myötä on muuttunut yhteiskunnallisen kehityksen mukana, koska nykyään avioliitto ja vanhemmuus tulevat

ajankohtaiseksi myöhemmässä vaiheessa. Avioerot ja työpaikan vaihtamiset ovat yleisiä, ja kouluttautuminen saattaa jatkua läpi elämän. Tämän vuoksi aikuisuudelle on etsittävä myös muita mittareita.

Ambertin (1997, 54 - 62) mukaan lapsen vartuttua aikuiseksi vanhemman ja nuoren aikuisen suhde muuttuu tasa-arvoisemmaksi ja vastavuoroiseksi. Vanhempien ja lasten välit muuttuvat koko ajan, koska aika kuluu ja kokemukset muuttuvat ihmissuhteissakin historiaksi. Nuoret aikuiset kykenevät laadukkaisiin ihmissuhteisiin vanhempiensa kanssa, jos lapsuus- ja nuoruusvuodet ovat sujuneet hyvin ja nuori aikuinen on saanut itsenäistyä. Yhteinen historia vanhempien kanssa on saattanut sisältää myös vaikeuksia joiden vuoksi vanhemmat jatkavat nuoren kontrollointia myös hänen aikuisuudessaan. Lastenlasten syntymä on usein tapahtuma, joka lähentää uudelleen äidin ja aikuisen lapsen suhteita. Parhaimmillaan suhde on vastavuoroista toinen toisensa huomioon ottamista elämän eri tilanteissa. Myöhemmin äidin vanhetessa on aikuisen lapsen vuoro ottaa hänestä enemmän vastuuta.

2.2 Äitiys

Äitiys on sanana suomen kielessä vielä varsin uusi. Sana on esiintynyt ensimmäisen kerran vuonna 1851. Käsite syntyi, kun haluttiin määritellä miehen asemaa julkisen palkkatyön tekijöinä ja naisia yksityisinä perheestä huolehtijoina. Naisten tehtävänä yhteiskunnassa katsottiin olevan kasvattaa yhteiskuntaan kansalaisia, jotka vuorostaan ottavat vastuuta yhteiskunnassa. (Katvala 2001, 15.) Äitien on kasvatustyössään mukauduttava aikakauden ja yhteiskunnan vaatimuksiin. Suomen historiassa äitiyteen on ollut vaikutusta erityisellä tavalla kaupungillistumisella, sodilla ja naisten palkkatyöhön siirtymisellä.

Naisia tukemaan yhteiskunnallisissa muutosvaiheissa on perustettu yhdistyksiä, joiden tehtävänä on tukea naisia muutosvaiheissa ohjeistamalla ja opastamalla muutokseen. Suomalaisista järjestöistä voidaan mainita tällaisena Martta-yhdistys, joka on perustettu vuonna 1899. Naisliikkeen erityishuomion kohteeksi äitiys nousi 1970-luvulla. Naisliikkeen äitikuva oli väriltään negatiivisesti, koska äitiys nähtiin naisten vapautumisen esteenä ja alistamisen välineenä. 1980-luvulla alettiin Suomessa tutkia sitä, mitä äitiys käytännössä on.

Silloin oltiin kiinnostuneita työuran ja perheen yhdistämisestä, joka on edelleen keskeinen kysymys. 1990-luvulla tutkimuksen kiinnostuksen kohteeksi nousi naisten yksilölliset erot, keskeisenä kysymyksenä naisen halu tai haluttomuus tulla äidiksi. (Katvala 2001, 17 – 21.)

Laineen (2005, 67, 125) mukaan äidin ja lapsen välinen suhde on ainutlaatuinen, koska äiti mahdollistaa lapselle syntymisen ja elämisen mahdollisuudet. Äidin valinnat ohjaavat lapsen kehitystä ja kasvua lapsuudessa. Parhaimmillaan lapsuudessa äidin suoma turva ja lämpö kantavat vielä aikuisuudessakin. Varhaislapsuuden aikana äidin rooli on erityisen tärkeä. Silloin syntyvä kiintymissuhde vaikuttaa lapseen koko elämän ajan. Kiintymissuhde määrittää voiko lapsi luottaa äitiin ja muihin lähellä oleviin ihmisiin vastataanko hänen tarpeisiinsa vai jäävätkö ne jatkuvasti huomaamatta? Häiriöt kiintymyssuhteissa heijastuvat lapsen ja myöhemmin aikuisen elämään monella tavalla ja niitä on vaikea myöhemmin korjata. Aikuistuminen on yksinkertaisempaa silloin, kun nuorella on kiintymissuhteet kunnossa. Tällöin hänen on helpompi solmia uusia ihmissuhteita ja selviytyä itsenäisestä elämästä. Epävakaat kiintymyssuhteet ajavat helposti väärin valintoihin elämässä ja jatkuvaan äidin kaipuuseen, joka voi ilmetä esimerkiksi ahdistuksen tunteena.

Väestöliitto on julkaissut tutkija Pirjo Paajasen laatiman perhebarometrin 2007: Mikä on minun perheeni? Barometrin aineisto on kerätty vuosina 1997 ja 2007. Siinä todetaan, että kyselyyn vastaajista seitsemän kymmenestä piti kotoa pois muuttanutta aikuista lasta ja heidän vanhempiaan samaan perheeseen kuuluvina. Lähes sama määrä piti vanhempia, lapsia ja muualla asuvia isovanhempia saman perheen jäseninä. Omat vanhempansa koki perheenjäsenikseen kaksi kolmesta vastaajasta, joilla vanhemmat ovat elossa. Kotoa pois muuttaneet lapset koki perheenjäsenikseen 89% vastaajista. Läheistä biologista sukulaisuutta pidettiin tärkeänä perheeseen kuulumisen määrittävänä tekijänä. (2007, 27-31.)

Perhebarometritutkimuksessa (emt. 2007, 52 - 55, 82) selvitettiin myös aikuisten yhteydenpitoa ydin perheen ulkopuolella asuviin ihmisiin. Vastauksista käy ilmi, että lähes viidesosa kotoa muuttaneista lapsista ja äideistä pitää yhteyttä lähes päivittäin. Kolme viidestä vastaajasta piti yhteyttä viikoittain aikuiseen lapseensa. Tutkimuksen mukaan eniten yhteyttä pidetään läheisiin ystäviin, naapureihin ja äiteihin. Naapureita ja ystäviä oli lähes kaikilla vastaajilla, aikuisia lapsia tai elossa olevia vanhempia ei välttämättä kaikilla ollut. Vastaajista, jotka ilmoittivat olevansa yhteydessä päivittäin tai viikoittain äitiinsä, suuri osa oli nuoria

vastikään kotoa pois muuttaneita opiskelijoita ja niitä, jotka eivät olleet perustaneet omaa perhettä. Myös työttömät pitävät tiivistä yhteyttä äitinsä kanssa.

Anna-Liisa Sysiharju (1987, 286) on tehnyt tutkimuksen Helsingin yliopiston opettajakoulutuslaitoksella aiheesta Nykykaupunkilaisen elämäntapaa kodin jäsenenä. Sysiharju käsitteli tutkimuksessaan myös vanhempien ja aikuisten lasten tapaamisia. Sekä miehet että naiset pitävät yhteyttä omiin vanhempiinsa ja kotoa pois muuttaneisiin aikuisiin lapsiinsa. Molemmat sukupuolet ilmoittivat uskotukseen lapsuusperheestään yleisimmin oman äitinsä. Tässä tutkielmassa perehdyn erityisesti aikuisten lasten äitiyteen ja heidän merkitykseensä aikuisen lapsen elämässä.

2.3. Sukupolvien väliset suhteet perheessä

Sukupolvien ketjut rakentavat yhteiskuntaamme, ja tulevat näkyväksi heidän aikaansaannoksissaan. Sukupolvien ketjulla tarkoitan tässä tutkielmassa isovanhempien, vanhempien ja lasten muodostamia ketjuja, jotka uusiutuvat uusien lasten synnyttyä sukuun. Normeilla, rooleilla ja odotuksilla on keskeinen asema suhteessa saman sukupolven edustajiin. Tämä tulee esille esimerkiksi siinä, että sukupolven jäsenten odotetaan käyttäytyvän toisiaan kohtaan tietyllä tavalla. (Dunham & Bengtson 1986, 4; Katvalan 2001, 12 mukaan.) Sukupolvella voidaan tarkoittaa myös samaan aikakauteen syntyneitä, samassa tilanteessa ja kulttuurissa elänyttä ikäluokkaa, joilla on yhteisiä kokemuksia, joiden vuoksi heille on muodostunut samantapainen elämäntapomalli. Tässä yhteydessä puhutaan kohorttisukupolvesta. (Bengtson 1993; Kertzer 1983, 128-129; Roos 1988, 25; Katvalan 2001, 12 mukaan.) Yhteiskunnalle uudet sukupolvet ovat tärkeä voimavara. Yleensä aikaisemmat sukupolvet ovat hyvin kiinnostuneita nuoremasta sukupolvesta joka ilmenee vanhemman sukupolven huolenpitona nuoremmistaan. Uusien sukupolvien tekemä työ rakentuu ja kehittyy edellisten sukupolvien tekemän työn varaan. Työssään sukupolven tulee ottaa huomioon tulevien sukupolvien tarpeet, jotta elämisen mahdollisuus on myös tulevilla sukupolvilla. Tässä tutkimuksessa pääroolissa ovat sukulaissuhteisiin liittyvät sukupolvet.

Sukupolvi-käsite syntyi Puurosen (2006, 86 - 93) mukaan 1900-luvun alussa, kun positivistiset tutkijat halusivat löytää käsitteen, joka kuvaa mitattavassa muodossa ihmiselämää. Sukupolvikäsite sisältää ihmisen elämänkaaren syntymästä kuolemaan. On olemassa erilaisia tapoja määritellä sukupolvi. Suvut muodostuvat eri sukupolvista, jolloin sukupolvien välinen ikäero yleensä on noin kahdenkymmenen tai viidenkymmenen vuoden välillä. Sukupolveksi kutsutaan myös saman ikäluokan edustajia, jolloin sukupolven ero on yksi ikäluokka, joka voi ajallisesti olla noin kaksi tai kolmekymmentä vuotta. Samaan sukupolveen kuuluville yhteisön jäsenille muodostuu samankaltaisia kokemuksia. Nuoruuteen kuuluu kokemusten tuoreus. Vanhemmat sukupolvet siirtävät omaa kokemustaan ja kulttuuriaan kasvatuksen kautta tuleville sukupolville (Roos ym. 1997, 10 & Roos 2005, 208.) Edellä mainittu tulee esille myös siinä, että vanhempien kasvatustyyli siirtyy useimmiten vanhemmilta heidän omille lapsilleen vaikka äiti päättäisi, että ei toista omien vanhempiensa kasvatustyyliä oman lapsensa kohdalla, hän saattaa huomata omassa kasvatuksessaan toistavansa aikaisemman sukupolven kasvatustapaa.

Saara Linnatsalo on haastatellut kasvatustieteiden väitöskirjaansa varten saman perheen kolmen eri sukupolven edustajaa, isoäitiä, äitiä ja tytärtä, ja kysynyt heidän käsityksiään kasvatuksellista hyväksynnästä ja torjunnasta. Linnatsalo on valinnut haastateltavakseen naisia, koska lasten hoidosta ja kasvatuksesta on ollut kautta aikojen päävastuu naisilla. Linnatsalo on kuvaillut myös haastattelujen ja lähdekirjallisuuden avulla kasvatuksellista hyväksyntää ja torjuntaa eri sukupolvien lapsuudessa 1950- ja 70- sekä 2000-luvuilla. Linnatsalon mukaan hyväksyntä tulee ilmi lapsen kunnioittamisena ja rakastamisena, ja torjunta ilmenee vanhemman aggressiivisuutena lastaan kohtaan ja välinpitämättömyytenä. Saara Linnatsalo on käyttänyt teoria taustanaan väitöskirjansa Ronald P. Rohnerin kehittämää PAR-teoriaa (Parent Acceptance-Rejektion Theory). PAR-teoriassa hyväksyntä käsitetään fyysisenä ja kielellisenä lämpimyytenä ja kiintymyksenä. Torjunta merkitsee fyysistä ja kielellistä vihamielisyyttä, johon liittyy aggressiivisuutta, sekä välinpitämättömyyttä ja eriytymätöntä torjuntaa, joka merkitsee lapsen omaa tunnetta siitä, että hän ei ole rakastettu ja tärkeä (Rohner 1986, 20, Linnatsalon 2002, 32 mukaan). PAR-teorian avulla pyritään selvittämään vanhempien välittämän hyväksynnän ja torjunnan seuraamuksia emotionaalaisella, kognitiivisella ja käyttäytymiseen liittyvien seuraamusten tasolla. Toinen tärkeä PAR-teorian tavoite on selvittää, minkä vuoksi toinen lapsi selviytyy toista paremmin

vanhemman häneen kohdistamasta torjunnasta. Kolmas tavoite on selvittää vanhempien kokemusten kautta syitä siihen miksi vanhemmat kohdistavat lapseensa hyväksyntää tai torjuntaa. Neljänneksi sen avulla pyritään löytämään yhteyksiä hyväksynnän ja torjunnan suhteessa sosiokulttuurillisia ja ilmaisullisia ilmiöitä (Rohner 1980, 1-2,1986, 14-15; Linnatsalon 2002 32-33 mukaan.)

Linnatsalon (2002,87-88) mukaan hänen tutkimukseensa osallistuneen sukupolvikolmikron ajatuksia tulkittaessa käy ilmi, että käsitykset hyväksynnän ja torjunnan oikeutuksesta ovat samanlaiset. Sen sijaan hyväksynnän ja torjunnan kasvatuksellisista vaikutuksista puhuttaessa on jossakin määrin eroja. Tämä johtuu Linnatsalon (2002,87-88) mukaan siitä, että käyttäytyminen on tekijä, joka siirtyy sukupolvelta toiselle. Sen sijaan käsityksiin jostakin asiasta on vaikutusta myös eleyllä aikakaudella ja kyseisen ajan kasvatuskäsityksillä. Linnatsalon (2002,106-107) mukaan vanhempiensa hyväksymäksi lapsuudessaan tulleet saavat siitä voimaa vielä aikuisuudessaakin. Torjunnan kohteeksi joutuneiden on vaikeampi kasvaa kypsään aikuisuuteen ja vanhemmuuteen. Tämä ei ole kuitenkaan mahdotonta, tutkimuksen mukaan lapsuudessaan torjutuksi tulleet saattaa kyetä toimimaan hyväksyvänä vanhempana, jos hän on pystynyt käsittelemään omaa lapsuuttaan ja on antanut vanhemmilleen anteeksi. Linnatsalo antaa kuitenkin toivoa myös lapsuudessa torjutuille tulleille. Hänen mukaansa lapsuudessa torjuttu saattaa sisäisen voimansa avulla oppia selviytyjiksi. Linnatsalo (2002, 12) tuo tutkimuksessaan esille esimerkein, kuinka isoäiti on oppinut elämänsä aikakauden ajattelutavat ja on tullut joustavaksi ikääntyessään. Nuorempi sukupolvi auttaa puolestaan vanhempaa ikäpolvea heidän tarvitsemisissa asioissa. Näihin suhteisiin vaikuttaa myös Linnatsalon tutkimuksessaan esiin tuoma hyväksyntä ja torjunta.

Alasen (2001, 98, 103) mukaan sukupolvet ovat sidoksissa omaan aikakauteensa. Aikakauden tapahtumat tekevät saman ikäpolven edustajille yhteistä historiaa jolloin samat kokemukset yhdistävät heitä ja erottavat heidät muista samaan aikaan eläneistä. Roos nimittää (2005, 208) samaan ikäluokkaan kuuluvia, joilla on yhteisiä kokemuksia, sosiaalisesti sukupolveksi. Sosiaaliseen sukupolveen kuuluvat eivät ole välttämättä keskenään sukulaisia. Korhosen mukaan vanhemman sukupolven tärkeänä tehtävänä on toimia mallina nuorimmilleen. He siirtävät nuoremmalle sukupolvelle erilaisia perinteitä, joista yksi tärkeä on lastenkasvatus,

jonka menetelmät lapsi voi aikuiseksi tultuaan ottaa malliksi kasvattaessaan omia lapsiaan. (Mannheim 1952, 299; Korhonen 1999, 67.)

Isovanhemmilla on tärkeä rooli Hirsjärven mukaan (Hirsjärvi ym. 2000, 23, 27) sukupolvien ketjussa. Lapsenlapsen syntymä tuo uutta sisältöä myös isovanhempien elämään. Siihen millaiseksi isovanhemman ja lapsenlapsen suhde muodostuu on merkitystä sillä minkälainen on vanhemman ja isovanhemman välinen suhde. Vanhemmat haluavat yleensä tukea lastensa suhdetta omiin vanhempiinsa, jos heillä itsellä on heihin läheinen ja luottamuksellinen suhde. Isovanhemmat vaikuttavat lapsenlapsensa kehitykseen suorasti olemalla kontaktissa hänen kanssaan, mutta he vaikuttavat myös epäsuorasti lapsen vanhemmalle antamansa kasvatuksen ja elämäkokemusten kautta.

Helena Hurme on tehnyt tutkimusta sukupolvien välisistä suhteista. Hän on tehnyt vuonna 1988 psykologian alaan liittyvän tutkimuksen ”Child, Mother and Grandmother Intergenerational Interaction in Finnish Families.” Tutkimuksessaan Hurme käsittelee kolmen sukupolven keskinäistä vuorovaikutusta, johon liittyy myös eri osapuolten toisilleen antama henkinen tuki ja konkreettinen apu. (Hurme 1988, 1-5). Tutkimusta varten hän on haastatellut isoäitejä, heidän keski-ikäisiä tyttäriään ja 12-vuotiaita lapsenlapsiaan. Tutkimuksessa on todettu, että lähiverkostolla ja siinä tapahtuvalla vuorovaikutuksella ja kanssakäymisellä on tärkeä rooli kaikenikäisille yksilöille.

Satu Katvala on tutkinut kasvatustieteellisessä tutkimuksessaan äitejä ja äitiyteen liittyviä uskomuksia sukupolvien saatossa (2001). Hänen tutkimusaineistonsa koostuu Jyväskylän avoimen yliopiston kasvatustieteiden approbaturiopiskelijoiden tekemistä tutkimushaastatteluista. Opiskelijat haastattelivat tutkimusta varten kolmea eri-ikäistä sukupolven edustajaa, jotka kuuluvat samaan sukuun. Näissä haastatteluissa on ollut mukana sekä naisia että miehiä. Hän on jakanut tutkittavat kolmeen ikäryhmään: nuorin sukupolvi (syntyneet 1960 – 1977) , keskimäinen sukupolvi (syntyneet 1931 –1959) ja vanhin sukupolvi (syntyneet 1906 - 1938). Hän kartoitti aineistostaan mm. äidin poissaolon ja läsnäolon merkityksiä. Katvala tuo tutkimuksessa esiin etäisyyden ja läheisyyden merkitystä äidin ja lapsen väliseen suhteeseen. Silloin kun välit ovat kunnossa ja eri sukupolven edustajat hyväksyvät toisensa, on luontevaa käydä myös keskusteluja. Torjuvassa suhteessa

sen sijaan yhteydenpito on vähäisempää ja muodollisempaa eikä toisen välittämiä ohjeita halua ottaa vastaan.

Tarja Lahtinen on tehnyt yhteiskuntapolitiikan pro gradu -tutkielman vuonna 2000 aiheesta Sukupolvittainen jatkuvuus äitien toiminnassa - Äitiys kolmen sukupolven naisten kokemana ja kertomana. Hänen (emt. 2000, 5) tutkimustehtävänä oli selvittää äitiyden kannalta keskeisiä voimavaroja, jotka siirtyvät sukupolvelta toiselle ja se miten nämä asiat käytännössä välittyvät toiselle. Lahtisen (2000, 83) tutkimustulokset osoittavat, että äidit siirtävät jatkuvuuksia seuraavalle sukupolvelle. Näitä jatkuvuuksia esiintyy ulkoiseen elämän hallintaan liittyvissä asioissa ja taloudelliseen turvallisuuteen liittyvissä tekijöissä; lempeä kasvatuserä, työntekeminen, kotitaloustyöt ja säästäväisyys. Jatkuvuuksia esiintyy myös sisäiseen elämänhallintaan liittyvissä asioissa: psyykinen hyvinvointi, puhuminen ja yhteenkuuluvaisuuden tunne, positiivinen elämän asenne ja vapaa-ajanvietto.

Lahtisen mukaan (2000, 3) sukupolvilta toisille siirtyvät käytännöt osoittavat, että äidin tyttärelle antama emotionaalinen tuki on tärkeä voimavara, joka voi lisätä tyttären hyvinvointia ja kykyä selviytyä elämästä. Hänen mukaansa tätä suhdetta tulisi tukea myös asiantuntijakäytännöissä. Tutkielman (2000, 85-86) mukaan haastattelut korostavat, että aikuisen tyttären äidiltään saama tuki on erilaista kuin puolison antama apu ja tuki. Äitien tuki liittyy usein kodin ja lasten hoitoon, se voi olla konkreettista lastenhoitoapua tai emotionaalista tukea. Äidin antaman tuen verrattuna puolisolta saamaan tukeen tekee erityiseksi äidin elämäkokemus, jonka kautta hänelle on kertynyt kokemuksen tuomaa tietoa. Tutkielmaan haastatellut äidit eivät halunneet siirtää tietoisesti tuleville polville omaan äitiinsä liittyviä negatiivisia kokemuksia, vaan äidit haluavat omille lapsilleen paremman elämän kuin heillä itsellään on ollut.

Anu Blomberg ja Minna-Maria Vikkilä tekivät vuonna 2007 sosiaalityön pro gradu -tutkielman aiheesta Muistojen sukupolvisuhteet - Merkitykselliset aikuiset lapsuudessa. He haastattelivat tutkimuksessaan sukupolvet verkoiksi -hankkeen aikuisia ystäviä. Heidän tutkielmansa mukaan (emt.2007, 51-53) äidillä on tärkeä rooli edelleen myös aikuisen lapsen vanhempana ja että äidin vaikutus elämään on ollut suurin kaikilla elämän alueilla. Sen lisäksi, että äidit ovat tärkeitä lapsilleen, haastateltavat arvioivat myös äitinä oppineensa

lapsiltaan paljon. Äitiyden arveltiin laajentavan maailmankuvaa ja opettavan kärsivällisyyttä ja tunteiden näyttämistä. Äidin elämään tuo myös positiivista sisältöä, kun lapset menestyvät elämässään, ja suhteet äitiin ovat kunnossa. Haastateltavat muistivat äidit lapsuudessaan siitä, että äidit ottivat päävastuuta kasvatuksesta, ja asettivat rajoja ja valvoivat niiden noudattamista enemmän kuin isät. Aikuiset haastateltavat muistelevat, että tämä oli ärsyttävä piirre äidissä. Myös äidin velvoittamana osallistuminen kotitöiden tekemiseen muistetaan tuntuneen lapsuudessa kurjalta. Haastateltavien muistot äideistä liittyvät äidin läsnä olemiseen arjessa. Haastateltavat kokivat äidin luovan perusturvaa ja huolenpitoa. Eräällä haastateltavista oli negatiivinen suhde äitiinsä, koska äiti oli käyttäytynyt lapsuudessa väkivaltaisesti häntä kohtaan. Lisäksi hän oli joutunut olemaan paljon yksin kotona, mikä oli aiheuttanut turvattomuutta. Tätä käyttäytymismallia hän ei ole halunnut siirtää omaan perheeseensä, ja tämä vaikuttaa siihen että suhde äidin kanssa ei ole muodostunut läheiseksi.

2.4 Huolenpito

Huolenpito -käsite yhdistetään yleisesti eri sukupolvien äiteihin. Äidin tärkein velvollisuus on huolehtia alaikäisestä lapsestaan. Äideiltä odotetaan usein myös huolenpitoa muita ihmisiä kohtaan, ja omista aikuisista lapsista huolehtimista pidetään ilmeisesti itsestään selvyytenä, koska sitä ei ole kovinkaan paljoa tutkimuksellisella tasolla pohdittu. Katvalan (2001, 64 - 65) mukaan sitä voidaan pitää myös hävettävänä, jos kyseessä on aikuisen lapsen kyvyttömyys selvittää arjestaan tai äidin kyvyttömyys irrottautua aikuistuneesta lapsestaan. Suomen lain mukaan 18-vuotias on täysi-ikäinen ja hänellä on aikuisen oikeudet ja velvollisuudet, silti äidit usein vielä huolehtivat heistä eri tavoin. Äidin huolenpito voi olla joskus jopa oma-aloitteisuutta tukahduttavaa, ja ei ole hyvä, jos äiti on liialla huolenpidolla tukahduttanut nuoren halun itsenäiseen asioiden hoitamiseen.

Erik Eriksonin kehitysteorian mukaan (Korhonen 2008) keski-ikäisen ihmisen elämään kuuluu generatiivisuus eli huolenpitäminen. Jos hänen kehityksensä ei ole edennyt normaalilla tavalla, häntä uhkaa pysähtyneisyys ja takertuminen omien asioidensa ympärille. Häiriöstä kertoo myös se, jos huolehtiminen kohdistuu vain etäisiin, ja yksilö laiminlyö tämän kustannuksella omien läheistensä tarvitseman huolenpidon. Generatiivisuuteen kuuluu sitoutua huolehtimaan muista ihmisistä perhepiirissä ja myös perheen ulkopuolisissa

yhteyksissä. Keskimmäisen sukupolven tehtävänä on toimia linkkinä sukupolvien välillä, ja heidän tärkeänä tehtävänä on jakaa elämäkokemustaan ja ihanteitaan tuleville sukupolville omille lapsilleen, nuoremmille työkavereilleen ja yleensä yhteiskunnassa.

Teppo Krögerin hoivaköyhyyttä koskevan tutkimuksen (2005, 207-213) mukaan yksinhuoltajaperheissä epävirallisen verkoston, kuten isoäidin antama apu, on välttämätöntä lastenhoidon järjestämisessä julkisen päivähoitotoiminnan ulkopuolisina aikoina. Erityisesti vuorotyötä tekeville yksinhuoltajille tuo ongelmia, se että lastenpäivähoitoa ja alakoululaisten hoitoa ei ole saatavilla ympäri vuorokautisena palveluna. Joskus isoäitien auttamiseen tuo kuitenkin vaikeuksia, jos isoäiti on itse työelämässä tai asuu pitkän matkan päässä, ja näiden syiden vuoksi hän ei voi olla aina käytettävissä. Lisäksi kaksi haastatteluun osallistuneen vastaajan lasten isoäideistä ottivat lastenlasten hoitamisesta rahallisen korvauksen, mikä rasittaa liiaksi yksinhuoltajien taloutta.

Perhebarometrissa selvitettiin perheiden ulkopuolisilta saamaa hoivaa ja huolenpitoa. Siinä kävi ilmi, että isovanhempien ja lähisukulaisten luona varsinaisessa päivähoitossa vanhempien ollessa työssä oli 19 % vastaajien alle kouluikäisistä lapsista, joista 18 % piti sitä toiveidensa mukaisena hoitomuotona. Yleisemmin satunnaista lastenhoitoapua sai 44 % vanhemmista sitä tarvitsevan lastensa isovanhemmilta. (Paajanen 2007, 61-63.) Isovanhempien luona päivähoitossa lapsenlapsi on yleensä varhaisvuosinaan, jolloin he eivät vielä tarvitse oman ikäistään seuraa. Tällä tavalla lapselle korvataan se, että hänen vanhempansa eivät pidä hoitovapaata.

Sysiharjun (1987, 205) mukaan usein tapahtuvaan yhteydenpitoon vanhempien kanssa vaikuttaa myös aikuisen lapsen yksinhuoltajuus tai se että aikuisen lapsen perheessä on neljä tai useampia lapsia, joiden hoitamiseen tarvitaan isovanhempien tukea. Omia vanhempiaan ja aikuisia lapsiaan useasti tapaavat olivat kuvailleet omaa suhdettaan puolison kanssa läheiseksi ja ilmapiiriä kotona sopuisaksi ja he kertoivat tekevänsä asioita yhdessä. Lisäksi runsaaseen yhteydenpitoon liittyi myös se, että haastateltavat olivat tulleet jo isovanhemmiksi ja heidän lapsensa eivät olleet kotona asuessaan osallistuneet kotitöihin sekä se, että he eivät olleet kurittaneet lapsiaan ruumiillisesti.

Huolehtiminen koetaan myös velvollisuutena sukupolvien välillä. Janet Finch ja Jennifer Mason (1991, 345-347) ovat tutkineet tätä aihetta Isossa-Britanniassa. Heidän kiinnostuksena aiheen tutkimukseen herätti 1970-luvulla käydyt sosiologiset ja poliittiset keskustelut, joissa käsiteltiin perheissä koettujen aikuisikäisten sukupolvien edustajien välisten suhteiden velvollisuuksia ja vastuuta toisiaan kohtaan. Heidän tutkimusoletuksinaan olivat, että sukulaisuuteen kuuluu velvollisuus ja vastuu auttaa silloin, kun huomaa perheenjäsenen tarvitsevan apua. Yleensä velvollisuus auttaa koetaan nimenomaan läheisimmissä perhesuhteissa kuten, puoliset, vanhemmat ja aikuiset lapset. Naisten velvollisuus ja vastuu sukupolvisuhteiden välisessä huolenpidossa koetaan suurempana kun miesten. Tutkimukseen (emt. 351-359) vastanneet eivät olleet täysin yksimielisiä tutkimusoletusten kanssa. Sukulaissuhteissa auttaminen koetaan velvollisuudeksi, jos kyseessä on läheinen sukulainen. Auttaminen vaatii kuitenkin yleensä neuvotteluja ja sopimusten tekemistä. Suurimmaksi auttamisvelvollisuus koetaan vanhempi lapsisuhteissa johon liittyy usein myös vastavuoroisuuden odotuksia. Vanhempi auttaa ensin nuorta aikuista lastaan, ja myöhemmin lapsi auttaa vanhuusikäistä vanhempansa. Kaikki vastaajat eivät liioin hyväksyneet oletusta, että naiset ottavat enemmän vastuuta huolenpidosta sukulaissuhteissa vaan näkivät, että miehet jakavat naisten kanssa tämän vastuun.

Minna Suutari toteaa (2001, 153-164) väitöskirjatutkimuksessaan, että vanhemmat tarjoavat nuorille aikuisilleen myös emotionaalista tukea kannustuksen ja ymmärtämisen muodossa. Kannustajina ja ymmärtäjinä toimivat erityisesti äidit ja nuoret aikuiset hyväksyvät tämän äidin roolina, mutta haluavat kuitenkin itse päättää ammatinvalintaan ja työpaikkaan liittyvistä asioistaan. Käsitykseni mukaan juuri tällainen kannustava ja hyväksyvä huolenpito on nuoren aikuisen kannalta rakentavaa ja sitä on helppo ottaa vastaan. Jos äidistä välittyy negatiivinen vastenmielisyys huolenpidon antamista kohtaan aikuiselle lapselleen apua on vaikeaa ottaa vastaan vaikka se olisikin tarpeen. Tutkielmassani huolenpito käsite on tärkeä, koska se liittyy tutkimusongelmaani. Tarkastelen huolenpitoa äidin antamana huolenpitona aikuiselle lapselleen, joka voi olla luonteeltaan henkistä tai konkreettista huolenpitoa.

3. SUKUPOLVISUHTEIDEN AJALLINEN JA KULTTUURILLINEN VAIHTELU

Sukupolvien väliset perhesuhteet muodostuvat perheen sisällä ja ne alkavat muodostumaan heti uuden lapsen synnyttyä sukuun. Lapsuudessa suhteet vanhempiin ovat tiiviit, ja lapsi on riippuvainen vanhemmistaan. Vanhempien tehtävänä on kasvattaa lastaan. Sillä, millä tavoin vanhemmat kasvatustehtävänsä toteuttavat, on merkitystä siihen, minkälainen suhde on siinä vaiheessa, kun lapsi on aikuinen. Tässä luvussa tarkastelen, millä tavoin sukupolvien väliset perhesuhteet tulevat ilmi, ja mitkä tekijät vaikuttavat kasvatukseen Suomessa. Vertauskohteena käytän Puolan ja Italian kulttuurin käytäntöjä. Pohdin myös, minkälaiset edellytykset aikakausi on antanut sukupolvien välisille perhesuhteille eri vuosikymmenillä ja minkälaisia velvollisuuksia eri sukupolvilla on huolehtia toisistaan.

3.1 Suomalainen aikakausi kuvaus sukupolvien näkökulmasta

Kullakin aikakaudella on ollut omanlaisensa tapa suhtautua lapsiin. Lasten kasvatuksessa ja huolenpidossa on korostettu kulloinkin hyväksi katsottuja tapoja ja keinoja. Hirsjärven (2000, 18.) mukaan äiti toimii historiallisesti ja kulttuurisesti muuttuvassa ympäristössä, jossa vaikuttavat tarjolla olevat henkiset ja materiaaliset voimavarat. Ideologiset odotukset siitä millä tavalla äidin tulee toimia muuttuu ajan muutoksen myötä. Tässä luvussa haluan kuvailla niiden vuosikymmenten elinolosuhteita sukupolvisuhteiden näkökulmasta, joina tutkielmani kyselyyn vastanneet äidit ovat olleet lapsia, äitejä ja osa jo isoäitejäkin. Kuvailemani ajanjakso alkaa toisen maailmansodan jälkeisestä ajasta nykypäivään. Haluan tässä luvussa keskittyä ajanjakson kuvauksen ohella sukupolvisuhteisiin kasvatuksen näkökulmasta, koska kasvatusta on sukupolvisuhteissa äidin tärkeä tehtävä, ajattelen laajasti äidin toimivan koko ajan kasvattajana ollessaan kontaktissa lapseensa. Kasvattaessaan lastaan äiti siirtää samalla myös tunteita ja perinteitä lapselleen, jotka säilyvät aikuisuuteen. Tässä luvussa käytän lähdeaineistonani muun muassa Saara Linnatsalon (2002) väitöskirjatutkimusta ja Satu Katvalan (2001) tutkimusta.

3.2 Suomalainen lapsuus ja vanhemmuus 1940 - 2000 luvuilla

Sodan jälkeisinä vuosina alettiin korostaa naisten asemaa kodin moraalisen ja emotionaalisen vastuuhenkilönä. Miesten tehtäväksi katsottiin kuuluvan perheen elättäminen. (Helen 1997, 106-107; Korhonen 1999, 37.) Lasten kasvatusta pidettiin perheen tärkeimpänä tehtävänä. Perhe-elämän tärkeitä arvoja olivat siveellisyys ja vanhempien vastavuoroinen rakkaus toisiaan ja lapsiaan kohtaan. (Airaksinen, 1994B, 163 - 164, Pataluoto 1990, 95 - 96; Korhonen 1999, 37.) Sodan jälkeinen aika vaati 1940-luvun perheiltä paljon sopeutumista. Olihan perheen isä saattanut olla sodassa, ja sota-ajan turvattomat olosuhteet olivat jättäneet jälkensä eri osapuoliin. Sodan jälkeisinä vuosina alkoivat jälleen rakennustyöt ja väestön kasvu oli ennätysmäistä. Vuosina 1945 - 1949 Suomessa syntynyttä väestöä kutsutaan suureksi ikäluokaksi, koska silloin syntyi yli satatuhatta lasta vuodessa. (Karisto 2005, 17-18.) Häkkisen ym. (ym. 2005, 61) mukaan suuret ikäluokat syntyivät aikakautena, jolloin työtä oli paljon tarjolla, mutta kaikesta materiaalisesta oli puutetta. Lisäksi oli paljon ihmisiä, jotka surivat sodassa menettämiään omaisiaan ja evakot kaipasivat kotejaan Karjassa. Monille perheille aika oli henkisesti ja fyysisesti hyvin raskasta, vaikka sodan päättymisestä iloittiinkin.

1950-luvulla suomalaiseen yhteiskuntaan vaikutti vielä edellisellä vuosikymmenellä käyty sota. Suomessa oli meneillään sodan jälkeinen jälleenrakentamisen aika: useissa perheissä oli taloudellisesti tiukkaa, mikä vaikutti myös lasten elämään. Eri sukupolvia erottavat aikakaudella vallalla olevat kasvatuseriaatteen ja ihanteet. Meneillään olevalla aikakaudella on Linnatsalon mukaan merkitystä myös lapsen kokemaan hyväksyntään ja torjuntaan kasvatuksessa. Kuri korostui 1950-luvun kasvatuksessa: lasten kauniita käytöstapoja ja vanhempien kunnioittamista korostettiin. Kasvatukseen kuului tarjota lapsille myös hyviä elämyksiä ja kokemuksia sekä tunnelmallisia hetkiä. Porvarisperheissä sodanjälkeisenä aikana äidit olivat usein kotiäiteinä ja isät työelämässä. Lastenneuvolasta ei saanut tuohon aikaan vielä kasvatusohjeita. Tämän vuoksi sukupolvien kautta saadulla opilla oli suuri merkitys. (Linnatsalo 2002, 95-97.)

Katvalan (2002, 60-61) mukaan tähän sukupolveen kuuluvat ovat tuoneet eniten esiin, että lapset ovat kärsineet äidin poissaolosta. Katvala pohti tämän johtuvan siitä, että tuohon

aikaan äidin jatkuvaa läsnäoloa pidettiin asiaan kuuluvana. Siitä huolimatta monet äidit etenkin työläisperheissä kävivät työssä kodin ulkopuolella. Äidin ollessa työssä lapset saivat tulla toimeen keskenään, tai he olivat hoidossa isovanhempien tai muiden sukulaisten luona. Muistoihin on monille jäänyt pysyvästi poissa olevan äidin kaipaus, ja perheen vanhimmille lapsille on jäänyt mieleen liiallinen vastuu pienemmistä sisaruksista. Tämän ikäpolven edustajat kokevat itse myös syyllisyyttä siitä, että he eivät ole antaneet lapsilleen tarpeeksi aikaa, hoivaa ja hellyyttä. (Katvala 2001, 75-77.) Tämän sukupolven äidin läsnäoloon on liittynyt työntäyteisyys, vaikka hän on saattanut ollut kotona läsnä, ovat erilaiset kodin askareet vieneet hänen aikansa. Tämän vuoksi hän on voinut jäädä lapselleen etäiseksi. Hän on saattanut viettää lapsensa kanssa vain lyhyitä hetkiä, ja lasten kasvattaminen on voinut tapahtua huomaamatta muun työn ohessa. 1950-luvun loppupuolella alkoivat ideologiset naisten ja miesten välistä tasa-arvoa koskevat keskustelut. Keskusteluissa nostettiin esille naisten ja miesten välistä samankaltaisuutta erojen asemasta. (Anttonen 1994, 212; Katvala 2001, 19.)

Työssä käyvien äitien asema helpottui 1960-luvulla kun heille tuli oikeus palkalliseen äitiysvapaaseen. (Nätkin, 1997, 116 - 120) Asiasta oli käyty poliittisia keskusteluja kaksikymmentä vuotta. 1960-luvulla käytiin kiivasta keskustelua poliittisessa oikeistossa ja vasemmistossa myös aborttilain muutoksesta. Edellisellä vuosikymmenellä säädetty aborttilaki salli abortin vain terveydellisin perustein. Nyt haluttiin uusi sallivampi laki, joka ottaa huomioon myös sosiaaliset perusteet. Aborttia pidettiin myös sukupuolten tasa-arvoa lisäävänä asiana, ja taustalla oli myös aikakautena tapahtunut sukupuolimoraalinen muutos. Uusi aborttilaki tuli voimaan vuonna 1970. Yksityinen ja julkinen keskustelu lasten kotihoidosta ja päivähoidosta tiivistyi ja jakoi mielipiteitä 1960-luvulla. Silloin alettiin valmistelemaan seuraavalla vuosikymmenellä voimaan tullutta lasten päivähoitolakia. (Anttonen 2003, 159.)

Vanhempien läsnäoloa korostettiin 1970-luvulla. Vanhemmat olivat läsnä, mutta lapsilla ja vanhemmilla oli omat touhunsa ja vanhemmat puuttuivat lapsen tekemisiin jos rajojen asettaja oli tarpeen. Samoihin aikoihin lastenkasvatukseen vaikutti myös vapaan kasvatuksen aalto, jossa korostettiin demokratiaa aikuisten ja lasten välillä. Vapaata kasvatusta kannattavat vanhemmat eivät asettaneet lapsilleen rajoja, vaan nämä saivat löytää ne itse. Neuvolat olivat

nousseet tärkeään rooliin lastenkasvatukseen liittyvien neuvojen antajana. 1970-luvulla yhteiskunnassa korostui naisten oikeus taloudelliseen itsenäistymiseen, jonka vuoksi naisten hakeutuminen palkkatöihin kodin ulkopuolelle lisääntyi, ja tämän vuoksi lapset vietiin päivähoitoon. 1970-luvulla kasvatuksen ammattilaisten koulutuksessa korostettiin kehityspsykologiaa, jota tietoutta ammattilaiset jakoivat asiakkailleen. Linnatsalon (2002, 92 - 95) mukaan tuossa vaiheessa vanhemmat ottivat enemmän vastuuta lastensa kasvatuksesta kuin nykyajan vanhemmat, jotka jakavat kasvatusvastuuta enemmän päivähoiton ja koulun kanssa kun aikaisempina vuosikymmeninä. Yhtenäistä kasvatus ihannemallia ei enää ollut, mutta kasvattajat halusivat kuitenkin kasvattaa lapsistaan tasapainoisia aikuisia. Tuolloin oli vallalla myös keskustelut, joissa äitiys nähtiin naisten ja miesten välisen tasa-arvon esteenä ja varsinaisena syynä naisten sortamiseen. (Katvala 2001, 20).

Katvalan (2001) mukaan 1970-luvun vanhemmat korostivat vanhempien vastuuta, mutta he eivät ole tutkimushaastattelussa tuoneet esille juurikaan omaa poissaoloaan. Syyllisyys poissa olostakin kuitenkin tulee jollakin tavoin esille. Lapselle on pyritty korvaamaan puuttuva aika hoivalla, esimerkiksi kattamalla hänelle aamiainen valmiiksi. Äidit halusivat, että lapsi kokee olevansa hoivattu, vaikka äiti ei ole kotona. (emt. 2001, 60-61). Keskimmäisen sukupolven äiti on viettänyt lapsensa kanssa enemmän aikaa kuin hänen omalla äidillään on ollut mahdollisuus viettää hänen kanssaan. Hänen äitiydessään on korostunut hoiva ja huolenpito lapsesta, johon liittyy usein vähän liikaakin puhe, joka tarkoittaa sitä, että he ovat tehneet paljon käytännön asioita lapsensa puolesta. Heillä on ollut muistissaan runsaat kotityön määrät omasta lapsuudestaan, minkä vuoksi he halusivat tarjota lapsilleen helpomman arjen. (emt. 2001, 75 - 77)

Yesilova (2007,42-52) toteaa, että 1970-luku oli perhesuhteissa suurten muutosten aikaa, koska silloin tapahtui suurten joukkojen maalta kaupunkiin muuttaminen, avioerot yleistyivät, ja näiden vuoksi myös sukuyhteyksien katkeaminen ja yhteisöllisyyden katoaminen. Nämä muutokset tulivat esille perhesuhteissa epävarmuutena ja irrallisuuden tunteena. Tämän vuoksi katsottiin, että perheet tarvitsevat säilyäkseen enemmän yhteiskunnan tukea, jota tulee olla kaikkien perheiden saatavilla. Vuonna 1984 säädetyssä sosiaalihuoltolaissa määriteltiin kasvatusta- ja perheneuvonta kaikkien kuntien tehtäväksi, jonka tarkoituksena on olla perhettä

tukevampaa, kun sitä edeltänyt kasvatusneuvola toiminta oli. Tärkeänä laissa nähtiin, että perheneuvolat tekevät yhteistyötä lastensuojelun ja lastenneuvoloiden kanssa. Myös lastenneuvoloissa aloitettiin ennaltaehkäisevänä työmuotona perhevalmennukset tuleville lapsiperheille. Lasten kotihoidon kannattajat saivat Anttosen (2003, 159) mukaan mieluisan ja kansainvälisestikin merkittävän uudistuksen vuonna 1985, kun säädettiin laki lasten kotihoidontuesta ja hoitovapaasta, jonka ansiosta äideillä on parempi mahdollisuus hoitaa alle kolme -vuotiasta lastaan kotona. Näin äideillä on mahdollisuus päättää ilman työpaikan menetystä, vievätkö he lapsensa päivähoitoon vai hoitavatko hänet itse. Tämän päätöksen tekemiseen tarvitaan luonnollisesti myös, että perheellä on riittävät taloudelliset resurssit ja lisäksi lasta kotiin hoitamaan jäävällä on hyvä olla asiassa puolison tuki.

1990-luvulla Suomessa elettiin lama-aikaa, joka teki työsuhteista epävarmoja. Osa menetti työpaikkansa ja työssä käyvien työtahti kiristyi. Tällä oli vaikutusta myös perhe-elämään. Vanhemmat saattavat tehdä pitkää työpäivää, tuoda töitä kotiin tai olla työstä uupuneita, jolloin heillä ei ole aikaa viettää aikaa lastensa kanssa. (Kivimäki 2003, 192 - 193.) Raunion (2000, 229) mukaan Suomessa on tapahtunut kahtia jakautunutta kehitystä vuoden 1995 jälkeen, jolloin alkoi taloudellinen noususuhdanne ja työllisyystilanne parani. Tämä kahtia jakautuminen on nyt nähtävissä tämän päivän lasten ja nuorten elämässä, mikä ilmenee lasten erilaisina elinolosuhteina. Forsbergin (2003, 8) mukaan viime vuosina perhe-elämään liittyviä eettisiä keskusteluja on käyty keinoalkuisten lisääntymismenetelmiin liittyvistä asioista ja homo- ja lesboparien oikeudesta virallistaa parisuhteensa. Lisäksi maahanmuuttaja perheiden erilainen kulttuuri ja elämäntavat ovat herättäneet keskusteluja. Perhe-elämään on vaikuttanut myös pitkälle kehittynyt teknologia, joka on tuonut koteihin tietokonemaailman.

Linnatsalo (2002, 88 - 92) toteaa, että nykykasvatus on pirstaloitunutta. Nykysukupolven elämää leimaa se että urasta on tullut monille naisille tärkeä asia. Lapset jäävät vanhempien työn varjoon monissa perheissä. Näissä perheissä saatetaan puhua laatuajan viettämisestä lasten kanssa. Tämä voi käytännössä tarkoittaa sitä, että vanhempi varaa perhettä varten kalenterista aikaa, jolloin hän omistautuu lastensa tarpeille ja yhdessä olemiseen heidän kanssaan. Nykyvanhemmilla on paljon tietoa lasten kasvatuksesta, jota myös yhteiskunta heille tarjoaa. Koulu ja päivähoito ottavat paljon vastuuta kasvatuksesta, ja ovat jakamassa sitä yhdessä lasten vanhempien kanssa. Kasvatusvastuun jakamiseen vaikuttaa myös

vanhempien omat voimavarat vastata lapsen kasvatuksesta. Useimmat lasten vanhemmat ovat erittäin tietoisia lastenkasvatuksesta ja osaavat toteuttaa sitä myös käytännössä. Osalla nämä taidot ovat puutteelliset, ja he tarvitsevat erilaista ohjausta ja neuvontaa, jota nykyään on runsaasti saatavilla eri kasvatusalan ammattilaisilta, kirjallisuudessa ja myös tiedotusvälineissä annetulla tiedolla ja niissä käydyillä keskusteluilla on iso rooli lastenkasvatuksessa nykypäivänä. Katvalan (2001, 60 - 61, 75 - 77) mukaan nykysukupolvi pitää itsestään selvänä asiana, että äidit ovat työelämässä ja ovat työajan jälkeen perheensä käytettävissä. Nykysukupolven kasvattamiseen vanhempien ohella osallistuvat myös päivähoitossa hoitajat ja koulussa opettajat. Yleensä äidit viettävät enemmän aikaa lastensa kanssa, mitä vanhempien sukupolvien äidit viettivät. He tekevät ja harrastavat kodissa ja kodin ulkopuolella erilaisia asioita yhdessä lastensa kanssa vapaa-ajallaan. Nuoret tuovat kuitenkin esille toiveen, että äiti viettäisi vielä enemmän yhteistä aikaa heidän kanssaan.

Kuvailin tässä luvussa viime vuosikymmenillä tapahtunutta nopeaa muutosta, jolla on ollut vaikutusta myös lapsuuteen ja äitiyteen yhteiskunnan otettua enenevissä määrin vastuuta lapsista. Aikakausi määrittelee sen, minkälaiset mahdollisuudet äideillä on huolehtia lapsistaan. Huomattavaa on, että jokainen sukupolvi on pyrkinyt löytämään ratkaisuja niiden ongelmien voittamiseksi, joita heidän oman sukupolvensa lapsuudessa on ollut äidin ja lapsen välisessä suhteessa. Näiden tutkimusten valossa vaikuttaa siltä, että nykyinen päivähoitojärjestelmä on tuonut paljon positiivista perheiden elämään. Päivähoidon henkilökunta on ottanut vastuuta lastenkasvatuksesta ja samoin koulu. Samalla se on vapauttanut isoäidit jatkuvasta lastenlasten hoitamisesta. Silti isoäidit ovat Krögerin (2005, 213) mukaan kuitenkin tärkeä apu edelleen sairaan lapsen hoitajana ja silloin jos kunta ei pysty välittömästi vastaamaan lakisääteisen päivähoidon järjestämisestä. Lisäksi he hoitavat lapsenlapsiaan usein jos lasten vanhemmilla on menoja päivähoitoajan ulkopuolella. Lasten kannalta on myönteistä kehitystä se, että kurinpitoa ei sallita enää kasvatuksessa, vaan lapsille asetetaan rajoja keskustelemalla ja neuvomalla erilaisia näkökulmia asioista esiin tuoden. Perheen yhteenkuuluvaisuuden tunteen kannalta on myös hieno asia, että vanhemmat viettävät vapaa-aikaa yhdessä lastensa kanssa leikkien ja harrastaen. Nykyisen sukupolven tulisi pyrkiä löytämään ratkaisu siihen, että lasten vanhemmat eivät olisi niin kiireisiä työelämässä, jotta heillä riittää voimia olla myös lastensa kanssa.

3.3 Yhteisöllisyyttä ja yksityisyyttä korostavat kulttuurit

Helena Hurme käsittelee artikkelissaan (1999, 127, 134) individualismia perhesukupolvisuhteita määräävänä tekijänä Suomessa. Hän vertaa suomalaista individualistista yhteiskuntaa suhteessa puolalaiseen kollektivistiseen yhteiskuntaan. Individualistisessa yhteiskunnassa korostuvat yksilön oma minä ja oma etu, ja perheeksi koetaan ydinperhe. Kollektivistisessä yhteiskunnassa korostuu yhteisö ja yhteisön etu, perheeksi koetaan sukulaiset laajasti. Hurmeen mukaan tämä ei ole kuitenkaan näin suoraviivaista, vaan samassa yhteiskunnassa on eri tavoin ajattelevia ja toimivia yksilöitä, joista toiset voivat olla itsekeskeisempiä kuin toiset. Tutkimusaineisto on kerätty jo 1980-luvun loppupuolella, mutta Hurme tuo esille, että vaikka Puolassa on tapahtunut suuria yhteiskunnallisia mullistuksia, perhesuhteet ovat todennäköisesti säilyneet kollektivistisina, vaikka niihin on saattanut tulla myös individualistisia piirteitä. Suomessa hänen arvionsa mukaan on menty entistä individualistisempaan suuntaan.

Hurmeen (1999) mukaan Suomen ja Puolan yhteiskuntien väliset erot tulevat perhesuhteissa esille siinä, että Puolassa pidetään vanhempien ja isovanhempien oikeutena puuttua täysi-ikäisten lasten ja lastenlasten elämään. He myös auttavat toisiaan eri tavoin enemmän kuin suomalaiset. Yhteiskunnallisen järjestelmän vuoksi he ovat riippuvaisia toisistaan enemmän myös emotionaalisesti ja taloudellisesti, kuin mitä suomalaiset ovat. Lastenlasten haastatteluissa suhde isovanhempiin tuli esille siinä, että suomalaiset lapset kuvasivat isovanhempiensa ulkonäköä ja puolalaiset lapset isovanhempien luonteenpiirteitä. Tämä kertoo Hurmeen mukaan siitä, että puolalaislapsilla on läheisemmät suhteet isovanhempiin kuin suomalaislapsilla. (emt. 134 - 135) Mielestäni on kuitenkin otettava huomioon, että suomalaisessa kulttuurissa sukupolvien välisissä perhesuhteissa on ominaista myös se, että vanhemmat saman suvun edustajat ottavat yleensä vastuuta nuoremmasta sukupolvesta. Heille on tärkeää se, miten heidän jälkipolvensa voi. Siihen kuuluu neuvojen ja ohjeiden antaminen, tarvittaessa auttaminen ja välittää sukuun liittyviä tietoja uusille sukupolville. Nuoremmat sukupolven edustajat pitävät puolestaan iäkkäämpää sukupolvea kiinni ajan mukanaan tuomassa kehityksessä.

Finch & Mason (Finch, ym. 1993, 27) ovat tutkineet sukulaissuhteita ja niihin liittyvää auttamisvelvollisuutta Englannissa. He ovat tutkimuksessaan todenneet, että naisilla on enemmän vastuuta sukulaisten välisissä auttamissuhteissa. Heidän tutkimuksessaan vahvistui oletus, että naisiin kohdennetaan enemmän odotuksia hoivaan ja huolenpitoon liittyvissä asioissa. Sukulaisista huolehtimista pidetään moraalisenä velvoitteena. Auttaminen ei kuitenkaan tapahdu automaattisesti vaan se syntyy neuvottelujen tuloksena ja sopimuksia tekemällä meneillään olevassa elämäntilanteessa.

Englantilaistutkija Janet Finchin mukaan (1989, 152 - 154) normit eivät nykypäivänä enää hallitse niin voimakkaasti sukupolvien välisiä suhteita, kun aikaisemmin, kuitenkin naissukupuolta kohtaan on edelleen vallalla huolenpitoon liittyviä odotuksia. Moraali velvoittaa erityisesti naisia toimimaan auttavana osapuolena. Apu kohdistuu suvun eri jäseniin, erityisesti ydin perheeseen, mutta myös muihin sukulaisiin. Aikuiselle lapselle vanhemmat voivat antaa apuaan (emt. 22-33) asumiseen liittyvissä asioissa nuoria aikuisia vanhemmat usein tukevat taloudellisesti, jotta hän kykenee aloittamaan itsenäisen elämän omassa asunnossaan. Henkilökohtaista hoitoa vanhemmat antavat aikuisille usein myös erityistilanteissa esimerkiksi sairaustapauksissa, lisäksi he voivat antaa käytännöllistä apua kotitöissä ja osallistua lastenlasten hoitamiseen.

Finchin mukaan (1989, 33 - 41) sukulaissuhteissa annettava tuki voi liittyä tunteisiin tai moraalisiin. Äiti voi auttaa aikuista lastaan emotionaalista syistä, mutta kriisitilanteissa hän voi kokea myös, että hänellä on moraalinen velvollisuus auttaa. Keski-ikäiset naiset auttavat sekä aikuisia lapsiaan että muita sukulaisiaan. Ydinperheen ulkopuolisten sukulaisten auttamiseen liittyvät yleensä tunteet ja siitä johtuva auttamisen halu. Moraalinen apu ja velvollisuuden tunteet koskevat enemmän oman ydinperheen sisällä annettavaa apua. Äidit voivat auttaa aikuisia lapsiaan esimerkiksi taloudellisesti. Taloudellista apua aikuiselle lapselle käytännössä antaa usein isä, mutta äiti käy asiaan liittyvät neuvottelut isän ja lasten välillä. Englantilaisessa niin kuin suomalaisessakin kulttuurissa auttaminen aikuisen lapsen ja äidin välillä pohjautuu yleensä neuvotteluihin ja sopimuksiin. Ihanteellista olisi, että tukeminen on vastavuoroista.

Sevönin ym. (2008, 125) mukaan tunteet voivat kertoa myös moraalista. Kodit voivat muodostua areenoiksi, joissa eri sukupolvia edustavat naiset kilpailevat paremmuudesta keskenään. Heidän välillään voi syntyä myös riitoja ja puhumattomia arvohierarkioita, jotka heijastuvat perhesuhteisiin. Tämän vuoksi moraalin kannalta on tärkeää, että tunneasioista keskustellaan ja perhesuhteiden pelisäännöistä sovitaan yhdessä. (Brison; 2002, 61-62, Virkki, 2004, 18-22; Sevön, ym. 2008 126 mukaan.) Lastenlasten hoitamiseen liittyvät asiat ovat usein sellaisia, joista eri sukupolvilla saattaa olla erilaisia käsityksiä, ja on hyvä esimerkki keskustelua vaativana aiheena. Hirsjärven ym. (2000, 26) mukaan isovanhempien rooli voi olla kaksi jakoinen, koska lapsenlapsen vanhemmat toisaalta odottavat heidän apuaan, mutta toisaalta eivät halua heidän puuttuvan lapsenlapsen kasvatukseen. Tämä taas on hankalaa, koska hoitaessaan lapsenlastaan isovanhemmat eivät voi olla osallistumatta hänen kasvattamiseensa.

Hurme (1999, 134-135) tuo artikkelissaan esille myös joitakin muita seikkoja, jotka tekevät suomalaisesta ja puolalaisesta yhteiskunnasta erilaiset. Puolassa vaikuttaa voimakkaasti katollinen uskonto, joka vaikuttaa perhesuhteisiin. Suomessa kirkolla ei hänen mukaansa sen sijaan ole vahvaa asemaa. Suomessa vaikuttivat 1980-luvulla jo voimakkaasti länsimaiset tiedotusvälineet, joilla ei ollut tuossa vaiheessa juurikaan vaikutusta Puolassa. Mielestäni Suomessa kirkko on jäänyt viime vuosikymmenillä useimmille jäsenilleen etäiseksi. Suomalaiseen uskonnolliseen perinteeseen on kuitenkin kuulunut uskontokasvatus sukupolvelta toiselle, jota kautta arvoja on siirtynyt tuleville polville. Nyt on kuitenkin yleisesti vallalla käsitys, että uskonnollinen vakaumus on henkilökohtainen asia, josta ei saa puhua. Lisäksi erilaisten uskontojen määrä on lisääntynyt Suomessa kansainvälistymisen myötä. Evankelis-luterilaisella kirkolla on kyllä paljon perheille tarkoitettua toimintaa ja sillä on varmasti merkitystä niille perheille, jotka näihin tilaisuuksiin osallistuvat.

Suomessa tapahtui 1960 - 80-lukujen aikana kaupungistuminen, mikä on osaltaan vaikuttanut sukupolvien välisen kanssakäymisen vähentymiseen. Suomen taloudellinen kehitys ja sosiaaliturva on ollut viime vuosikymmeninä sellaista, että eri sukupolvilla ei ole ollut välttämätöntä tarvetta auttaa toisiaan taloudellisesti. (Hurme 1999, 134 - 135). Suomalaisessa yhteiskunnassa on tärkeää, että lapsista kasvatetaan itsenäisiä omillaan toimeentulevia aikuisia. Yhteiskuntapoliittisissa keskusteluissa on alettu kuitenkin puhua yhteisöllisyyden

merkityksestä ja tarpeellisuudesta. Voimakas muuttoliike ja kansainvälistyminen vaikuttavat siihen, että entisajan lähes eliniän kestäviä yhteisöjä ei enää ole, jonka vuoksi myös lähisukulaiset voivat vieraantua toisistaan. Tärkeimpänä avuntarpeenaan suomalaiset aikuiset kokivat vanhemmiltaan ja vanhemmat aikuisilta lapsiltaan saatavan emotionaalisen tuen Hurmeen artikkelin mukaan. Tämä kertoo osaltaan siitä, että suomalaiset tulevat tai haluavat tulla yleensä taloudellisesti itsenäisesti toimeen. Mielestäni käytännöllinen apu sukupolvisuhteissa on parhaimmillaan jonkin työn yhdessä tekemistä, mikä lisää yhteenkuuluvaisuutta ja samalla käytännön työtavat siirtyisivät sukupolvelta toiselle.

Revon (2003, 74 - 76) mukaan perheissä rahatalous voi rakentua individualistiselle tai taloudellisen riippumattomuuden pohjalle. Taloudellinen riippumattomuus tarkoittaa, sitä että perheenjäsenet haluavat tulla toimeen itse ansaitsemilla varoillaan. Taloudellista riippumattomuutta korostavissa perheissä ei auteta taloudellisesti kotoa pois muuttaneita nuoria aikuisia, vaan vanhempien mielestä hänen tulee tulla taloudellisesti itsenäisesti toimeen. Heidän mielestään taloudellinen itsenäisyys on aikuisuuden mittari. Individualistisen ajattelutavan mukaan ajattelevat korostavat myös, että elanto on ansaittava, mutta ei välttämättä palkkatyössä vaan esimerkiksi kotona pieniä lapsiaan hoitava äiti on ansainnut hänelle maksettavan lastenhoidon tuen..

3.4 Nuorten aikuisten lapsuudenkodista itsenäistyminen

Sukupolvien välisiin perhesuhteisiin vaikuttavat monenlaiset asiat, kuten meneillään oleva aikakausi ja kulttuuri. Pohjoismaiseen kulttuuriin, joka Suomessakin on vallalla kuuluu se, että nuoret muuttavat varhaisessa vaiheessa pois lapsuuden kodistaan asumaan itsenäisesti. Etelä-Euroopassa, kuten Espanjassa ja Italiassa nuoret aikuiset asuvat hyvinkin iäkkääksi vanhempiensa luona. He muuttavat lapsuudenkodistaan pois vasta solmiessaan avioliiton. Puurosen (2006, 163-164) mukaan vuonna 2005 vanhempiensa luona asui noin (18 %) 20-24-vuotiaista skandinaivalaisista nuorista. Samanikäisistä italialaisnuorista asui sen sijaan lapsuuden kodissaan 91 % vuonna 2001. Italialaisten nuorten aikuisten kotona asumista on perusteltu maan huonolla asuntotilanteella ja asuntojen kalliilla hinnalla, mutta myös sillä,

että he arvostavat lapsuuskodin ihmissuhteita. Italialaisvanhemmat pitävät omana velvollisuutenaan asunnon tarjoamista aikuisille lapsilleen.

Eugenia Sacbini, Elena Marta ja Margaherita Lanz (2006) ovat tutkineet italialaisten nuorten aikuisten ja vanhempien välisiä sukupolvisuhteita. Italialaiset nuoret asuvat usein myös nuorena aikuisena vanhempiensa luona ja pääsääntöisesti ilmaisevat vanhempiensa luona asumisen syyksi sen, että he viihtyvät lapsuuden kodissaan hyvin, ja he saavat elää siellä itsenäisesti. Aikuiset lapset, niin naiset kuin miehetkin, osallistuvat yhdessä vanhempiensa kanssa kodin askareisiin. Etelä-Euroopan maissa Italiassa, Kreikassa, Portugalissa ja Espanjassa nuoret asuvat vanhempiensa luona pitkään verrattuna tilanteeseen Pohjoismaissa ja Saksassa, Hollannissa, Englannissa, Luxemburgissa, Ranskassa ja Belgiassa. Vuonna 2001 Pohjois-Eurooppalaisista 23-vuotiaista naisista oli 72 % ja miehistä lähes puolet oli muuttanut itsenäisesti asumaan lapsuuden kodistaan. Etelä-Euroopassa 23-vuotiaista naisista yli neljäsosa ja miehistä viisitoista prosenttia asuivat itsenäisesti. Etelä-Euroopan naimattomista ja lapsettomista 25 - 29-vuotiaista miehistä (74 %) ja pohjoiseurooppalaisista miehistä (42 %) sekä eteläeurooppalaisista naisista puolet ja pohjoiseurooppalaisista naisista vajaa neljäsosa asui lapsuuden kodissaan. (Sacbini. ym 2006, 20-21, Iacovou ym. 2001)

Hurrelman (1989; Scabini ym. 2006, 22) on tutkinut italialaisten nuorten aikuisten lapsuuskodissa asumisen syitä. Kartoituksen tuloksena näkyy, että noin puolet eri ikäisistä nuorista aikuisista asuu lapsuuskodissaan, koska he viihtyvät siellä, vain 3 - 9 % nuorista aikuisista ei haluaisi enää asua vanhempien kanssa. Tärkeä vanhempien luona asumisen peruste on 18 - 24 -vuotiailla opiskelu. Kaikissa ikäryhmissä kotona asumisen syynä on myös työttömyys ja kalliit asumiskustannukset. Muutama prosentti ilmoittaa asuvansa lapsuuden kodissaan, koska heidän vanhempansa haluavat sitä tai vanhemmat tarvitsevat kodissaan heidän apuaan.

Italian ja Suomen tilannetta verratessa tulee näkyviin suomalaisnuorten varhainen kotoa pois muuttaminen. Suomessa arvostetaan yksilön itsenäisyyttä ja nuoret muuttavat mahdollisimman aikaisessa vaiheessa asumaan itsenäisesti. Usein muuttamisen syynä on opiskelupaikan tai työpaikan saaminen, mutta muuton esteenä ei ole välttämättä

vähävaraisuus, koska täällä on kattava sosiaaliturva. Kotoa pois muuttaminen nuorena ei tarkoita kuitenkaan yleensä sitä, että nuori olisi täysin itsenäinen. Yleensä hän pitää vanhempiensa kanssa tiiviisti yhteyttä. Vanhemmat tukevat häntä henkisesti ja taloudellisesti. He tapaavat usein viikonloppuisin ja loma-aikoina. Suomessa on pitkät välimatkat ja maa on harvaan asuttu, minkä vuoksi monet, jotka eivät hakeudu lähilukioon tai ammattikouluun opiskelemaan, joutuvat lähtemään hyvin nuorena kauas kotipaikkakunnaltaan.

Minna Suutari (2001, 153 - 164) toteaa, että ihmiset yleensä mieluummin pyytävät ensisijaisesti omalta lähiverkostoltaan tukea, jos sitä on saatavilla. Hänen tutkimuksessaan nuoret aikuiset turvautuvat mieluummin läheiseksi kokemiinsa ihmisiin, jotka ovat yleensä omat vanhemmat. He kokevat olevansa osa perhettä, ja että on luonnollista, että he auttavat lapsiaan taloudellisesti. Vanhempien antama taloudellinen tuki on heille luonnollinen lahja. Suutarin mukaan vanhempien antamalla tuella on huomattava merkitys marginaalissa elävän nuoren elämässä. Vanhemmat auttavat lapsiaan usein rahan asemesta myös kutsumalla heitä syömään, täyttämällä heidän jääkaappinsa, ostamalla kodin tarvikkeita ja pesemällä heidän pyykkinsä. Monille nuorille tämä on välttämätöntä tukea, jotta he pystyvät selviytymään niukoilla taloudellisilla resursseillaan. He ottavat tuen vastaan ajattelematta sen heikentävän heidän itsenäisyyttään suhteessa vanhempiinsa.

Suutarin (2001, 164 - 169) mukaan osalle marginaalissa elävistä nuorista taloudellisen tuen saaminen vanhemmilta ei ollut itsestään selvää, vaan siihen liittyi, vastikkeellisuus. Tämän vuoksi he tekevät jotakin työtä vanhemmilleen tai maksavat rahat takaisin, sitten kun se on heille mahdollista. Jotkut haastateltavat kokivat, että he eivät voi ottaa vanhemmiltaan rahaa vastaan, koska he ovat täysi-ikäisiä ja lahjaraha vähentää heidän itsenäisyyttään. Tämän vuoksi marginaalissa elävä nuori voi joutua tulemaan toimeen hyvin pienillä avustustuloilla. Tutkimuksen mukaan nuoret aikuiset voivat torjua myös vanhempiensa tarjoaman emotionaalisen tuen, vaikka tarvetta emotionaaliseen tukeen olisikin he voivat kokea velvollisuudekseen selviytyä tilanteestaan omin avuin. On otettava myös huomioon, että kaikilla nuorten vanhemmilla ei ole resursseja auttaa taloudellisesti tai emotionaalisesti ja suhteet heidän välillään voivat olla myös katkenneet.

3.5 Vanhempien ja nuorten aikuisten väliset suhteet

Isät ovat ottaneet aikaisempaa enemmän vastuuta lapsistaan useissa suomalaisperheissä 2000-luvulla, kun äidit ovat vakiinnuttaneet paikkansa työelämässä. Määtä (2002,29) mukaan naisten siirtymistä työelämään miesten rinnalle voidaan pitää vallankumouksena. Sen sijaan miehet eivät ole kuitenkaan kyenneet vastaavaan vallankumoukseen kotitöiden rintamalla, vaikka naiset ovat heille siihen tilaa tarjonneetkin. Tämä tulee esille siinä, että monissa perheissä isät eivät ota vastuuta kotitöistä vaimon työssä käymisestä huolimatta. Lapset kokevat isän aktiivisen roolin perheessä positiivisena asiana, joka tulee esille Schabinin ym. (2006) italialaisessa sukupolvien välisiä perhesuhteita koskevassa tutkimuksessa. Tutkimuksessa haastateltiin nuoria ja nuoria aikuisia ja todettiin, heidän olevan tyytyväisimpiä perhesuhteisiinsa silloin, kun myös isällä on osallistuva rooli perheessä. Nuoret aikuiset arvostavat myös sitä, että vanhemmat keskustelevat heidän kanssaan ja tukevat heitä heidän ikätasonsa mukaisella tavalla. Tutkimuksessa tuli esille myös se, että äidillä on tärkeä rooli tukijana myös aikuisia lapsiaan kohtaan. Haastatellut nuoret aikuiset niin tytöt kuin pojatkin olivat tyytyväisempiä kommunikointiinsa äitinsä kuin isänsä kanssa. Äidin kanssa he keskustelevat enemmän omista asioistaan. Isän kanssa he keskustelevat yleisistä asioista, jotka liittyvät esimerkiksi politiikkaan (emt. 67 - 68.) Italialaiset vanhemmat ovat luottavaisia lastensa tulevaisuuteen tutkimuksen mukaan. He suunnittelevat yhdessä nuoren kanssa hänen tulevaisuuttaan. Sukupolvilla on omat käsityksensä tulevaisuudesta aikuisena. Molempien sukupolvien tärkeitä arvoja ovat perhe, koulu, työ ja terveys. Italialaisessa perheessä äiti keskustelee enemmän nuoren kanssa hänen tulevaisuuden suunnitelmistaan ja tätä kautta vaikuttaa myös lapsensa tulevaisuutta koskeviin valintoihin. (Scabini, ym. 97 - 99.)

Scabini ym. (Carra & Marta, 1995; Marta, 1997; Scabini & Marta, 1995) ovat tutkineet myös vanhempien ja nuorten, sekä nuorten aikuisten kommunikaation merkitystä nuoren ajautumiseen psykososiaalisiin riskitilanteisiin. He ovat havainneet, että jos nuori on tyytyväinen perhesuhteisiinsa ja jos hänellä on hyvät kommunikointi suhteet äidin ja erityisesti isän kanssa se toimii suojaavana tekijänä. Sen sijaan jos kommunikoinnissa on ongelmia isän tai erityisesti äidin kanssa sitä pidetään psykososiaalisena riskinä. Heidän mukaansa äidit toimivat usein asioiden välittäjinä isän ja lasten välillä. Adoptionuoren osalta

äidin rooli on tässä tapauksessa adoptiolapsen isän roolia keskeisempi. (Scabini, ym. 2006, 73-75) Tästä tutkimustuloksesta voi päätellä, että miehen kykyyn toimia isän roolissa vaikuttaa Italiassa voimakkaasti samaan biologiseen sukuun kuuluminen.

3.6. Tutkimustehtävä

Sukupolvien välisiin perhesuhteisiin vaikuttavat normit, roolit ja odotukset, joita eri sukupolven osapuolet toisiaan kohtaan kohdistavat. Sukupolvien väliset perhesuhteet alkavat muodostumaan heti lapsen syntymän jälkeen. Nykypäivän suomalaisessa kulttuurissa ydinperheellä, jonka muodostavat äiti, isä ja lapsi tai lapsia, on keskeinen rooli. Suomessa myös isovanhemmat ovat usein tärkeitä, mutta heillä ei ole päätäntävaltaa aikuisten lastensa perheissä, kuten on esimerkiksi Puolassa, jossa aikaisemman sukupolven edustajat päättävät aikuisten lastensa elämään liittyvistä asioista. Suomessa korostetaan itsenäisyyttä, ja itsenäinen selviytyminen on arvostettavaa. Aikaisempia sukupolvia kyllä yleensä arvostetaan ja heidän kanssaan ollaan tekemisissä, ja heiltä odotetaan pääasiassa henkistä tukea, joka sisältää elämäkokemuksen mukanaan tuomaa viisautta. Sukupolvien välillä on keskinäistä auttamista, joka yleensä perustuu sopimukseen ja neuvotteluihin, kuten Finch ja Mason englantilaisissa tutkimuksissaan toteavat.

Sukupolvien välisiin perhesuhteisiin vaikuttaa myös elettävä aikakausi ja sen mukanaan tuomat ilmiöt. Naiset ovat viime vuosikymmenten aikana tulleet hyvin itsenäisiksi, ja tämä on vaikuttanut myös sukupolvien välisiin perhesuhteisiin, koska naiset ovat siirtyneet työelämään ja lapset päivähoitoon vanhempien ollessa työssä. Tasa-arvokeskustelut ovat johtaneet siihen, että useiden perheiden isät ovat ottaneet aikaisempia sukupolvia enemmän vastuuta lapsistaan. Tällä tavalla he ovat omaksuneet aikakaudelleen ominaisen käytännön perinteisen isän passiivisen roolin sijaan. Vastuuta lasten kasvatuksesta vanhempien kanssa jakavat nyt myös päivähoito ja koulu. Nykyaikana äidit ovat viettäneet enemmän aikaa lastensa kanssa työssäkäynnistään huolimatta kuin äidit aikaisemmillä vuosikymmenillä viettivät. Nykyään on kuitenkin myös äitejä, joilta työ vie kaiken ajan, minkä vuoksi he eivät ehdi riittävästi olemaan lastensa kanssa. Eri vuosikymmenellä on ollut ongelmia siinä, että vanhemmilla ei ole ollut riittävästi aikaa lapsilleen. Katvalan tutkimuksessa kävi ilmi, että aikuiset lapset kantavat äidin poissaoloa tai läsnäoloa mielessään vielä aikuisenakin. Katvalan tutkimuksen

mukaan sillä, onko äiti työssä kodin ulkopuolella vai kotiäitinä, ei ole merkitystä sen kanssa, miten läheiseksi tai etäiseksi lapsi äitinsä kokee. Kotiäitikin voi käyttäytyä lastaan kohtaan niin, että lapsi kokee hänet etäiseksi, vaikka hän on fyysisesti läsnä.

Aikaisemmat tutkimukset osoittavat, että lapsena koetulla vanhempien läheisyydellä tai poissaololla ja vanhempien osoittamallaan hyväksynnällä ja torjunnalla on merkitystä siihen minkälaiseksi vanhempien ja aikuisen lapsen välinen suhde muodostuu. Hyväksyvät, saatavilla olevat vanhemmat ovat tärkeä voimavara myös aikuiselle. Jos läheistä suhdetta ei ole lapsena muodostunut on vaara, että suhde jää etäiseksi myös aikuisena. Suomalaiset muuttavat yleensä nuorena pois lapsuuskodistaan. Tämän vuoksi he tarvitsevat muuttamisen jälkeen vanhemmiltaan henkistä ja usein myös taloudellista tukea pystyäkseen itsenäistymään. Varhaiseen lapsuuden kotoa pois muuttamiseen vaikuttaa varmasti nuoren itsenäistymisen tarve ja kulttuurissa oleva tapa, mutta vaikutusta on myös sillä, että maassamme on mahdollisuus saada tarvittaessa sosiaaliturvaetuuksia. Perhesuhteen laatu muuttuu vähitellen aikuisten lasten kotoa muuttamisen jälkeen, heistä tulee itsenäisiä ja usein he perustavat oman perheen. Tällä tavalla he jatkavat sukupolvien ketjua ja siirtävät sukunsa käytäntöjä eteenpäin.

Aikuisten lasten äitien rooli jää usein näkymättömäksi, koska aikuinen lapsi on itsenäinen toimija ja hänellä on lain suoma oikeus päättää omista asioistaan. Silti äidin tarjoamaa tukea aikuiselle lapselle saatetaan pitää itsestään selvänä asiana yhteiskunnassamme. Äitien aikuisille lapsilleen tarjoama tuki voi olla henkistä, käytännöllistä tai taloudellista tukea tilanteen vaatimalla tavalla. Yleensä äitien tavoitteena on kasvattaa lapsistaan itsenäisesti toimeentulevia aikuisia, jotka pärjäävät perhe- ja työelämässä. Nuoruusiässä lapset alkavat itsenäistymään, ja tähän kehitykseen liittyy erilaisia vaiheita, kuten itsenäisyyden ja riippuvaisuuden tasapainoilua. Äitien persoonallisuudet ovat erilaisia, ja tutkimuksessani olen kiinnostunut erilaisista tavoista toimia aikuisen lapsen äitinä. Tässä tutkimuksessa keskityn erityisesti 18 – 30 -vuotiaiden nuorten aikuisten ja äidin väliseen suhteeseen äitien näkökulmasta. Tarkoitukseni on tuoda tutkimuksessani esille erilaiset tavat toimia äitinä.

Tutkielmassani annan äideille puheenvuoron ja pyrin löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiini:

1. Mitä aikuisen lapsen äitiys merkitsee?

2. Mitä aikuisesta lapsesta huolehtiminen on äidin näkökulmasta?

4. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Olen käyttänyt tutkimuksessani valmiita aineistoja Tutkimusaineistoni; Äitinä aikuiselle (kts. liite 1.) ja Aikuisten lasten äidit (kts. Liite 2.) on kerännyt Helsingin Sanomien toimittaja Reetta Rätty ajalla 7 - 27.4.2000. Kohderyhmän ovat muodostaneet Helsingin Sanomien Nyt -liitteen lukija-äidit, joilla on aikuisia lapsia. Kyselyyn saatiin 192 vastausta internetin kautta. Lomakemuodossa Helsingin Sanomiin lähetettyjä vastauslomakkeita ei ole saatavilla. Myöskään kyselyssä käytettyjä kvantitatiivisia kyselylomakkeita ei ole saatavilla. Sen sijaan kvalitatiiviset kysymykset saa aineistosta (kts. liite 3.). Kvalitatiivisessa Äitinä aikuiselle - kyselyssä käytössä on ollut puolistrukturoitu kyselylomake, joka tarkoittaa Eskolan mukaan (Eskola jne. 1998,87) sitä, että kaikki kyselyyn vastaajat ovat vastanneet samoihin avokysymyksiin, joissa ei ole esitetty valmiita vastausvaihtoehtoja. Kvantitatiivinen Aikuisten lasten äidit kysely on toteutettu käyttämällä strukturoitua kyselylomaketta, joka tarkoittaa, sitä että vastaajalle on tarjottu kysymyksiin valmiit vastaus vaihtoehdot. Tutkimusaineistot ovat saatavilla opetus- ja tutkimuskäyttöön Yhteiskuntatieteellisestä tietoaarkistosta Tampereen yliopistosta.

Valmiin aineiston käyttämisen yhteydessä olen pohtinut sen merkitystä, että minulla ei ole itselläni ollut yhteyttä tutkimuksessa mukana olleisiin vastaajiin. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkijan etäisyydellä tutkimustilanteessa ei ole kuitenkaan merkitystä. Hirsjärven mukaan kvalitatiivinenkaan tutkimus ei aina edellytä läheistä kontaktia tutkittaviin. (Hirsjärvi ym., 2007, 189) Kyselytutkimuksen hyvänä puolena pidetään sitä, että sen avulla saadaan kerätyksi kätevästi ja nopeasti laaja tutkimusaineisto. Huonona puolena pidetään sitä, että ei voi olla varma, kuinka vakavasti vastaaja on kyselyyn suhtautunut eli kuinka rehellinen vastaaja on ollut (emt. 2007, 190). Mielestäni internetkyselyyn voi olla monien kuitenkin helpompaa ilmaista asioitaan kirjoittamalla kuin puhumalla vieraille tutkijalle.

Käyttämästäni tutkimusaineistosta välittyi kaikkien vastaajien kohdalla, että he olivat suhtautuneet kyselyyn sen tutkimuskäytön vaatimalla tavalla. Osa vastaajista oli tosin vastannut kvalitatiiviseen kyselyn kysymyksiin aika niukkasanaisesti. Tutkimuskysymysteni kanssa aineistoa läpikäydessäni totesin kuitenkin, että kaikilla vastauslomakkeilla on käyttöarvoa tutkimuksessani. Suuri vastauslomakkeiden määrä korvasi sen, että osa vastauksista oli lyhyitä. Monessa tapauksessa niukka vastaustapa voi olla myös paljon kertova, jos siinä on vielä sanallisesti ilmaistu esimerkiksi, että vastaajalla on etäiset välit aikuisen lapsensa kanssa, koska äidin on vaikea ilmaista tunteitaan. Joillakin on myös taito tuoda niukassa vastauksessa esille juuri tarpeelliset asiat. Vastaajat jäsensivät mielestäni kysymykset ja vastaukset pääsääntöisesti hyvin ja ymmärsivät yleensä kysymykset oikealla tavalla.

Tutkimuseettiset kysymykset tulee ottaa huomioon eri vaiheissa tutkimuksen tekoa, koska ne liittyvät sekä tutkimusaiheen valintaan, aineiston keräämiseen, analysointiin että tutkimuksen raportointiin. Lisäksi eettiset kysymykset tulevat esille myös tutkimuksen julkaisemisen jälkeen siinä, miten tutkimuksessa saatua tietoa jatkossa käytetään. (Pohjola 2007, 11). Tutkimusetikkaan kuuluu myös tutkimukseen osallistuneiden kunnioittaminen, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että en arvostele tutkimuksessani heidän mielipiteitään. Tutkimuksen analysoinnissa pyrin löytämään ja tuomaan esille tutkimuksen kannalta keskeisimmät asiat. Pyrin käyttämään tutkimuksessani menetelmiä, jotka johtavat oikeiden vastausten löytämiseen tutkimuskysymyksiini. Oleellisessa osassa tutkimuksessani on kvalitatiivisen aineiston tyypittely. Pohjolan (2007, 26 - 27) mukaan tyypittelyyn liittyy kuitenkin riskejä, koska tutkija voi luoda uusia käsitteitä leimaamaan tutkittavaa kohderyhmää. Riskinä on myös se, että tyypittelyn yhteydessä tutkija sijoittaa samaan tyyppiin liikaa tutkittavista tai hän luo liikaa erilaisia tyyppisiä, jolloin tulokset vinoutuvat. Tämä on tärkeä näkökulma, jonka vuoksi pyrin omassa tutkimuksessani huolellisuuteen nimetessäni eri tyyppisiä ja myös siinä, että tyyppisiä on sopiva määrä.

Hankkiessani tutkimusaineiston Yhteiskuntatieteellisestä tietoaarkistosta sitoudun noudattamaan aineistoon liittyviä tutkimuseettisiä asioita. Tutkimukseen saamaani aineistoa voin käyttää ainoastaan sopimuksen mukaiseen tutkimuskäyttöön, tuon esille mistä olen

saanut aineiston ja hävitän aineiston pro gradu -tutkielmani tarkastamisen jälkeen, mikä käytännössä tarkoittaa tietoarkistosta saamieni cd-levykkeiden ja niistä ottamieni paperikopioiden hävittämistä. Tehdessäni aineiston analyysia teen kirjaukset siten, että yksittäiset vastaajat eivät ole tunnistettavissa. Tämä tarkoittaa tutkimuksessani sitä, että en paljasta joissakin lomakkeissa esille tulevia henkilöllisyyden tunnistettavuuteen liittyviä asioita, kuten ammattia ja työpaikkaa.

Tilasin aineiston käyttöni Yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta lokakuussa 2007. Tilausta varten täytin käyttölupahakemus- ja käyttöehtosopimus-, sekä vaitiolositoumuslomakkeet. Käyttölupahakemukseen tuli täyttää käyttäjän yhteystiedot, käyttötarkoitus ja opiskelupaikka. Käyttölupahakemuksen allekirjoitti myös gradunohjaajani lehtori Marjo Kuronen. Käyttöehtosopimus on sitoumus siitä, että käytän aineistoa vain tilauksessa nimeämäni tarkoitukseen, ja hävitän aineiston työni valmistumisen jälkeen. Lisäksi huolehdin tietoturvallisuudesta, siten että aineisto ei ole muiden tahojen saatavilla ja käytettävissä. Tutkielmassa ei saa tuoda esille asioita, joiden perusteella vastaajan henkilöllisyys voidaan paljastaa. Aineiston luovuttajalla on mahdollisuus saada tietää, ketkä ovat hänen tekemäänsä aineistoa käyttäneet. Aineiston alkuperä tulee mainita tutkimusjulkaisussa. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto ei vastaa aineiston mahdollisista puutteista tai tilaajan tekemistä virheellisistä tulkinnoista tutkimuksessaan. Sopimuksessa sovittiin, myös, että tietoarkistoa tulee informoida julkaisusta, johon luovutettuja kopioita on käytetty ja että en kopioi aineistoa muuhun kun sopimuksen mukaisiin tarkoituksiin. Lisäksi allekirjoitin vielä vaitiolositoumuksen. Aineisto lähetettiin minulle Yhteiskunnallisesta tietoarkistosta välittömästi hakemukseni saapumisen jälkeen.

4.1 Tutkimukseen osallistuneiden kuvailua

Vastaajista suurin osa (71%) on naimisissa, eronneita heistä oli 23 % ja leskiä oli 8%. Valtaosa vastaajista oli kasvattanut lapsensa yhdessä lasten isän kanssa, mutta osa ilmoitti kasvattaneen lapsensa yksin tai yhdessä lapsen isäpuolen kanssa. Kvalitatiivisissa vastauslomakkeissa vain yksi äiti kertoi äitiydestään suhteessa lapsipuoliinsa ja yksi vastaaja kertoi, että hänellä on aikuinen kasvattitytär. Vastaajien keski-ikä oli 50 vuotta, ja valtaosa heidän aikuisista lapsistaan olivat 30-vuotiaita tai nuorempia. Vanhin vastaaja oli 77-vuotias

43- ja 47-vuotiaiden aikuisten lasten äiti. Vastaajat olivat monista eri ammateista ja kaikista sosioekonomisista ryhmistä. Yli puolet vastaajista oli pääkaupunkiseudulta, ja loput vastauksista olivat tulleet ympäri Suomea. Muutama vastaus oli tullut ulkomailla asuvilta suomalaisilta. Valmis tutkimusaineisto vaikuttaa siihen minkälaisia asioita sen kautta saa aiheesta esille. Kysely on suoritettu vuonna 2000 ja siihen vastaaminen on edellyttänyt tietokoneen käyttötaitoa ja mahdollisuutta käyttää sitä, joka oli luonnollisesti vastaamisen edellytyksenä. Lisäksi vastaajat ovat olleet Helsingin Sanomien NYT-viikkoliitteen verkkoversion lukijoita, jonka kautta he olivat saaneet tiedon kyselystä ja vastanneet siihen.

Oman tutkimukseni kannalta oli mielenkiintoista saada käyttää tutkimuksessani tätä aineistoa, joka koostuu mahdollisimman erilaisten ihmisten vastauksista, eikä esimerkiksi sosiaalityön asiakkaiden vastauksista. Aineistosta voi havaita, että joukossa on myös vaikeissa elämäntilanteissa ja perhesuhteissa eläviä vastaajia, mutta he ovat vähemmistö. Aineistossa on myös vastauksia, joista käy ilmi, että perhesuhteissa on ollut vaikeuksia, mutta niistä on selviydytty.

4.2 Analyysi menetelmät

Käytän tutkimuksessani kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusotetta ja faktanäkökulmaa. Minulla oli käytössäni kvalitatiivinen tutkimusaineisto Äitinä aikuiselle ja kvantitatiivinen tutkimusaineisto Aikuisten lasten äidit. Ensisijaisesti käytin kvalitatiivista tutkimusotetta, koska kvalitatiivisessa muodossa oleva aineisto kiinnostaa minua enemmän, ja sen avulla ensisijaisesti löysin vastauksia asettamiini tutkimuskysymyksiin. Osan kvalitatiivisesta aineistoista kvantifioin saadakseni tietoa äidin ja aikuisten lasten välisestä yhteydenpidon määrästä puhelimitse ja tapaamisilla ja siitä, kuinka yleistä on, että äidit auttavat aikuista lastaan kotitöissä, lastenhoidossa ja taloudellisesti. Kvantitatiivista tutkimusotetta käytän tutkimuksessani vähemmän kuin kvalitatiivista ja sen avulla pyrin tuomaan esille määrällisesti joitakin tutkimukseeni liittyviä kiinnostavia asioita ja niiden esiintymisen yleisyyttä kvantifioitujen kysymysten yhteydessä.

4.3 Kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen analyysin yhdistäminen

Hirsjärven ja Hurmeen mukaan kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimusotteen yhdistämistä on nimitetty monistrategiseksi tutkimukseksi (2001, 28). Brymanin mukaan on yleisempää, että kvalitatiivinen tutkimusjakso edeltää kvantitatiivista. Hän tuo esille kaksi tapaa menetelmien yhdistämiseen.

1. Tiedot kerätään kvalitatiivisesti, mutta analysoidaan kvalitatiivisesti sekä kvantitatiivisesti, jolloin analyysit täydentävät toisiaan.
2. Tiedot kerätään kvalitatiivisesti ja kvantitatiivisesti. Kvantitatiivinen tieto analysoidaan kvantitatiivisesti ja kvalitatiivinen kvalitatiivisesti. Yhdistäminen tapahtuu johtopäätöksiä tehtäessä.

Omassa tutkielmassani käytän molempia tapoja, koska kvantifioin osan kvalitatiivisesta aineistosta. Bryman korostaa, että kvalitatiivista aineistoa kvantifioidessa aineiston tulee olla riittävä, jotta sen esittäminen määrällisesti on perusteltua. Oma aineistoni sisältää 192 äidin vastaukset, joten sitä voidaan pitää riittävänä määränä. (Bryman 1992, 57 – 58.)

Kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimusotteen voimakasta yhdistämistä ei pidetä hyvänä asiana vaan olisi löydettävä ratkaisu siihen, kumman menetelmän käyttäminen pääasiallisesti tutkimuksessa on perusteltua ja kumman avulla pyritään tarkentamaan analyysia. (Metsämuuronen 2000, 64 - 65) Alasuutarin mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa voidaan käyttää johtolankana myös kvantitatiivisia tutkimustuloksia, vaikka varsinainen merkitysentulkinta tehdäänkin kvalitatiivisen tutkimuksen sisällä (1999, 53.) Tämän kaltainen kvantitatiivisen aineiston johtolankana käyttäminen on myös minun tavoitteenani.

4.3.1 Kvalitatiivinen analyysi

Kvalitatiivisessa aineiston käsittelyssä käytin tyypittelyä aineiston käsittelytapana. Käytännössä etsin vastauslomakkeista vastauksia tutkimuskysymyksiini. Tyypittely tarkoittaa sitä, että jaoin vastaajat eri tyyppeihin, jotka nimesin. Kävin lävitse aineiston ja merkitsin taulukkoon mihin tyyppiin kunkin vastaajan vastaus kuului. Hirsjärven mukaan (Hirsjärvi ym. 2000, 173) tyypittely on mahdollista, koska yleensä vastaukset ovat samankaltaisia, vaikka asiat ilmaistaankin monin eri tavoin, ja ne soveltuvat tietyn alaotsikon alle. Tämän menetelmän avulla löytyy kätevästi myös normaalista käytännöstä poikkeavat havainnot, joiden etsiminen on keskeistä kvalitatiivisessa analyysissä. Enerothin mukaan (Eneroth 1984, 149-151; Lallukkan 1993,40-41 mukaan) tyypittelyn yhteydessä muodostetuille tyypeille on ominaista, että ne sulkevat pois toiset ei soveltuvat tyypit, ja se että eri tyypit eroavat huomattavasti toisistaan. Tyypittelyssä esiin tulevan tyypin ei tarvitse kuitenkaan olla juuri jonkun aineistossa mukana olleen tapauksen kaltainen, mutta tyypin tulee olla kuitenkin sellainen, että kuvaillun kaltainen tyypin edustaja voi olla oikeasti olemassa.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen mitä aikuisesta lapsesta huolehtiminen on äidin näkökulmasta, etsin vastausta tutkimushaastattelun alkuosan kysymysten kautta. Avustatteko aikuista lastanne taloudellisesti, kotitöissä ja lastenhoidossa jos autatte kuinka paljon ja kuinka usein? Aloitin aineiston käsittelyn merkitsemällä käsin vihkoon lomakekohtaisesti, millä tavoin kukin äiti lapsiaan auttaa. Käytin koodimerkkejä e = on taloudellinen apu, KT = kotityöt ja LH= lastenhoito, sekä neuvot = N. Tällä systeemillä kävin aineiston läpi ja tarkoitukseni oli käyttää sitä kvantifioinnin yhteydessä, mutta huomasin että minun tulee kehittää kvantifiointia varten tarkempi taulukko. Tein kuitenkin tämän version loppuun, koska totesin voivani käyttää sitä apuna suorittaessani tyypittelyä. Lisäksi näin siitä nopeasti perusasioita esimerkiksi sen, että suurin konkreettinen apu äideiltä nuorille aikuisille on taloudellinen apu.

Aikuisen lapsen äitiyden merkitykseen etsin aineiston käsittelyn toisessa vaiheessa vastauksia lukemistani lomakkeista. Merkitsin tapauskohtaiset vastaukset vihkoon. Tämän jälkeen kirjoitin vastaukset listoiksi teemoittain. Teemojen avulla sain muodostettua äiti-tyypit, joita löysin kaikkiaan viisi. Äitityyppien muodostaminen kävi helposti hyväksyjä-äitien, huolehtijaäitien ja sukupolvia korostava äitien osalta, koska nämä tyypit olivat yleisimmät ja suuri osa vastauksista sopi näihin tyyppeihin. Jäljelle jäävät lomakkeet eivät soveltuneet mihinkään näihin ryhmiin, joten muodostin vielä kaksi uutta tyyppiä, jotka olivat ystävä-äiti ja etäinen äiti. Päädyin luokittelussani viiteen äitityyppiin, koska kaikkien äitien vastaukset olivat sijoitettavissa johonkin näistä tyypeistä. Jaoin kaikki lomakkeet niille soveltuvien tyyppien pinoihin. Suurin osa vastaaja äideistä olivat tyypiltään hyväksyjä-äitejä, huolehtija-äitejä tai sukupolvia korostavia äitejä. Jonkin verran heissä oli myös ystävä-äitejä ja etäisiä äitejä. Sukupolvia korostavalle äitityypille olisin halunnut antaa yksinkertaisemman nimen, mutta päädyin kuitenkin tähän pitkään nimi vaihtoehtoon, koska se kuvaa mielestäni tämän äiti-tyypin piirteitä parhaiten. Lajiteltuani vastauslomakkeet omiin pinoihinsa syvennyin tarkemmin tyyppien analysointiin, etsimällä tiettyihin tyyppeihin kuuluvien yhdistäviä piirteitä, jotka kirjasin tutkimusraporttiin. Yhdistäviksi piirteiksi hyväksyin ne piirteet, jotka esiintyivät useammilla vastaajilla.

4.3.2 Kvalitatiivisen aineiston kvantifiointi

Sain kvantitatiivisen aineistoni SPSS-tiedosto muotoisena, ja lisäksi sain aineistoon liittyvä koodikirjan Yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta, joita käytän analysoinnissa apunani. Koska käytin kvantitatiivista aineistoa kvalitatiivisen aineiston avulla saadun tiedon täydentäjänä, olin kiinnostunut lähinnä SPSS-ohjelman avulla saatavista suorista jakaumista ja niiden avulla saatavista tunnusluvuista. Määrällisellä tiedolla voin tarkastella esimerkiksi jonkun ilmiön esiintymisen yleisyyttä ja merkittävyyttä äidin ja aikuisen lapsen välisissä suhteissa.

Internetissä Helsingin Sanomien Nyt -viikkoliitteen verkkosivuilla ollut Äitinä aikuiselle kysely esitettiin avointen kysymysten muodossa, mutta kyselyn alkuosan kysymykset oli esitetty siten, että vastaajat olivat vastanneet niihin hyvin lyhyesti, mikä puolsi niiden kvantifiointia. Niiden esittäminen määrällisessä muodossa raportoinnin yhteydessä antaa konkreettista tietoa vastaajien taustoista, äidin ja aikuisen lapsen yhteydenpidon määrästä ja

siitä, miten yleistä äitien antama apu ja tuki aikuisille lapsille käytännössä on. Kvantifioitavia avoimia kysymyksiä olivat: Kuinka usein pidätte yhteyttä lapsinne puhelimitse? Kuinka usein tapaatte ja missä? Avustatteko lastanne taloudellisesti? Avustatteko lapsianne kotitöissä? Avustatteko lastanne lastenhoidossa? Eskolan (1998, 165 - 166) mukaan kvantifioinnin voi tehdä silloin, kun tarvitsee kvalitatiivisessa aineistossa esiin tulevaa määrällistä tietoa. Kvantifiointi suoritetaan tekemällä taulukko luokiteltavista asioista. Kvantifiointi voi olla myös koodausten tekemistä.

Kvantifioinnin yhteydessä minun tuli ottaa huomioon useita asioita, kuten se että äideillä on usein useampi kuin yksi lapsi. Osa äideistä oli vastannut kysymykseen eri lasten osalta yksilökohtaisesti. Osa taas on vastannut samalla tavalla kaikkien osalta. Lasten ollessa suhteellisen samanikäiset ja samankaltaisessa elämäntilanteessa toimintatapa luultavasti onkin samankaltainen esimerkiksi taloudellista apua vanhemmat antavat eniten opiskeleville lapsilleen. Kvantifioinnin toteutin lapsikohtaisesti, joten lasten määrä oli moninkertainen suhteessa äitien määrään.

Kvantifioinnin yhteydessä halusin saada tietoa myös äitien huolenpidon laadusta aikuisen lapsen sukupuolen mukaan. Kvantifioinnin yhteydessä halusin saada määrällistä tietoa, siitä kuinka usein äiti ja hänen aikuinen lapsensa pitää puhelimitse yhteyttä, kuinka usein he tapaavat, sekä auttavatko he aikuisia lapsiaan taloudellisesti, kotitöissä ja lastenhoidossa, jos auttavat, kuinka paljon ja kuinka usein? Minua olisi myös kiinnostanut asumisetäisyydet, mutta aineistoni ei olisi antanut kysymykseen tarkasti kvantifioitavia vastauksia, joten jätin tämän kysymyksen käsittelemättä, mutta tapaamistiheyden käsittelyn yhteydessä merkitsin ulkomailla asuvat lisämaininnalla, koska tällä on selkeä vaikutus tapaamistiheyteen. Poistin tämän kuitenkin taulukoista ja kuvioista, mutta mainitsen siitä tekstiosiossa erikseen yhteydenpitoa koskevassa luvussa. Jouduin myös hylkäämään tässä osassa kaksi vastauslomaketta, joissa vastaajien lapsista kukaan ei ollut vielä täysi-ikäinen.

Kvantifiointia varten kehitin taulukot kvantifioitavista kysymyksistä; Kuinka usein pidätte yhteyttä lapsinne puhelimitse? Kuinka usein tapaatte ja missä? Avustatteko aikuista lastanne taloudellisesti, kotitöissä ja lastenhoidossa jos autatte kuinka paljon ja kuinka usein? Tein omat taulukot molemmille sukupuolille ja merkitsin taulukon yläkulmaan kummasta

sukupuolesta on kysymys. Lisäksi merkitsin sukupuoliokohtaiset miesten lomakkeet selkeästi vihreällä ja naisten punaisella korostustussilla, jotta en sekoita merkitsemisvaiheessa eri sukupuolten lomakkeita keskenään. Tehdessäni aineistoa koskevia havaintoja, merkitsin tarkan vastauksen lomakkeen vasempaan kulmaan, esimerkiksi kuukausittain maksettavan rahamäärän, taulukkoon merkitsin havaintoja tukkimiehen kirjanpidolla. Tällä tavalla sain eriteltyä taloudellisen avun muodon, joka voi konkreettisesti rahan antamisen lisäksi olla esimerkiksi laskujen maksamista, ruuan tai kodintarvikkeiden ostamista tai neuvomista kotitöiden tekemisessä.

Tarkastuskierroksen toteutin tarkennetulla taulukolla, joista olin poistanut esimerkiksi pikkutarkat rahasummat. Kahden ensimmäisen kysymyksen osalta, virheitä ei laskuissa juurikaan ollut, joten arvioin yhden tarkastuskerran olevan riittävä. Sen jälkeen kun olin saanut kvantifioinnin ensimmäisen osan suoritettua, tein varsinaiset tutkimusraportissa käytettävät taulukot (kts.liite 4.). Taulukkoon muodostin luokat vastausten perusteella ja merkitsen kunkin vastauksen lukumäärät, sukupuolen mukaan. Tekemieni taulukoiden avulla etsin vastauksia tutkimuskysymyksiin. Lisäksi esitän tuloksia excel-kuvioilla. Huolenpidon analyysia varten tein myös listat kvalitatiivisesta kysymyksestä Miksi avustat tai et avusta aikuista lastasi? Käytin listauksessa avukseni leikkaa ja liimaa -systeemiä. Muodostuneen listan avulla tein myös toisen listan, johon tein teemoittelun. Ensimmäistä listaa hyödynsin tyypittelyssä, koska siinä on järjestyksessä lomakekohtaiset vastaukset ja teemoittelemalla muokattua listaa huolenpidon analyysissa.

4.4. Metodologinen lähestymistapa

Tutkimusaineistoani tulkitsen faktanäkökulmasta käsin. Alasuutarin mukaan (1999, 90-113) faktanäkökulmalle on tyypillistä tehdä ero maailman ja siitä esitettyjen väitteiden välille. Hänen mukaansa on tärkeää pohtia, onko saatu tieto todellista ja onko tiedon antaja ollut rehellinen. Lisäksi hän korostaa, että faktanäkökulman piirteinä on käytännöllinen, arkiajattelun kaltainen käsitys siitä, mitä tutkija tavoittelee tutkimusta tehdessään.

Faktanäkökulmaa käytetään silloin, kun ollaan kiinnostuneita siitä, mitä todella on tapahtunut. Kyselyvastauksissa sain tarvitsemaani tietoa vastaajien käyttämisestä äiteinä ja faktanäkökulma oli hyvä tapa jäsentää tyypittelyn avulla tätä kyselyssä saamaani kvalitatiivista aineistoa. Myös lomaketutkimuksena toteutettu kysely puoltaa faktanäkökulman käyttöä. Lomaketutkimuksessa vastaajalle esitetään kysymyksiä hänen omista asioistaan, ja hän on itse omien asioidensa asiantuntija. Tämän vuoksi häntä voidaan pitää pätevänä vastaamaan hänen omaa elämäänsä koskeviin kysymyksiin. Faktanäkökulmassa ei ole oleellista, millä tavalla tietoa välitetään, vaan se että se on totuuden mukaista. Tämä tulee ilmi erityisesti kvantitatiivisessa aineistossa. Kvalitatiivisessa aineistossa faktanäkökulmaa käytetään erityisesti tyypittelyn yhteydessä, jolloin etsitään tutkittavien tyypillisiä piirteitä ja heille soveltuvaa ryhmää. Omassa tutkimuksessani kvalitatiiviset kysymykset on esitetty muodossa, joissa äiti kuvaa omaa suhdettaan aikuiseen lapseensa eli hän esittää asiat omasta puolestaan. Kvantitatiivisissa kysymyksissä on kuitenkin kysymyksiä, joissa hänen tulee esittää mielipiteitään aikuisesta lapsestaan, näitä kohtia käsitellessä tulee ottaa huomioon, että kyseessä on äidin näkökulma kyseisestä asiasta.

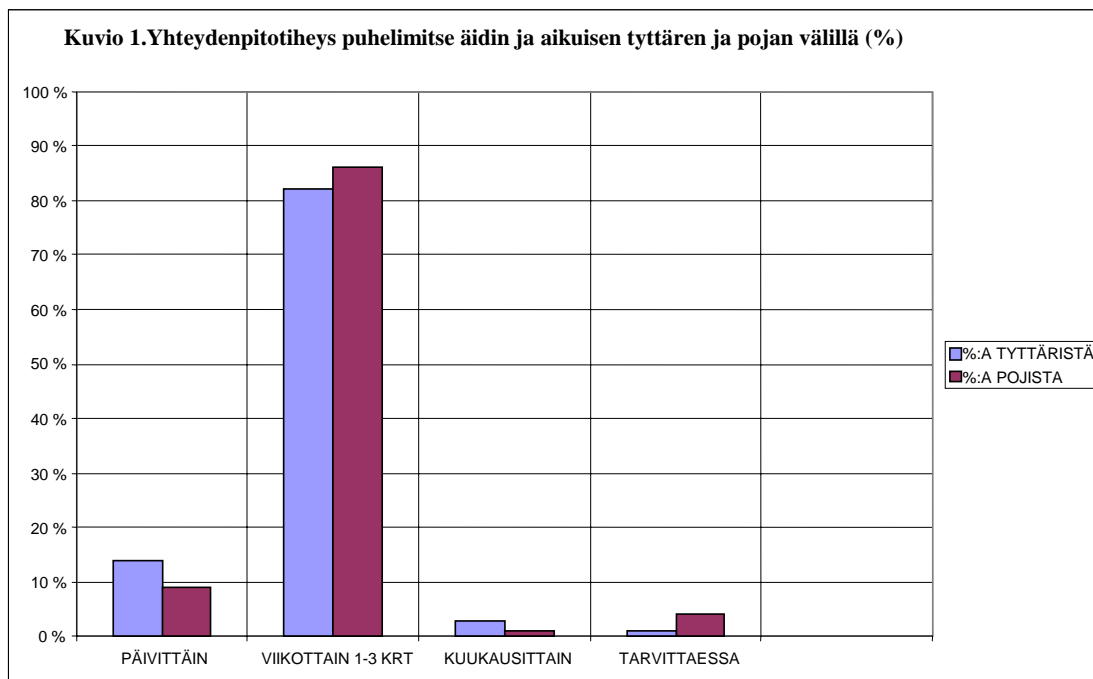
5. ÄITIEN JA AIKUISTEN LASTEN VÄLINEN YHTEYDENPITO JA ÄITIEN ANTAMA KONKREETTINEN APU

Yleisin yhteydenpitomuoto äidin ja aikuisten lasten välillä olivat puhelut. Puhelimen avulla yhteyden saa yleensä välittömästi, koska kännykät ovat yleistyneet lähes kaikkialla maailmassa yleiseksi käyttövälineeksi. Tilastokeskuksen tilastojen mukaan suomalaisilla oli vuonna 1995 kaksikymmentä kännykkää sataa asukasta kohti. Vuonna 1997 määrä oli 55 sataa asukasta kohti, ja vuonna 2003 kännyköitä oli jo 91 kappaletta sataa asukasta kohden. Matkapuhelin on nopeasti myös arkipäiväistynyt alkuhämmennyksen jälkeen (Mäenpää 2005, 236-237). Kopomaan (2000,106) mukaan kännykän käytön avulla pidetään verkostoa yllä. Se on globaali yhteydenpidonväline, jonka avulla välimatkat eivät estä tiivistä yhteydenpitoa. Puheluiden lisäksi äiti pitää aikuisten lastensa kanssa yhteyttä tekstiviestien ja sähköpostin avulla. Lisäksi aikuiset lapset ja äidit yleensä tapaavat toisiaan säännöllisin väliajoin. Pitkäkestoinen välirikko äidin ja aikuisen lapsen välillä on harvinainen. Tutkimusaineistossani oli vain yksi äiti, joka ei ole pitänyt välirikon vuoksi yhteyttä poikansa kanssa vuosiin.

Äitiyteen kuuluu huolehtiminen. Leena Valkonen haastatteli väitöskirjatutkimuksessaan peruskoulun viides- ja kuudesluokkalaisia oppilaita. Tutkimusvastauksissa tärkeimmäksi hyvän vanhemman ominaisuudeksi havaittiin rakkauden ja välittämisen ohella huolenpito, johon kuuluvat huolehtiminen, auttaminen, kotityöt ja elättäminen. (2006, 39, 58) Eli kyseessä ovat samat asiat, joita vanhemmat voivat kohdistaa myös aikuisiin lapsiinsa pitäessään heistä huolta. Tosin elättämisen asemasta äiti voi auttaa taloudellisesti aikuista lastaan esimerkiksi antamalla rahaa tai tekemällä tarpeellisia hankintoja. Valkosen haastattelemat lapset korostivat, että liiallinen huolehtiminen ei ole hyvä asia ja lapset toivovat, että huolehtiminen ei olisi ylihuolehtimista (2006, 43), joka tulee joskus ongelmaksi myös itsenäistyvien nuorten aikuisten ja äidin välisessä suhteessa.

5.1 Äitien ja aikuisten lasten yhteydenpito puhelimitse

Kvantifioin äidin ja aikuisten lasten puhelimitse tapahtuvaa yhteydenpitoa koskevan kysymyksen (kuvio 1.) Muodostin luokat aineistosta tekemiäni havaintojen perusteella. Luokat ovat; päivittäin, viikottain, kuukausittain ja tarvittaessa. Esitän kuviossa luokat pylväinä sukupuolen mukaisesti.

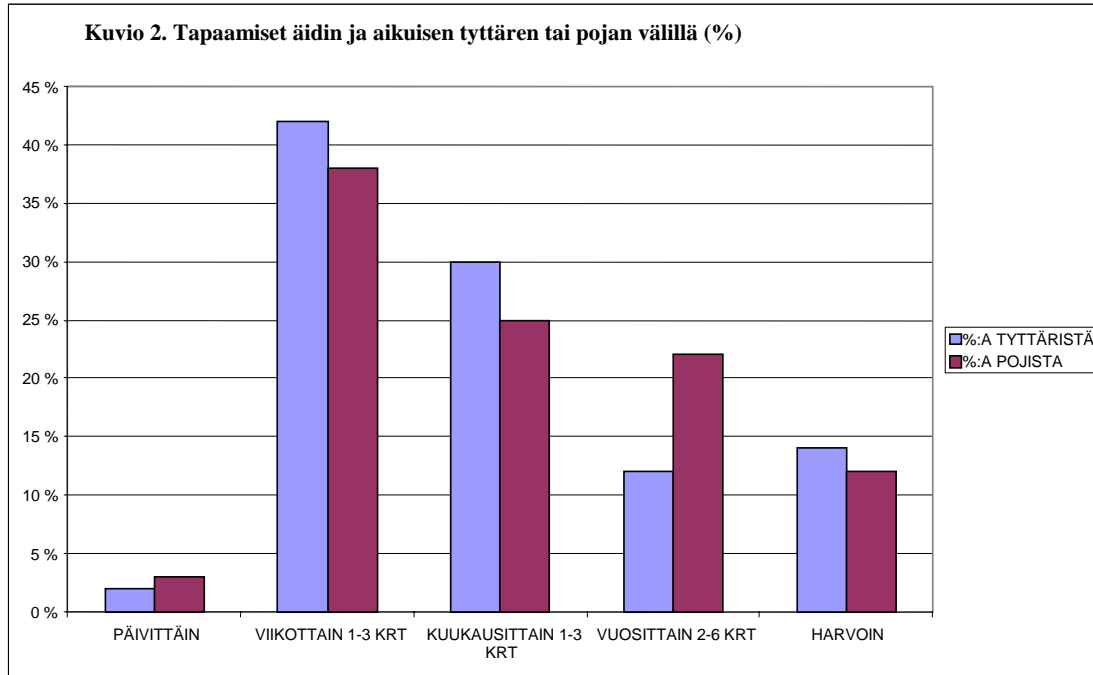

Kysymykseen vastasi 193 tyttären ja 147 pojan äidit, joiden aikuinen lapsi ei asu heidän kanssaan. Kyselyn vastuksista ei voi päätellä kattavasti kumpi osapuoli on aktiivisempi soittaja. Eräät vastaajat mainitsevat, että ovat sopineet soittavansa itse aikuiselle opiskelevalle lapselleen, jotta puheluista laskutetaan äitiä. Yleisimmin äidit pitävät yhteyttä yhdestä kolmeen kertaan viikossa puhelimitse aikuisen tyttärensä kanssa (82 %) ja poikiensa kanssa (86 %). Tyttäristä äidin kanssa on puhelinyhteydessä päivittäin neljätoista prosenttia ja pojista yhdeksän prosenttia. Kuukausittain äidin kanssa soittaa kolme prosenttia tyttäristä ja yksi prosentti pojista. Tarvittaessa soittavat äidin kanssa tyttäristä yksi prosentti ja pojista neljä prosenttia. Kvalitatiivisista vastauksista kävi ilmi, että muutaman kerran kuukaudessa tai tarvittaessa soittavat ovat pääasiassa lähellä asuvia, jotka tapaavat useammin äitiään. Lisäksi useat äidit mainitsivat, että he lähettelevät lapsilleen tekstiviestejä ja sähköposteja. Näitä yhteydenpitotapoja en kuitenkaan tässä tarkemmin esittele, mutta on hyvä ottaa huomioon, että nämä yhteydenpitotavat ovat myös yleisesti käytössä. Huomattavaa on myös se, että ulkomailla asuvat aikuiset lapset soittavat hyvin aktiivisesti äidin kanssa.

5.2 Äitien ja aikuisten lasten väliset tapaamistiheydet

Tapaamiset äidin ja aikuisten lasten välillä ovat tärkeitä tapahtumia, joka käy ilmi kyselyn kvalitatiivisissa vastauksista. Tapaamiset tapahtuvat usein äidin kodissa, mutta äidit vierailevat myös lastensa luona. Vierailujen aikana vietetään yleensä tavallista perhe-elämää. Tapaamisiin liittyy yleensä keskustelua ja yhdessäoloa, mutta usein he käyvät myös yhdessä jossakin paikoissa kuten vierailulla, kaupoissa, kulttuuritapahtumissa, tutustumassa nähtävyyksiin tai ravintoloissa ja kahviloissa.

Kvantifioin äidin ja aikuisten lasten välisiä tapaamisia koskevan kysymyksen sukupuolen mukaisiin ryhmiin ja muodostin luokat saatujen vastausten perusteella (kuvio 2.). Tapaamistiheyttä kuvaavat luokat ovat; päivittäin, viikoittain yhdestä kerrasta kolmeen kertaan, kuukausittain yhdestä kerrasta kolmeen kertaan, vuosittain kahdesta kuuteen kertaan ja harvoin. Esitän kuviossa luokat pylväinä sukupuolen mukaisesti.

Tähän kysymykseen oli vastannut 197 tyttären ja 152 pojan äidit, joiden aikuinen lapsi ei asu heidän kanssaan. Tutkimuskyselyyn saatujen vastausten perusteella voidaan todeta, että yleisin tapaamiskerojen määrä on yhdestä kerrasta kolmeen kertaan viikossa, jonka äidin kanssa tapaa tyttäristä 42 % ja pojista 36 %. Tästä useammin eli päivittäin äitiään tapaa tyttäristä kaksi prosenttia ja pojista kolme prosenttia. Tapaamistiheyttä koskevaan kysymykseen ”harvoin” vastanneet, eivät määritelleet tarkemmin tapaamiskertojen määrää. Harvoin äitiään tapaavat aikuisista tyttäristä 14 % ja pojista 12 %. Näistä harvoin äitiä tapaavista tyttäristä 14 asuu ulkomailla ja pojista 9. Voidaan todeta, että tyttäret tapaavat äitinsä kanssa enemmän kuin pojat.

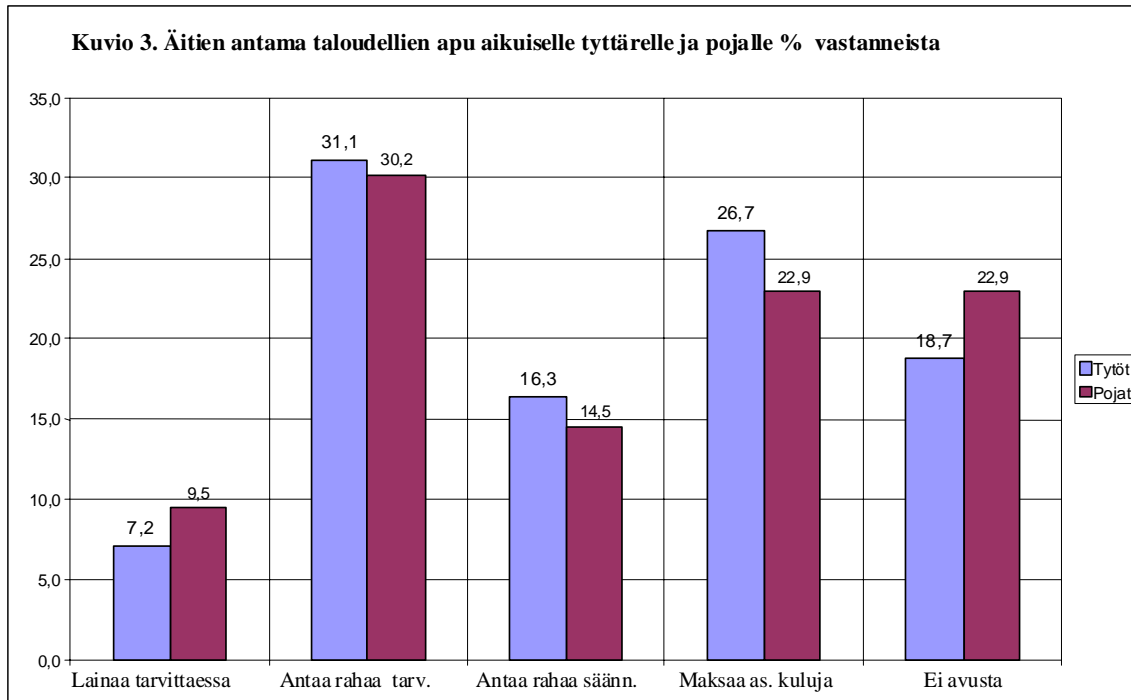
Kyselyn kvantitatiivisessa osiossa kysyttiin äitien mielipidettä aikuisten lastensa kanssa tapahtuvien tapaamisten tiheyteen. Kolme neljäsosaa (76 %) äideistä oli sitä mieltä, että he tapaavat aikuista lastaan riittävästi. Liian harvoin kokee aikuista lastaan tapaavan yksi neljäsosa äideistä (24 %). Kvantifioituihin vastauksiin verratessa voi havaita, että 70 % vastaajista tapaa aikuista lastaan ainakin kuukausittain. Tästä voidaan päätellä, että suuri osa äideistä ovat tyytyväisiä aikuisten lastensa kanssa tapahtuvien tapaamisten määrään.

Neljäsosa haluaisi tavata aikuisia lapsiaan useammin, vain yksi äiti haluaisi tavata harvemmin, kun kyselyyn vastaamistilanteessa tapasi.

5.3 Äitien antama taloudellinen apu aikuisille lapsilleen

On hyvin yleistä, että äidit avustavat nuoria aikuisia lapsiaan taloudellisesti. Lain lasten elatuksesta mukaan vanhemman tulee avustaa opiskelevaa täysi-ikäistä lastaan, jos se on taloudellisesti mahdollista. Lisäksi vanhemmilla on opintotukilain mukaan velvollisuus elättää keskiasteen oppilaitoksessa opiskelevaa täysi-ikäistä alle 20-vuotiasta nuorta, jos se on heille taloudellinen tilanteensa huomioon ottaen mahdollista. Korkeakoulussa opiskelevien opintoetuuksiin vanhempien tulot eivät vaikuta muuta kuin siinä tapauksessa, että he asuvat vanhempiensa kanssa samassa taloudessa. Vanhemmilla ei ole kuitenkaan elatusvastuuta jos heidän täysi-ikäinen lapsensa on naimisissa, tai hän on itse elatusvelvollinen (Gottberg 2005, 197, 201). Havaitsin kvalitatiivisessa tutkimusaineistossani, että äidit auttavat aikuisia lapsiaan taloudellisesti yleensä juuri sen takia, että he ovat opiskelijoita. He avustavat myös työttömiä tai pienipalkkaisia aikuisia lapsiaan. Lisäksi osa haluaa auttaa aikuisia lapsiaan taloudellisesti, koska se on heille taloudellisesti mahdollista. Äidit haluavat auttaa lapsensa elämisen alkuun avustamalla häntä taloudellisesti. Äitien vastauksista kävi myös ilmi, että osa aikuisista lapsista pitää äidiltään saamaa taloudellista apua itsestään selvänä asiana. Osa aikuisista lapsista taas ei halua tätä apua ottaa vastaan, koska se rajoittaa heidän mielestään itsenäisyyttä. Usein taloudellinen avustaminen päättyy siinä vaiheessa, kun hän pääsee työelämään ja apu ei ole ansiotulojen vuoksi enää tarpeen.

Kvantifioin äitien taloudellista avustamista aikuiselle tyttärelleen tai pojalleen koskevan kysymyksen (kuvio 3.) Muodostin aineistosta saatavista vastauksista seuraavat luokat; Lainaa rahaa tarvittaessa, Antaa rahaa tarvittaessa, Antaa rahaa säännöllisesti, Maksaa kustannuksia, Ei avusta. Kuviossa 3. esitän luokat pylväinä sukupuolen mukaisesti.

Tässä yhteydessä on hyvä ottaa huomioon, että sama äiti voi auttaa aikuista lastaan taloudellisesti sekä antamalla hänelle rahaa, että maksamalla kustannuksia. Tässä yhteydessä huomioin molemmat avustustavat, joten sen vuoksi lukumäärät ovat näin suuret. Äidit antavat taloudellisen apunsa aikuiselle lapselleen yleensä rahana. Rahaa hän voi antaa lainaksi tai hän voi antaa rahaa omaksi. Osa äideistä antaa rahaa tarvittaessa ja osa säännöllisesti. Taloudellista avustusta äidit antavat tasapuolisesti sekä tyttärille ja pojille. Äidin antama taloudellinen apu voi olla rahan lisäksi myös laskujen maksamista, ruuan ostamista tai jonkin tarpeellisen asian lahjaksi ostamista, tämän tyyppistä avustamista nimitän tässä maksaa kustannuksia nimikkeellä. Äidit maksavat tyttäriensä kustannuksia 27 % ja poikien 23 %, joten tässä kohdassa on pieniä eroavaisuuksia sukupuolten välillä. Pohdin mitä tähän vaikuttaa sukupuolten väliset palkkaerot, koska äidit mainitsivat auttavansa aikuisia lapsiaan pienten tulojen vuoksi.

Ilmosen (2007, 330-338) mukaan lahja voidaan antaa hyvästä sydäimestä ilman vaateita, mutta lahja voidaan antaa myös toiveena saada vastalahja ja sitoumuksia lahjan saajalta. Lahja voidaan antaa pyyteettömästi tai sen avulla voidaan pyrkiä lahjan saajan suosioon. Laskujen maksaminen liittyy usein kvalitatiivisesta aineistosta saamani käsityksen mukaan siihen, että vanhempi haluaa laskuja maksamalla varmistaa, että raha menee hänen tarkoittamaansa kohteeseen. Myös ostamisilla saattaa olla kontrolloiva merkitys, mutta usein ostamiseen liittyy halu ilahduttaa saajaansa ja lahjan antaminen hänelle. Äitien kirjoituksista välittyi myös nämä erilaiset motiivit antaa rahaa tai lahjoja. Yleensä kirjoituksista välittyi kyllä antamisen ilo ja auttamisen halu. Sen sijaan kontrollia he haluavat ylläpitää kohdistamalla avustuksensa tiettyyn tarkoitukseen maksamalla laskuja ja ostamalla tarpeellisia asioita, joilla konkreettisesti katsovat tukevansa lapsensa taloudellista tasapainoa. Hieman enemmän eroa on siinä että keitä äiti ei avusta taloudellisesti, tyttäristä heitä on 19% ja pojista 23 %. Yleinen syy olla avustamatta taloudellisesti on se, että aikuinen lapsi tulee taloudellisesti itsenäisesti toimeen.

Kvantitatiivisessa kyselyssä kysyttiin, pyytävätkö aikuiset lapsenne teiltä rahaa? Rahan pyytäminen näyttää olevan yleinen tapa saada äidiltä rahaa. Vastaajista 39 % ilmoittaa, että heidän lapsensa pyytävät heiltä rahaa. Tämä määrä on saman suuntainen kvantifioitujen vastausten kanssa, joiden mukaan äiti lainaa tai antaa rahaa tarvittaessa aikuiselle lapselleen 40 %. Kvantitatiivisessa aineistossa kysyttiin myös, onko vastaaja opettanut lapselleen rahankäyttöä? Vastauksista käy ilmi, että rahan käytön opettaminen yleensä kuuluu kasvatukseen. Silti 20 % vastaajista ei maininnut, että olisi opettanut lapselleen rahankäyttöä. Pohdin, voiko tämä pitää paikkaansa nykyisessä yhteiskunnassa, koska yleensä lasten kanssa ei voi välttyä keskustelua rahasta ja sen oikeanlaisesta käyttämisestä. Kaupoissa syntyy usein äänekkäitä tilanteita, kun aivan pienet lapset osaavat jo pyytää kaupassa äidiltään siellä esillä olevia tavaroita ja yleensä äidit eivät kaikkia heidän haluamaansa voi ja halua ostaa. Tässä vaiheessa äidit yleensä selvittävät lapsilleen rahankäyttöön liittyviä asioita. Myöhemmin eteen tulevat viikkoraha käytännöt ja kesätyöpalkat, joiden yhteydessä on hyvä rahankäyttöön liittyviä asioita opettaa ja opetella. Vaikeudet rahankäytössä voivat johtaa aikuisuudessa monenlaisiin sosiaalisiin ongelmiin, joka vanhempien olisi hyvä kasvatuksessaan huomioida.

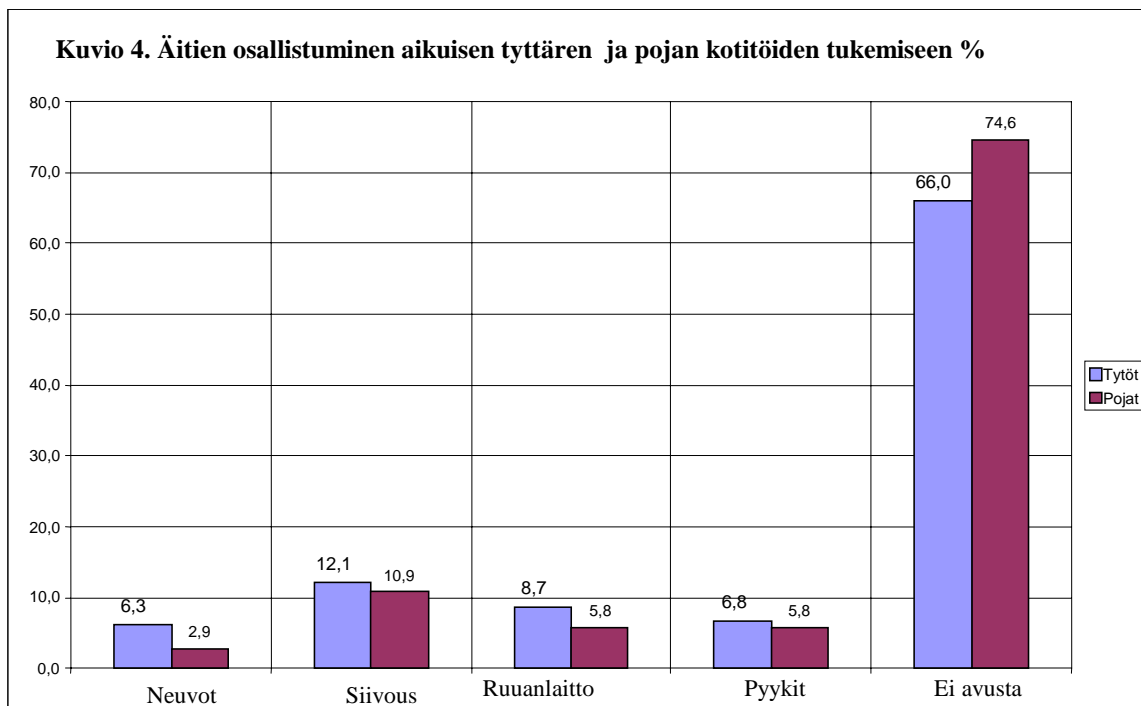
Nuorten aikuisten rahankäyttöön liittyvistä ongelmista on puhuttu viime aikoina esimerkiksi pikalainoista käytyjen keskusteluiden yhteydessä.

Rahan käyttö on asia, josta nuoret aikuiset usein keskusteleivat vanhempiensa kanssa. Rahankäyttö vaatii harjoittelua jonka nuoret aikuiset oppivat usein erehdysten kautta. Kyselyyn osallistuneista äideistä vain 17% mainitsee, että heidän lapsensa on tuhleri. MacIntyre (2004, 253-254, Autio 2006, 80) luonnehtii tuhlarin olevan kuluttaja, joka käyttää rahansa kaikkeen mukavaan. Tuhlari ei pysty kontrolloimaan rahankäyttöön vaan antaa mieliteoilleen myöten. Tämän vuoksi hänellä ei ole välttämättä rahaa siinä vaiheessa, kun tulisi ostaa jotakin tarpeellista. Aution (2006, 80) mukaan yleensä tuhlausta on pidetty kielteisenä asiana, mutta hänen väitöskirjaansa varten lukioikäisille tekemissään haastatteluissa kävi ilmi, että nuorten mielestä tuhlauksella on nuorille myös myönteistä merkitystä, koska tuhlaus tuo heille nautintoa ja iloa elämään, kun tuhlauksen avulla toteuttaa mielihalujaan. Tässä on tietysti otettava huomioon, että lukiolaiset asuvat yleensä vielä vanhempien kanssa, jolloin vanhemmat vielä yleensä elättävät heitä.

5.4 Äitien antama kodinhoitoapu aikuisille lapsilleen

Kodinhoitotyöhön ollaan saatu viime vuosikymmeninä tekniikan avulla uudenlaista apua. Moni työ joka vaatii ennen taitoa ja fyysistä voimaa, voidaan hoitaa nykypäivänä teknisen laitteen avulla varsin helposti ja nopeasti. Useat koneet kuten pesukoneet hoitavat työn lähes huomaamattomasti ja kodinkoneista on tullut itsestään selvä asia arkipäiväämme. Koneilta odotetaan aina kuitenkin enemmän ominaisuuksia. Pyykinpesukone ei kuitenkaan lajittele vielä pyykkejä narulle ja imurikin tarvitsee liikuttajan toiseen päähän, joten ihmisellekin jää rooli vielä kotitöiden tekemisessä. Monet pitävät kotitöiden tekemistä tylsänä ja toivovat niihin apua. (Jokinen ym. 2005, 201-221). Kotitöiden tekeminen vaatii tietyn rutiinin ja alussa opetteluakin. Useat äidit opettavat lapsilleen jo lapsuudessa erilaisten kotitöiden tekemistä. Tässä luvussa katsotaan, millä tavoin äidit vastasivat auttavansa aikuisia lapsiaan kotitöiden tekemisessä.

Kvantifioin kysymyksen avustaako äiti aikuisia tyttäriään ja poikiaan kodinhoitoon liittyvissä asioissa. Kvantifioinnin yhteydessä muodostin seuraavat luokat: Neuvot, siivous, ruuanlaitto, pyykit ja eivät avusta. Kuvion 4. avulla tuon esille sukupuolen mukaan, kuinka monta vastaajaa vastasi kysymykseen kyseisellä tavalla. Tutkimustuloksia tarkasteltaessa voidaan todeta, että äidit auttavat tyttäriään enemmän käytännön kotitöissä pyykinpesussa, siivouksessa ja ruuanlaitossa (yht. 28 %) kuin poikiaan (yht. 23 %). Tyttäret kysyvät äidiltään myös enemmän neuvoa kodinhoitoon liittyvissä asioissa. Tyttäristä neuvoja saa 6 % ja pojista 3 %. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että kotoa pois muuttaneet aikuiset lapset pärjäävät melko itsenäisesti kodinhoitoon liittyvissä asioissa.

Kvantitatiivisessa aineistossa kysyttiin ovatko äidit opettaneet lapsilleen siivousta. Suurin osa äideistä (85,4 %) mainitsi opettaneensa lapsensa siivoamaan. Siistejä äideistä mainitsi

aikuisista lapsistaan olevan vain 58 %. Äideistä piti aikuista lastaan ahkerana 77 % ja laiskana aikuista lastaan pitää 7 % äideistä.

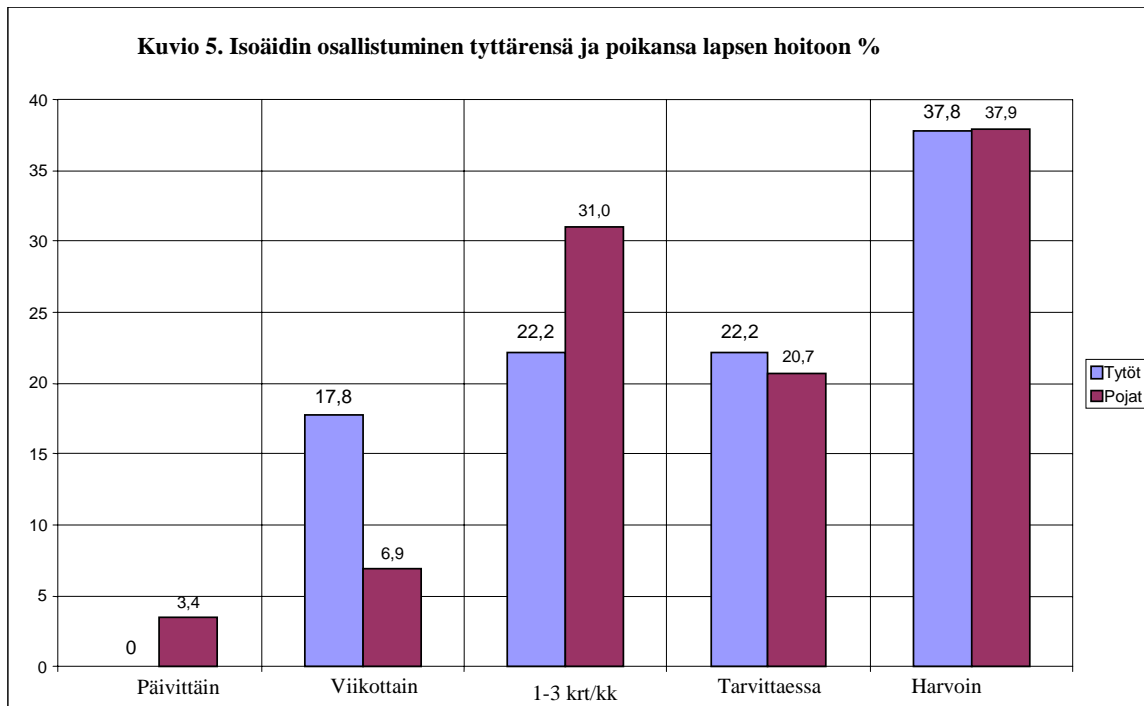
Huomattavaa on, että äitien antama kodinhoitoapu nuorille aikuisille lapsille ei ole tässä tutkielmassa saadun tiedon perusteella kovin yleistä. Sukupuolen mukaan tilannetta arvioitaessa voi havaita, että äidit osallistuvat enemmän tyttärien kuin poikien kotitöiden tekemiseen. Kvalitatiivisissa vastauksissa kävi ilmi, että etenkin poikien äidit, eivät auta kotitöissä yleensä silloin kun pojalla on puoliso. Kummallekaan sukupuolelle annettu siivous ja ruuanlaittoapu eivät ole säännöllistä apua vaan se rajoittuu vierailukertoihin ja erityistilanteisiin, kuten muuttotilanteisiin. Pyykinpesun äiti voi hoitaa säännöllisesti sellaisten nuorten aikuisten osalta, joilla ei vielä ole pyykinpesukonetta omassa asunnossaan. Jokisen mukaan (Jokinen ym., 2005, 222) koti on yksityinen paikka, jossa ihminen saa ilmentää itseään haluamallaan tavalla ja kodissa on voitava levätä ilman ulkopuolisten vaatimuksia. Kodinhoitotyöt kuuluvat luonnollisesti kodin asukkaille, mutta vakavissa sairaustapauksissa ja muissa erityistilanteissa kuten muuttoissa äidit ovat halukkaita auttamaan. Käsitykseni mukaan nuoret aikuiset haluavatkin suoriutua kotitöistään itsenäisesti, koska se lisää heidän autonomiaansa ja tunnetta, että he hallitsevat elämäänsä. Tämä ei välttämättä tarkoita, kuitenkaan sitä, että asunto olisi välttämättä siisti ja, että sitä siivottaisiin säännöllisesti. Eräs äiti kirjoitti kvalitatiivisen aineiston vastauksessaan, että hän auttaa lastaan kotitöissä siivoamalla poikansa opiskelija asunnon kaksi kertaa viikossa, ja vie sinne sieltä kertyneet kaljapullot kauppaan. Toinen äiti kirjoitti tyttärensä asunnosta löytyneen likaisuuden vuoksi erilaisia pieniä ötököitä ja kolmas äiti totesi, että hänen poikansa ei voi päästää häntä asuntoonsa, koska se on niin sekaisin. Osa äideistä kommentoi, että eivät siivoa lastensa asuntoja, vaikka tarvetta siihen olisikin.

5.5 Isoäidin osallistuminen lastenlasten hoitamiseen

Salmi ym.(2004) ovat todenneet sukupolvien välisen auttamistyön olevan vastavuoroista. Yleisintä vanhempien aikuisille lapsille tarjoama apu on elinolutkimuksen mukaan silloin, kun he ovat vielä nuoria aikuisia tai pienten lasten vanhempia. Vanhemmat tarjoavat tai heiltä pyydetään apua lastenhoitoon ja taloudellisiin vaikeuksiin. (Melkas 1992,57, Salmi ym, 2004)) Isovanhempien mahdollisuuteen osallistua lastenlasten hoitamiseen vaikuttaa heidän

oma terveydentilansa, ja se ovatko he työelämässä vai eläkkeellä. Salmen ym. (2004) tutkimuksen mukaan aikuiset lapset kokevat tärkeänä myös vanhemmiltaan saadun henkisen tuen. Erityisen tärkeää se on silloin, kun he asuvat yksin tai ovat lapsettomia. Vanhemmat auttavat enemmän käytännön kodin askareissa ja kuljettamisessa aikuisia lapsiaan, jotka ovat yksinhuoltajia. Vanhempien tarjoama lastenhoitoapu voi joskus olla jokapäiväistä päivähoitoa, mutta yleensä se on tilapäistä esimerkiksi silloin, kun vanhemmilla on menoja tai lapsi on sairaana. Käytännössä isovanhemmat ovat valmiita tulemaan tarvittaessa hoitamaan lapsenlapsiaan pitkänkin matkan päästä. Useat työssä käyvät isovanhemmat saattavat pitää lomapäiviä töistä, jos heidän lapsenlapsensa tarvitsevat hoitajaa. (Salmi ym. 2004, 107-112).

Kvantifioin kysymyksen, auttaako isoäiti lastenlasten hoitamisessa, ja sain seuraavat luokat: Päivittäin, Viikottain, Yhdestä kolmeen kertaan kuukaudessa, Tarvittaessa, ja Harvoin. Kuvion 5. avulla tuon esille, kuinka monta prosenttia vastaajista vastasi kyseisellä tavalla Kuviossa luokat on esitetty pylväinä sukupuolen mukaisesti.

Vastaajista vajaa puolet (74) ilmoitti olevansa isoäitejä. Vastaajien tyttäristä 45:llä ja pojista 29 oli lapsia. Kaikki vastaajat ilmaisivat hoitavansa joskus lapsenlastaan. Lapsenlapset ovat valtaosalle vastaajista hyvin tärkeitä ja he ovat valmiita lastenlapsiaan hoitamaan tarvittaessa. Viikoittain isoäideistä hoitaa tyttärien lapsia 18 % ja poikien lapsia 7 %. Yhdestä kolmeen kertaan kuukaudessa tyttärien lapsia hoitaa 22 % ja poikien 31 % ja tarvittaessa tyttärenlapsia hoitaa 22 % ja poikien lapsia 6 %. Isoäidit näyttävät hoitavan molempien sukupuolten lapsia melko paljon. Säännöllisesti viikoittain on tytärten lapsista isoäidin hoidettavan kuitenkin 11% enemmän kuin poikien lapsia. Sen sijaan yhdestä kolmeen kertaan kuukaudessa isoäiti hoitaa 9 % useammin poikien kuin tytärten lapsia. Isoäideistä vain harvoin hoitaa lapsenlapsiaan 38 %. Harvoin hoitamisen perusteena ovat pitkät välimatkat tai se, että lapsenlapsi on vielä vauvaikäinen. Vastaajista vain yksi isoäiti hoitaa kahta lastenlastaan päivittäin säännöllisesti, kunnes lapset saavat virallisen päivähoitopaikan.

Savolainen ym. (2004, 27) tuovat esille, että isoäideistä yli puolet hoitavat lapsenlapsiaan kuukausittain. He toteavat, että aktiivinen isovanhemmuus antaa lapsiystävällistä näkökulmaa myös työelämässä mukana olevia työkavereita kohtaan, joilla on pieniä lapsia. Työssä käyvät isovanhemmat saattavat järjestää myös vuosilomiaan siten, että pystyvät hoitamaan lapsenlapsiaan. Lainsäädännössä työn ja lastenlasten yhteensovittamista ei kuitenkaan oteta huomioon.

5.6 Yhteenveto yhteydenpidosta ja konkreettisesta avusta

Tutkimustuloksenani voin todeta, että äidit pitävät tiivistä yhteyttä aikuisten lastensa kanssa puhelimitse ja tapaamisin. Suuri osa (96%) kyselyyn vastanneista äideistä on yhteydessä aikuisen lapsensa kanssa puhelimitse viikoittain. He tapaavat myös tiivistä. Noin kolme neljäsosaa (73 %) vastaajista tapaa aikuista lastaan noin kerran kuukaudessa tai useammin. Sukupuolten välillä ei ole suuria eroja tapaamisten ja puheluiden suhteen.

Äidin aikuisille lapsilleen antamia konkreettisen avun muotoja ovat taloudellinen apu, kodinhoito ja lastenhoitoapu. Yleisin avun muoto on taloudellinen apu. Äidit auttavat aikuisia lapsiaan taloudellisesti yleensä siinä vaiheessa, kun he opiskelevat tai he voivat avustaa myös

pienituloisia. Taloudellista apua he voivat antaa joko rahana tai maksamalla kustannuksia. Osa äideistä myös lainaa rahaa aikuisille lapsilleen. Taloudellisen avustamisen he lopettavat yleensä silloin, kun aikuinen lapsi tulee itsenäisesti omilla tuloillaan toimeen. Taloudellista apua äidit antavat tasapuolisesti sekä tyttärilleen, että pojilleen. Kodinhoitoapu ei ole kovin yleinen avustamisen muoto äitien ja aikuisten lasten välillä. Äidit saattavat vieraillessaan, kyllä osallistua kotitöiden tekemiseen, mutta kyselyyn saatujen vastausten mukaan säännöllistä kodinhoitoapua he eivät anna. Säännöllisenä apuna he voivat kyllä pestä nuoren aikuisen pyykkiä omassa kodissaan, jos nuorella ei ole pyykkikonetta. Kyselyyn saatujen vastausten perusteella äidit antavat enemmän kodinhoitoapua aikuiselle tyttärilleen kuin pojilleen. Aineistostani tuli esille, että poikien äidit eivät yleensä auta poikaansa kodinhoidossa jos hänellä on puoliso, jolle on tämä vastuu siirtynyt. Aineistosta ei käynyt ilmi muita seikkoja, kuten vierailevatko äidit useammin tyttärien luona ja siinä ohessa tekevät kotiaskareita. Lastenlasten hoitoon sen sijaan kaikki kyselyyn vastanneista isoäideistä osallistui. Lastenlasten hoitamisen he kokivat mieluisena tehtävänä ja useat vastaajat, joilla ei ole vielä lapsenlapsia, ilmaisivat odottavansa isovanhemmaksi tulemistä.

Kvalitatiivisessa tutkimusaineistossa kysyttiin äitien motiivista auttaa tai olla auttamatta aikuista lastaan konkreettisesti. Useat äidit perustelivat auttamista sillä, että hänen omat vanhempansa olivat auttaneet häntä, kun hän oli nuori, joten hän haluaa auttaa nyt vuorostaan omaa lastaan. Osa puolestaan vastasi auttavansa sen vuoksi, että hän ei ollut saanut omilta vanhemmiltaan nuorena taloudellista tukea tai lastenhoito apua, joka olisi ollut tarpeen, ja tämän vuoksi auttavat nyt omaa aikuista lastaan, koska tietävät mitä on tulla toimeen pienillä tuloilla, tai mitä on olla ilman lasten hoitoapua. Osa äideistä on päättänyt olla avustamatta, koska hänenkään vanhempansa tai appivanhempansa eivät ole häntä avustaneet. Valtaosalle aikuisten lasten äideistä vaikuttaa olevan luonnollista auttaa aikuista lastaan. Osa auttaa jo ennen varsinaista avuntarvetta ja osa auttaa siinä vaiheessa, kun auttaminen on välttämätöntä ja aikuinen lapsi pyytää heiltä apua.

6. ÄITITYYPIT

Tutkimusaineistoa käsitellessäni havainnoin, minkälaiset asiat olivat tyypillisiä kyselyyn vastanneille äideille ja pohdin, millä tavoin kuvailen heidän äitiyttään tutkimuskysymysteni kautta tarkasteltuna. Mitä aikuisen lapsen äitiys merkitsee ja mitä aikuisesta lapsesta huolehtiminen on äidin näkökulmasta? Tämän pohdinnan seurauksena jaottelin äidit viiteen äiti-tyyppiin, jotka nimesin hyväksyjä-äiti, huolehtijaäiti, sukupolvia korostava äiti, ystävä-äiti ja etäinen äiti. Kukaan äiti ei ole täysin yhteen tiettyyn tyyppiin kuuluva, vaan hänellä saattaa esiintyä piirteitä toisistakin tyypeistä. Vastanneilla äideillä on kuitenkin hallitsevasti joitakin korostuneita piirteitä, joiden vuoksi hän on tyypiteltävissä tiettyyn äitityyppiin. Lisäksi havaitsin, että äideillä voi olla erilainen rooli suhteessa eri lapsiinsa, esimerkiksi äiti voi toimia huolehtijana toista lastaan kohtaan ja olla etäinen toiselle lapselleen. Yleisimmät äitityypit aineistossani ovat hyväksyjä-äiti (67 äitiä), huolenpitäjä-äiti (64 äitiä) ja sukupolvia korostava äiti (38 äitiä), vähemmistöön sen sijaan kuuluvat etäinen äiti (13 äitiä) ja ystävä-äiti (7 äitiä). Silmiinpistävää oli, että kaikkien äitityyppien vastauksissa tuli esille, että he rakastavat lastaan, myös silloin, jos suhde ei ole kovin vakaa. Finchin (1989, 240-242) mukaan sukulaisuussuhteissa auttaminen on enemmän moraalinen kuin tunnekysymys eikä äitiys ole välttämättä tae auttamisesta. Tyypittelyn yhteydessä jaoin kyselyn vastausmonisteet omien tyyppiensä mukaisesti nippuihin, jotka kävin vielä lävitse merkitsemällä korostustussilla tyyppille ominaiset piirteet monisteisiin. Lisäksi minulla oli käytössäni aikaisemmin tekemäni vihkokoodaukset, joista kerroin tarkemmin metodiluvussa. Tässä vaiheessa on hyvä muistaa myös, että valtaosa kyselyyn vastanneiden äitien aikuisista lapsista olivat nuoria aikuisia alle 31-vuotiaita, jolla saattaa olla merkitystä siihen, mitä piirteitä äitityypistä tulee esille tässä vaiheessa.

6.1 Hyväksyjä-äiti

Hyväksyjä-äiti hyväksyy lapsensa sellaisena, kuin hän on. Tämä tulee esille kunnioittamisena ja itsenäisyyden sallimisena aikuiselle lapselle. Hänellä on avoin suhde lapsensa kanssa. Hyväksyjä-äidit pitävät lastensa kanssa yhteyttä puhelimitse vähintään kerran viikossa. Lähellä asuvia aikuisia lapsiaan he tapaavat kerran tai useamman kerran viikossa, mutta

kauempana asuvia harvemmin. Heidän aikuiset lapsensa ovat usein omatoimisia, mutta hyväksyjä-äidit ovat tarvittaessa valmiita auttamaan heitä. Heistä useat korostavat kuitenkin itsenäisyyden merkitystä aikuisuudessa.

Rakastamme heitä, mutta haluamme, että seisovat omilla jaloillaan. (äiti 48v, 11)

Opiskeluaikana hyväksyjä-äiditkin avustavat taloudellisesti lapsiaan. Heille on ollut tyypillistä kasvattaa lapsiaan elämän eri alueilla, kuten myös taloudellisten asioiden hoitamisessa

En saanut itse opiskeluaikoina vanhemmillani rahallista apua vaikka olisin sitä tarvinnut ja vanhemmillani olisi ollut mahdollisuus auttaa. En halua, että omat lapseni kokevat samaa. En tyrkytä rahaa, vaan ajatellaan vaikkapa niin, että se maksaa, jolla on. Lapseni eivät myöskään pidä rahan tuloa itsestäänselvyytenä. (äiti 48v, 40)

Hyväksyjä-äidit luottavat omiin lapsiinsa lastenkasvattajina. Kertoen että he ovat hyviä vanhempia tai että he uskovat, että heistä tulee hyviä vanhempia, kun he saavat lapsia. He osallistuvat lastenlasten hoitamiseen mielellään. Hyväksyjä-äideille on ominaista se, että he ovat asettaneet lapsilleen ajallaan rajat ja säännöt, joita heidän on pitänyt noudattaa. Heidän lapsillaan on usein ollut murrosiässä vaihe, jolloin he ovat näitä rajoja testanneet. Hyväksyjä-äidit ovat kuitenkin pitäneet rajoista kiinni ja eivät ole laskeutuneet nuoren tasolle näissä tilanteissa. Lasten tultua aikuiseksi he ovat antaneet kiitosta siitä, että heille on asetettu lapsena rajat.

Murrosikäisenä tyttäreni kyllä syytti minua kaikesta mahdollisesta maan ja taivaan välillä, mutta en voi pitää sitä oikein totena. Samoin tyttäreni on joskus väittänyt minun vaativan häneltä liikaa, sitä en itsestäni tunnista, vaan luulenpa hänen itse vaativan joskus itseltään liikoja. (äiti 48v, 40)

Hyväksyjä-äidit eivät ole jääneet lastensa kanssa kiinni murrosiässä käytyihin kriiseihin vaan eri osapuolet ovat niistä selviytyneet ja ongelmat on läpikäyty niin, että ne eivät ole pysyvästi haitanneet heidän välistään suhdetta. Baumrindin (1978, Korhosen 1999, 62 mukaan)

mukaan nuoren kehitykselle on hyväksi, jos vanhempi on herkkä hänen tarpeilleen ja lisäksi vanhempi on vaativa. Tämän lisäksi Holmbeckin (1995, 104, Korhosen 1999, 62,64 mukaan) mukaan nuorelle on sallittava olla eri mieltä asioista vanhempiensa kanssa, jonka johdosta yhdessä käydyissä keskusteluissa molemmat osapuolet oppivat ymmärtämään toisiaan paremmin.

Hyväksyjä-äidit elävät vaihetta, jolloin he näkevät kasvatustyönsä tuloksia lasten aikuistumisen jälkeen ja he selvästi kokevat onnistuneensa kasvattajan tehtävässä. He kokevat, että lapset ovat heille rakkaita ja elämän paras asia ja kertovat olevansa ylpeitä lastensa saavutuksista opiskelussa ja työelämässä.

Olen heistä erittäin ylpeä, koska minun ei ole tarvinnut koskaan olla heistä huolissaan sen vuoksi, että he olisivat olleet huonoilla teillä. Kunnioitan heidän saavutuksiaan koulussa ja opiskelussa. (äiti 39v, 100)

6.2 Huolehtijaäiti

Huolehtijaäiti jatkaa huolenpitoaan, vaikka hänen lapsensa varttuu aikuiseksi. Huolehtijaäidit soittavat aikuisten lastensa kanssa yhden tai useamman kerran viikossa. He tapaavat aikuisia lähellä asuvia lapsiaan yleensä kerran viikossa ja kauempana asuvia kerran kuukaudessa. Huolehtijaäidit avustavat lapsiaan tarvittaessa taloudellisesti, kotitöissä ja lastenhoidossa. Heidän antamansa konkreettisen avun määrä ei kuitenkaan eroa muiden äitityyppien äitien antamasta avusta. Korhosen mukaan (1996, 21, Katvala 2001, 99) huolenpidon ei tarvitse olla pelkästään konkreettista tekemistä, vaan se voi olla myös tapa ajatella ja tietoisuutta siitä, että apua on tarvittaessa saatavilla. Huolehtijaäitien asenne auttamista kohtaan on myönteinen, ja he pitävät aikuisen lapsensa auttamista luonnollisena asiana.

Minusta on luonnollista avustaa omia lapsiani, he ovat perheeni, vaikka asuvatkin muualla (äiti 54, 161)

Huolehtijaäidit korostavat rooliaan aikuisen lapsensa henkisenä tukena ja turvana, jonka kanssa jaetaan ilot ja surut. Huolehtija äidin tärkeä rooli on kuunnella lapsensa huolia ja antaa hänelle elämänohjeita, myötätuntoa ja kannustusta. Hän saattaa joskus myös antaa moitteita virheitä tekevälle lapselleen. Silti heidän välinsä ei katkea, koska aikuiselle lapselle on tärkeää, että huolehtijaäiti jaksaa toistuvasti kuunnella ja kannustaa ja pitää lapsensa puolia.

Äiti on äiti. Kuuntelija, neuvoja, kaveri, rahanlainaaja, henkilö, joka auttaa, kun ei ole enää ketään muuta. Äiti, joka rakastaa lastaan tapahtui mitä tahansa. Äiti on kaiken perusta. Perusta, miltä voi ponnistaa aina uudelleen. Joka ei koskaan hylkää, joka kyllä riitelee ja antaa lapsen kuulla kunniansa, vielä vanhemmitenkin, mutta jonka luo voi aina tulla. (äiti 44v, 180)

Huolehtijaäiti voi elää melko huoletonta elämää, jos hänen lapsensa kasvavat runsaasta huolenpidosta huolimatta itsenäisiksi ja pärjääviksi. Vaarana mielestäni on kuitenkin, että aikuistuvan nuoren on vaikea irrottautua huolehtijatyypisistä äidistä, joka mielestään tietää ja osaa kaiken aikuista lastaan paremmin. Huolehtijaäidin rooli voi joskus muuttua myös uuvuttavaksi, jos lapsen elämän valinnoista seuraavat kriisit toisensa perään. Näin voi käydä myös silloin, jos hän ei saa itse osakseen huolenpitoa ja ymmärrystä aikuisilta lapsiltaan silloin, kun hänellä itsellään on murheita. Yksipuolinen jatkuva murheiden kuunteleminen vie voimia, jos toivottavaa käännettä parempaan ei aikuisen lapsen tilanteessa tapahdu;

Nyt on yllättävää, etteivät aikuiset lapset tajua, että äidilläkin on paha mieli ja masentaa, kun läheltä kuolevat veljet, anopit, apot, äidit, naisystävät, työpaikka vaihtuu ja samalla työtoverit vaihtuvat. Oikeastaan on tunne, että kaikki muu saa mennä, mutta äidin on pysyttävä tolillaan. (äiti 54v,167)

Äidin jatkuvaa huolenpitoa tarvitsevat aikuiset lapset voivat aiheuttaa huolehtijaäidilleen riittämättömydentunnetta.

Vaikeinta on nähdä lapsellaan olevan vaikeaa, kun ei pysty auttamaan. (äiti 54v,127)

Joillekin huolehtijäideille on ominaista jatkuva huolissaan oleminen. Tämä saattaa johtua siitä, että todellisia huolenaiheita on ollut niin paljon, että he eivät osaa lopettaa parempina kausina huolehtimista.

Haluaisin sanoa pojalleni että "rakastan sinua, kuten olen aina rakastanut ja lapseni sinä tiedät sen, yritän hiukan vähentää tätä asioihisi puuttumista, kyselemistä ja huolestumista. Olet älykäs, hyvä ja ihana poika, olet ihan hyvällä tiellä, en saa pilata kaikkea tällä kylläämisellä. Teet myöskin omat virheesi, niin olen minäkin tehnyt, en saa syyllistää sinua, enkä myöskään itseäni. (äiti 51v, 65)

Huolehtija äitityyppi vastaa Katvalan (2001, 102) kuvaamaa perinteistä suomalaista uskomusta voimakkaasta äidistä, jonka vastuulla on kasvattaa lapsistaan yhteiskuntakelpoisia kansalaisia. Tehtävänsä hän suorittaa lempeästi tai vaativasti tilanteen vaatimalla tavalla. Hän on ikuinen hoivaaja, uhrautuja ja rakastaa lastaan loputtomasti. Tämä äitityyppi ei ota huomioon, että myös äidit ovat inhimillisiä ja heillekin tulee virheitä. Tämän äitikuvan ihannointi ja pyrkimys elämään sen mukaisesti aiheuttaa helposti riittämättömyyden tunnetta äideissä.

6.3 Sukupolvia korostava äiti

Sukupolvia korostaville äideille on tyypillistä korostaa suvun merkitystä aikuiselle lapselleen. Sukupolvia korostavat äidit pitävät aikuiseen lapseensa puhelimitse yhteyttä kerran viikossa. Lähellä asuvia aikuisia lapsiaan he myös tapaavat kerran viikossa. Useilla heistä on etäällä Suomessa tai ulkomailla asuvia lapsia, joita he tapaavat vain joitakin kertoja vuodessa. He ovat valmiita auttamaan taloudellisesti lapsiaan jos he apua tarvitsevat. Kotitöissä he yleensä auttavat aikuisia lapsiaan vierailujen yhteydessä. Lapsenlapset ovat tärkeitä sukupolvia korostavalle isoäideille ja he hoitavat ja osallistuvat perushoidon lisäksi muutenkin lapsenlapsen elämään jos heillä niitä on.

Hoidan lastanlastani niin usein kuin voin. Kun lapsenlapseni asui lähempänä, hoisin häntä tosi mielelläni, parina, kolmena iltana kuukaudessa, joskus hän tuli muuten vain mummolaan yöksikin. Nyt hän on niin kaukana, ettei tämä käy päinsä, mutta lomilla hän on useampia

päiviä luonamme yksin tai vanhempiansa kanssa, otamme hänet myös kesälomamatkalle mukaan, se on kesän kohokohta. (äiti 49v. 125)

Sukupolvia korostavat äidit avustavat lapsiaan mielellään ja perustelevat sitä sillä, että heidänkin vanhempansa ovat avustaneet heitä. He korostavat, että ”äiti on aina äiti” eli äitiys jatkuu vielä lapsen aikuisuudessakin. Sukupolvia korostavat äidit kokevat olevansa lastensa esikuvia, jotka toimivat peleinä lapsensa ajatuksille ja käytökselle. He korostavat vanhemman viisautta ja kokemusta. He kertovat lapsilleen hänen omasta lapsuudestaan ja perheen ja suvun vaiheista toivoen, että aikuinen lapsi hyödyntää tätä tietoa elämässään. Monet heidän vastauksistaan erottuivat syvällisyytensä ansiosta.

Aikuinen ihminen tarvitsee äitiään säilyttääkseen yhteyden omaan sukuunsa ja niihin perinteisiin ja elämään kuuluviin sisältöihin, joihin on kasvanut ja jotka yhdistävät ihmisiä. Oppiakseen ymmärtämään elämän jatkuvuuden ja kunnioittaakseen omaa elämäänsä. (äiti 46 v, 41)

Sukupolvia korostavat äidit käyttävät omaa äitiään esikuvana läpi elämän, vaikka äiti olisi jo kuollut. Alla olevassa näytteessä on esimerkki äidistä, jonka äiti on kuollut hänen ollessaan 16-vuotias ja hän kokee puutteena sen, että hänellä ei ole oman äidin antamaa esikuvaa nuoruusikäisen äitinä olemisesta.

Olen itse menettänyt äitini 16-vuotiaana. olen kaivannut häntä läheisenä ihmisenä, joka tuntisi minut aivan erilalla kuin kukaan muu. Otan hänestä mallia tai peiliä omalle käyttäytymiselleni äitinä ja naisena. Tiesin kyllä, kuinka pienten lasten äitinä ollaan, mutta entä murrosikäisten ja nuorten aikuisten? En oletakaan, että olisin toiminut hänen laillaan, mutta olisin halunnut testata omaa käyttäytymistäni häneen. Olla samaa tai eri mieltä ja tehdä itse omat ratkaisuni. Tätä toivon voivani tarjota lapsilleni. Ja tietoisuutta siitä, että äidin rakkaus ei lopu, vaikka olemme asioista eri mieltä. (äiti 52v, 59)

Sukupolvia korostava äiti on opettanut elämäntapausten lisäksi lapselleen myös käytännön töitä. He luottavat myös, että elämän viisauksien ja käytännöntyön ansiosta heidän lapsensa pärjäävät elämässään ja siirtävät näitä asioita tuleville sukupolville.

Lapseni on kiittänyt minua mm. seuraavista asioista: - olen opettanut tekemään sileän ja tasaisen kastikkeen. Tietyt velvollisuudet on tehtävä, vaikka niistä ei pitäisikään. Lakanoiden vaihto, siivous, tiskaus ym. Hän on sanonut, että jaksoin "jauhaa samaa" asiaa satoja kertoja ja se tuntui turvalliselta, vaikka ei aina olisi halunnutkaan tehdä tiettyjä asioita. Hän on kiittänyt, että olen leikkinyt paljon hänen kanssaan sekä kotona että ulkona. (äiti 52 v, 50)

Sukupolvia korostaville äideille on tyypillistä myös korostaa perheen merkitystä.

Elämässä ei pärjää yksin, kotijoukot ovat ainoa todellinen turva kaikissa elämän tilanteissa. (äiti 50v, 147)

Nykyään nuoret aikuiset ovat Raitasen (2001, 190) mukaan olleet jo lapsuudestaan lähtien voimakkaasti tiedotusvälineiden välittämien vaikutusten alaisena, joten äidit eivät ole ainoita, jotka heille arvoja ja tietoa antavat. Nuori aikuinen saa näiden vaikutteiden kautta valita, mitä hän elämässään arvostaa. Tämän vuoksi mielestäni äidin rooli oman suvun arvojen välittäjänä on tärkeä, jotta aikuinen lapsi tietää omia elämän ratkaisuja tehdessään mikä on ollut hänen suvussaan tärkeää ja mitkä ratkaisut ovat toimineet hyvin ja mitkä huonosti.

Mielestäni aikaisempi sukupolvi antaa asioille ja tapahtumille syvyyttä. Esimerkiksi suuri epäonnistuminen voi syöstä nuoren ahdinkoon ja näköalattomuus sumentaa tulevaisuutta. Katsoisin tällöin äidin olevan hyvänä tukena jos hän saa keskustella ahdistuneelle nuorelle valoa. Äidin läsnäolo ja kuuntelu voivat olla mahdollinen helpotus ongelmaan. (äiti 48 v, 164)

6.4 Ystävä-äiti

Aineistossani ystävä-äidit olivat siviilisäädyltään eronneita tai leskiä. Hänellä voi olla sekä aikuisia tyttäriä että poikia, joiden ystävä hän on. He pitävät tiiviisti yhteyttä puhelimitse tai tapaamalla useita kertoja viikossa. Yhteistä aikaa he viettävät kodin lisäksi yhteisissä harrastuksissa, käymällä ostoksilla, sekä baareissa ja kahviloissa. Hänen lapsensa esittelevät

hänet ylpeänä kavereilleen, joiden tasolle hän osaa asettautua. Seksistä puhuminen ei ole heille arka aihe.

Olen puhunut lasteni kanssa seksistä varmaankin jo pienestä alkaen. Seksi ei ole meidän välillämme vaikea aihe. (äiti 47v,9)

Ystävä-äiti auttaa aikuista lastaan tarvittaessa taloudellisesti. He eivät sen sijaan auta kotitöissä, koska heidän mielestään kotityöt ovat ikäviä ja tämän vuoksi aikuinen lapsi saa selviytyä niistä itsenäisesti. Lastenlastensa hoitamiseen he sen sijaan osallistuvat, jos heitä on. Hän haluaa kuitenkin itse päättää, koska lapsenlastaan hoitaa. Ystävä äitiä harmittaa, että hän ei ole ajallaan juurruttanut lapsiinsa kasvatuksen avulla soveliaita käytöstapoja ahkeruutta ja hallittua raha-asioiden hoitamisen taitoa. Tämä kostautuu hänen mukaansa nyt siten, että aikuiset lapset ovat äidistään edelleen taloudellisesti riippuvaisia ja he eivät ole edenneet opiskeluasioissa haluamallaan tavalla. Ystävä-äiti haluaa olla nuorekas ja haluaa, että aikuiset lapset elävät tämän päivän suuntausten mukaisesti;

En halua sanoa lapselleni mitään ohjeita, niin sanotut elämänviisaudet ovat vanhojen kynnisyttä. Eihän kukaan uskaltaisi elää, perustaa perhettä ja opetella ammattia, jos tietäisivät sen, minkä me vanhat. Sitä paitsi heidän on eletävä tätä aikaa ja tulevaisuutta, meidän eväämme ovat jo homeessa. Jonkunlaisen perspektiivin historiaan tietysti olen halunnut antaa, mutta tulkinta on heidän. (äiti 47v, 43)

Äidin ja aikuisen lapsen välinen ystävyys on mielestäni rakentavaa silloin, kun molemmat osapuolet voivat edustaa omaa ikäpolveaan ja molemmat osapuolet voivat tuoda suhteeseen oman sukupolvensa ajatuksia. Tasapuolisuus ei toteudu silloin, jos toisen tulee peittää kokemattomuuttaan, tai toisen osapuolen elämäkokemuksen mukanaan tuomaa viisauttaan. Ystävä-äideillä on piirteitä, jotka saavat pitämään heidän käytöstään nuorekkaampana, kun mitä heidän biologinen ikänsä on. Rantamaan (2001, 59-60) mukaan ikään sisältyy sosiaalisia rooliodotuksia, joiden mukaan ihmisen elämänkulun odotetaan menevän. Elämän kulkuun kuuluu siirtyminen ikäroolista toiseen ja jos joku poikkeaa tästä hänen käytöksensä tulee huomatuksi. Ystävä-äiti tuntee itsensä hyväksytyksi nuorten joukossa, mutta oman ikäistensä joukossa häntä ei nuorekkaan käytöksen vuoksi välttämättä arvosteta.

Iäkäs äiti voi olla myös aikuisen lapsensa ystävä, kuten seuraavassa esimerkissä. Tällaisessa tapauksessa äidin ja aikuisen lapsen välinen ystävyys tarkoittaa eria asiaa, kun edellä kuvailemassani ystävä-äidin ja nuoren aikuisen välisessä suhteessa. Iäkkään äidin ja aikuisen lapsen ystävyyteen liittyy pitkä yhteinen historia. Äidin ja pojan roolit ovat muuttuneet siten, että poika vuorostaan auttaa äitiään ja hoitaa hänen asioitaan. Poika käy äidin luona päivittäin ja äiti kokee, että heillä on läheiset välit, ja että he ovat keskenään parhaat ystävät. Myös vastaaja, jonka puoliso on dementoinut varhaisessa vaiheessa, koki aikuiset lapsensa ystävikseen, koska he auttavat toisiaan tarvittaessa vastavuoroisesti.

Äiti on paras ystävä ja läheisin (äiti 77v, 117)

6.5 Etäinen äiti

Etäisellä äidillä tarkoitan äidin henkistä etäisyyttä aikuiseen lapseensa. Hokkasen (2002,127) mukaan etäisyys voi olla joko henkistä tai ruumiillista. Vanhempi voi olla ruumiillisesti läsnä, mutta henkisesti hän voi olla poissaoleva. Etäinen äiti pitää aikuisen lapsensa kanssa yhteyttä puhelimitse lähes viikoittain, mutta tapaamiset ovat harvinaisia noin kerran kuukaudessa tai harvemmin tapahtuvia, vaikka he voivat asua samalla paikkakunnalla. Etäiset äidit eivät auta yleensä taloudellisesti aikuista lastaan. He voivat kyllä lainata rahaa, mutta se tulee maksaa heille takaisin. He odottavat, että heidän lapsensa aikuistuvat ja muuttavat pois heidän luotaan. Heidän mielestään aikuisen lapsen pitää tulla itsenäisesti toimeen.

Aikuisten lasten on vastattava omasta elämästään. En minäkään saanut avustuksia omilta vanhemmiltani. (äiti 49v, 174)

Heidän lapsensa haluavatkin tulla itsenäisesti toimeen ja olla riippumattomia etäisestä äidistään. He eivät auta aikuisia lapsiaan myöskään kotitöissä ja lapsenlapsia heillä ei ole tai he eivät mainitse lapsenlapsista mitään. He toteavat kysymykseen vain, että ei hoida lapsenlastaan. Etäinen äiti tyyppi on saanut lapsiltaan palautetta, että hänen olisi pitänyt puhua enemmän tunteista heidän ollessaan lapsia. Myös äidit ovat tämän huomanneet;

Jos saisin kasvattaa lapseni uudelleen, yrittäisin puhua enemmän tunteista (äiti 49v, 14)

Tähän tyyppiin kuuluvat myös äidit, joiden välit lapsiinsa ovat rikkoutuneet. Avioerotilanteissa lapsi on saattanut asettautua isän puolelle vaikeassa tilanteessa. Lasten nuoruusaikaan on liittynyt myös karkailua välien rikkoutumisen vuoksi ja lapsi on saattanut muuttaa tämän vuoksi isän tai ystävän luokse asumaan. Myös äiti on voinut ajaa lapsensa luotaan muualle asumaan;

Tyttäreni kanssa oli välirikko hänen ollessa 14-vuotias. Se johtui siitä, kun hän meni luvatta Tukholmaan kavereidensa kanssa. Pyysin myös ex-puolisoani puhumaan asiasta tyttärelleni, mutta hän meni asiassa tyttäreni puolelleen ja tytär sai isältään niin hyvää tukea asialleen, eli siihen että hän oli oikeassa lähtiessään luvatta, että hän muutti isänsä luokse asumaan. Se asia häiritsee vieläkin välejämme, eikä meille varmasti koskaan enää tule kovin läheistä suhdetta toisiimme. (äiti 49v, 82)

Vanhempien keskinäiset huonot välit heijastuvat Kinnusen mukaan (Kinnunen ym.,2002, 106) koko perheen hyvinvointiin, jos vanhempien keskinäinen vuorovaikutus ei toimi se aiheuttaa ristiriitoja ja vaikuttaa myös heidän vanhemmuuteensa. Myös niin kutsutuissa ehjissä perheissä lapset tuntevat, että etäinen äiti ei välitä heistä. Hokkasen (2002, 138) mukaan vanhemmat oppivat usein vasta erehdyksen jälkeen, että elämän valintoja tehtäessä on hyvä ottaa huomioon myös toiset ihmiset ja ratkaisujen vaikutus tulevaisuudelle. Etäiset äidit kokevat, että heidän olisi pitänyt viettää enemmän aikaa lasten kanssa, kun he olivat pieniä, eikä antaa omien ongelmien vaikeuttaa suhdetta omiin lapsiin. Lisäksi lapsen kanssa olisi pitänyt keskustella ongelmista ja tunteista kun he olivat murrosikäisiä, jotta tilanne ei olisi etäännyttänyt äitiä ja lasta ikuisiksi ajoiksi toisistaan.

Tyttärellä oli paha ja pitkä murrosikä. Itkin usein hänen piittaamattomuuttaan. (äiti 48v, 20)

Korhosen (1999,59) mukaan nuoruusikäisten lasten vanhempien tulisi kyetä muuttamaan perheen sisäisiä sääntöjä, sopimuksia ja rajoituksia, jos ne eivät osoittaudu toimiviksi. Tällä

tavoin voitaisiin välttyä tilanteen kärjistykseltä. Vaikka yleensä rajat ovat tarpeen vanhempien tulisi ottaa huomioon nuoren ikätasoinen kehitys ja yksilölliset tarpeet rajanvedossaan. Etäiset äidit eivät saa juurikaan kielteistä tai myönteistä palautetta lapseltaan. Jos he saavat palautetta, se on luonteeltaan kriittistä ja liittyy usein vanhempien avioerotilanteeseen ja äidin tunteettomuuteen. Etäinen äiti saattaa kohdella lapsiaan myös epätasa-arvoisesti, ja hänellä saattaa olla suosikkilapsi, jota hän kohtelee paremmin kuin muita lapsiaan. Välikokouksissa etäiset äidit voivat toimia lapsiaan kohtaan hyvin erilaisissa rooleissa, jolla on vaikutusta myös sisarusten keskinäisiin suhteisiin;

Rakastin myös vanhinta, mutta nyt elän kuin häntä ei olisikaan. Kahta muuta rakastan koko sydämestäni ja he tietävät sen. (äiti 48v, 90)

6.6. Äitityypit ja emotionaalinen tuki

Tässä luvussa pohdin eri äiti tyyppien kykyä antaa emotionaalista apua aikuiselle lapselleen. Tutkimusaineistosta tuli ilmi, että emotionaalilla tuella on suuri merkitys aikuisen lapsen ja äidin välisessä suhteessa. Äidit antavat usein aikuiselle lapselleen emotionaalista tukea, vielä senkin jälkeen kun muu tuen tarve on päättynyt. Lahtisen (2000, 83) mukaan äitien antama emotionaalinen tuki on aikuiselle tyttärelle tärkeä voimavara ja se voi lisätä hyvinvointia ja kykyä selviytyä elämästä. Tuon tässä esille myös joitakin muita käsityksiä ja asioita, joita minulle on eri äitityypeistä muodostunut. Mielestäni hyväksyjä äidit ovat sanomisissaan uskottavia ja heidän vastauksissaan välittyy tasapainoinen vaikutelma asenteesta elämää ja aikuista lastaan kohtaan. He ovat realistisia, ja heillä on ollut taito jo nuoren aikuisen lapsuus aikana käsitellä erilaisia vaikeita elämän kysymyksiä heidän kanssaan. Heidän vahvuutenaan on myös se, että he eivät ole jääneet kiinni nuoren kanssa murrosikä kriiseihin, vaan heidän suhteensa on kehittynyt kahden aikuisen väliseksi suhteeksi. He myös luottavat aikuisiin lapsiinsa, ja se välittyy heille hyväksyntänä. Silti hyväksyjä-äidit ovat säilyttäneet äidin roolinsa, mutta he ovat hienotunteisia ja auttavat eri tavoin aikuisia lapsiaan ja he ovat ryhmä, jotka neuvottelevat avun tarpeesta aikuisen lapsensa kanssa, joiden itsenäisyyttä he haluavat arvostaa. Heillä on kykyä ja halua tukea myös emotionaalisesti aikuista lastaan. Finchin (Finch ym. 1991, 345-347) mukaan auttamista pidetään velvollisuutena silloin, kun

kyseessä on läheinen sukulaissuhde. Auttamisen tulee kuitenkin perustua neuvotteluihin ja sopimuksiin.

Huolenpitäjä äidit ovat tärkeitä tukijoita ja auttajia. Heille huolenpitäminen on eräänlainen elämänsäsenne. He ovat aina valmiita tarjoamaan tukeaan sitä tarvitsevalle aikuiselle lapselleen. Emotionaalinen huolenpito on nimenomaan heidän vahvuutensa.. Huolehtija äidin rooli voi olla kuitenkin raskas, koska he pelkäävät aina pahinta ja katsovat asioita huolen näkökulmasta. He näkevät riskit ja eivät ole luovuttaneet vastuuta aikuiselle lapselleen hänen omista asioistaan. Ajattelenkin, että heidän aikuisille lapsilleen saattaa itsenäistyminen olla vaikeaa, koska heidän äitinsä tietää aina parhaiten miten heidän on paras toimia. Raitasen (2001,217) mukaan aikuisuuteen kuuluvia asioita ovat itsenäistyminen, vastuunkantaminen, selviytyminen ja tasa-arvo suhteessa omiin vanhempiin. Huolehtijaäidin ja aikuisen lapsen suhteesta saattaa puuttua vastavuoroisuus, sillä käsitykseni mukaan huolehtija äiti ei välttämättä aina neuvottele halutaanko häneltä apua vai ei, vaan hänelle on selvä asia, että hän tekee aikuisen lapsensa asiassa niin kuin itse parhaaksi näkee.

Sukupolvia korostavat äidit suhtautuvat asioihin vakavasti. He kokevat tehtäväkseen siirtää perinteitä jälkipolvelleen. Roosin (Roos ym. 1997, 10) mukaan vanhemmat sukupolvet siirtävät omaa kokemustaan ja kulttuuriaan tuleville sukupolville. Sukupolvia korostavista äideistä saa rehellisen ja syvällisen vaikutelman. He haluavat auttaa lapsiaan monin tavoin ja haluavat toimia esimerkkeinä omille aikuisille lapsilleen. He pitävät tärkeänä myös toimia lapsensa emotionaalisena tukena. He pyrkivät auttamaan näissä tilanteissa lapsiaan tuomalla esiin esimerkkejä suvun selviytymistavoista. Mutta kykenevätkö he muutokseen tai sallivatko esimerkiksi aikuisen lapsensa tekemän perinteistä poikkeavia ratkaisuja? Erityinen huomio oli myös se, että puolet (10/21) kyselyyn vastanneiden ulkomailla asuvista aikuisista lapsista kuului tämän äitiryhmän aikuisiin lapsiin ja lisäksi useat asuvat erittäin kaukana äidistään Suomessa. Tarvitsevatko he etäisyyttä äidistään voidakseen itsenäistyä ja elää omanlaistaan elämää?

Ystävääidit pitävät tiivistä yhteyttä aikuisten lastensa kanssa. Ystävää-äiti tyyppiset äidit keskustelevat aikuisten lastensa kanssa kaikenlaisista asioista. Heille nuoren on helppo puhua myös vaikeista asioista. He myös ihannoivat nuoruutta ja haluavat samaistua nuoriin aikuisiin. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että ystävää-äiti esittäisi eräänlaista roolia. Hän haluaa miellyttää

nuoria aikuisia lapsiaan ja heidän ystäviään. Hän voi liioitella sanomisissaan. Heidän puheessaan on mukana huumoria ja naiviutta, ja heillä voi olla myös arkuutta olla oma aikuinen itsensä. Tämän vuoksi epäilen, kokeeko aikuinen lapsi saavansa äidiltään tukea vaikeassa elämäntilanteessa, vaikka hän asioistaan äidin kanssa puhuukin vai onko äiti vain yksi ystävä muiden ystävien joukossa. Lisäksi pohdin kenestä ystävä- äidin aikuinen lapsi ottaa aikuisen mallia, jos heidän suhteessaan äiti on se joka samaistuu nuoreen aikuiseen lapseensa? Erik Eriksonin kehitysteorian mukaan (Korhonen 2008) keski-ikäisen ihmisen elämään kuuluu generatiivisuus eli huolenpitäminen. Jos hänen kehityksensä ei ole edennyt normaalilla tavalla häntä uhkaa pysähtyneisyys ja takertuminen omien asioiden ympärille. Tällainen tilanne voi olla myös ystävä-äidillä ja hänen aikuisella lapsellaan.

Etäiset äidit vaikuttavat katkeralta ja vierailta suhteessaan aikuiseen lapseensa, jonka vuoksi he eivät osaa realistisesti arvioida aikuista lastaan. Vaikuttaa siltä, että etäiset äidit ovat jääneet myös kiinni menneeseen. Etäisillä äideillä on ollut omassa elämässään ihmissuhde ja muita vaikeuksia, joiden ylitse he eivät ole päässeet. He eivät ole pystyneet unohtamaan murrosikäisen lapsensa kanssa läpikäytyjä kriisejä ja niiden aikana mahdollisesti olleet välirikot ovat jättäneet pysyvät jäljet heidän väliseen suhteeseensa. Yleensä lapset ovat eriarvoisessa asemassa, jos heitä on useampia. Sisarusjoukossa voi olla myös torjuttuja sisarusia, joiden kanssa on saattanut olla välirikkoja. Äidillä on omia ongelmia myös muissa ihmissuhteissaan. Etäiset äidit kokevat, että he eivät kykene aikuisen lapsensa kanssa syvällisiin keskusteluihin ja hänen aikuinen lapsensa on saanut kokea äidin taholta elämänsä aikana torjuntaa, joten emotionaalinen tuki ei heidän kohdallaan onnistu.

6.7 Äitityypit, yhteydenpito ja konkreettinen apu

Tässä luvussa tarkastelen äitityypin vaikutusta äitien ja aikuisten lasten väliseen yhteydenpitoon ja äitien aikuisille lapsilleen antamaan konkreettiseen apuun. Tutkimustuloksistani käy ilmi, että äidit pitävät tiivistä puhelimitse yhteyttä aikuisten lastensa kanssa. Kaikkien äitityyppien äidit pitävät aikuisiin lapsiinsa yhteyttä puhelimitse pääasiassa viikoittain. Tapaamiset heidän välillään ovat myös yleisiä. Hyväksyjä, huolenpitäjä, sukupolvia korostavat äidit ja etäiset äidit pitävät aikuisten lastensa kanssa puhelimitse yhteyttä yleensä kerran viikossa tai useammin. Ystävä äiti soittelee aikuisen lapsensa kanssa yleensä useita kertoja viikossa. Suuria eroja eri sukupuolten ja äidin kanssa yhteydenpidon

välillä ei ole. Tapaamisten määrään vaikuttaa elämäntilanne, asumisetäisyydet ja myös äitityyppi. Äiti voi olla henkisesti etäinen suhteessaan aikuisen lapseensa, ja tämä aiheuttaa sen, että tapaamisia on vain harvoin, vaikka äiti ja aikuinen lapsi voivat asua lähekkäin. Osa ulkomailla asuvista aikuisista lapsista käy useita kertoja vuodessa Suomessa, jolloin he tapaavat myös äitiään. Äidit antavat aikuisille lapsilleen konkreettista apua sekä emotionaalista tukea. Konkreettinen avun osuutta tarkastelen tutkielmassani taloudellisen avun, kodinhoitotyön ja lastenhoidon osalta. Emotionaalinen tuki tulee esille tyypittelyn yhteydessä. Perhebarometrin (Paajanen 2007, 54) mukaan nuoret aikuiset (alle 30-vuotiaat) pitävät yhteyttä äitiin tiiviimmin kun muut ikäryhmät eli päivittäin tai viikoittain. Katvalan (2001) mukaan eri sukupolven edustajien yhteydenpito sujuu luonnollisella tavalla, kun heidän suhteensa ovat läheiset. Torjuvassa etäisessä suhteessa sen sijaan yhteydenpito on vähäisempää ja muodollisempaa.

Konkreettisen avun osalta luotettavana tietona pidän sitä, että äidin huolenpito nuoresta aikuisesta lapsesta on usein taloudellista huolenpitoa opiskeluvaiheessa tai silloin, kun hänellä on muusta syystä pienet tulot. Hyväksyjä äidit auttavat taloudellisesti aikuisia lapsiaan ja he kertovat hankkivansa myös tarpeellisia lahjoja. Huolehtijaäidit auttavat aikuisia lapsiaan taloudellisesti, jos heillä on siihen varaa ja erityisesti hätätilanteessa. He saattavat avustaa esimerkiksi avioero tilanteessa tai maksamalla yksityislääkäri maksuja. Heille on myös tyypillistä avustaa antamalla ruokakassi aikuiselle lapselleen vierailujen yhteydessä. Sukupolvia korostavat äidit auttavat myös taloudellista apua tarvitsevia lapsiaan. Heille näyttää vastausten perusteella olevan tyypillistä varsinaisen rahan antamisen lisäksi kohdistaa avustus johonkin tiettyyn asiaan, kuten ruokaan, asumiseen tai muuhun tarpeelliseen hankintaan. Ystävä-äiti tyyppiin kuuluvat auttavat nuoria aikuisia lapsiaan tarvittaessa taloudellisesti vastaustensa mukaan antamalla rahaa, kun aikuinen lapsi kertoo sitä tarvitsevansa. Etäisten äitien aikuiset lapset tulevat melko itsenäisesti toimeen taloudellisesti, osa ilmoitti että lapset ovat töissä opintojen ohessa. Etäiset äidit voivat kuitenkin lainata heille rahaa, joka tulee maksaa heille takaisin. Tutkimustuloksista oli nähtävissä myös, että äidit auttavat tai ovat auttamatta tasapuolisesti taloudellisesti sekä tyttäriään että poikiaan. Rahaavustusten määriä ei tässä tutkielmassa tutkittu ja kysytty. Olin kiinnostunut pääasiassa äitien asenteesta taloudellisen avun suhteen. Kyselyyn vastanneiden äitien taloudellinen tilanne vaihtelee, joka luonnollisesti vaikuttaa siihen, miten paljon he voivat taloudellisesti auttaa.

Äidit auttavat myös kodinhoidossa, mutta se on melko vähäistä tutkimustulosteni mukaan. Hyväksyjä, huolehtija ja sukupolvia korostavista äideistä suuri osa ei auta kodinhoidossa aikuisia lapsiaan, mutta osa vastasi auttavansa kotitöissä vierailujen tai esimerkiksi muuttojen yhteydessä. Säännöllisenä apuna tuli esille pyykinpeseminen, koska nuorella aikuisella ei ole asunnossaan pyykinpesu mahdollisuutta. Ystävä-äidit ja etäiset äidit eivät auta kodinhoidossa aikuisia lapsiaan. Mielestäni ystävä-äitien osalta tämä vastaus oli yllättävä, koska he kuitenkin ovat muuten aktiivisia äitejä. Eräistä vastauksista kävi kuitenkin ilmi, että kotityöt eivät ole heille mieluisia, joten he eivät sen takia niihin osallistu. Eräs etäinen äiti vastasi, että hermot eivät riitä auttamiseen ja tyypillinen vastaus oli, että aikuinen lapsi haluaa ja hänet on opetettu tulemaan itsenäisesti toimeen. Kodinhoitoapu näyttää olevan siis tyypillistä vain kolmelle ensimmäisenä mainitsemilleni äitityypille, ja se kohdistuu yleensä erityistilanteisiin kuten vierailut, muutot ja sairaudet. Pohdin, onko aikuisen lapsen kodinhoidossa avustaminen tyypillisempää vasta siinä vaiheessa, kun perheessä on lapsia, joita oli vasta vähemmistöllä, koska kyselyyn vastaajat olivat nuorten aikuisten äitejä? Konkreettisen avun osuudessa jäi kuitenkin avoimia kysymyksiä kodinhoidon osalta, kuten se, miksi äidit auttavat tyttäriään enemmän kodinhoitoon liittyvissä asioissa? Onko se, että pojalla on puoliso, joka vastaa kodinhoitamisesta, riittävä selitys? Äidit myös neuvovat tyttäriään hieman enemmän kodinhoitoon liittyvissä asioissa tutkimustulosteni mukaan. Tutkimusaineistostani ei käy ilmi, kysyvätkö tyttäret enemmän äidin neuvoja kodinhoitoon liittyvissä asioissa.

Kolmantena konkreettisen avun tarkastelun kohteena oli äitien antama lastenhoitoapu aikuisille lapsilleen. Vastaajista vajaa puolet (74) olivat isoäitejä. Hyväksyjä-, huolehtija-, ystävä-äidit sekä sukupolvia korostavat äidit osallistuvat tarvittaessa lastenlastensa hoitamiseen. Etäisistä äideistä vain yksi ilmoitti hoitavansa lapsenlastaan sairaustapauksessa, kun tätä ei voi viedä päivähoidon. Muilla ei ollut vielä lapsenlapsia, ja kolme vastaajaa oli vastannut vain ”en” asiaa koskevaan kysymykseen, joten jäi epäselväksi, onko heillä lapsenlapsia. Erityishuomiota kiinnittävä seikka oli isoäitien aktiivinen osallistuminen lastenlasten hoitamiseen. Tiedän kyllä, että useat isoäidit osallistuvat lastenlastensa hoitamiseen. Pidän kuitenkin erikoisena, että kaikki aineistoni isoäidit (74 isoäitiä) ilmoittivat osallistuvansa lastenlasten hoitamiseen, joista osa vastasi osallistuvansa harvoin. Pohdinkin, että isoäideillä voi olla erilaisia käsityksiä lapsenlapsen hoitamisesta. Toinen voi mielestään hoitaa lapsenlastaan tavatessaan häntä, vaatiihan vierailutilanteissa pieni lapsi

usein kaikilta läsnäolijoilta huomiota ja huolenpitoa. Toiselle lapsenlapsen hoitamista on se, että lapsenlapsen vanhemmat ovat pois paikalta ja lapsenlapsi on isoäidin hoidossa tämän ajan. Tosin on otettava huomioon myös, että osa äideistä vastasi kysymykseen, osallistutko lapsenlapsesi hoitamiseen vain sanomalla ”en.” He eivät maininneet onko heillä lapsenlapsia vai ei. Lisäksi on otettava huomioon, että pienten lasten vanhemmilla on tilanteita, jolloin he tarvitsevat lastenhoitoapua päivähoitoajan ulkopuolelta tai jos he eivät saa heti tarvitsemaansa lasten päivähoitopaikkaa, jolloin yleisimmin isoäidit hoitavat lapsenlapsiaan. (Kröger 2005, 207-213)

7. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Käsityksemme äitiydestä vaikuttavat sekä omat kokemuksemme äitiydestä että yleisesti äitiydestä vallalla olevat käsitykset. Lapsuusikäisten lasten äitiydestä on tarjolla runsaasti tietoa ja tutkimuksia, mutta aikuisen lapsen äitiydestä ei ole paljoa tutkittua tietoa saatavilla, joten se pohjautuu pitkälti yksilön omiin käsityksiin. Se, että aihetta ei ole paljon aikaisemmin tutkittu, toi oman haasteensa tämän tutkielman tekemiseen. Tämä tuli esille myös siinä, että lähdekirjallisuutta oli niukasti saatavilla, ja yleensä näissä lähteissä äidin ja aikuisen lapsen välinen suhde ei ollut pääasiana vaan siitä kerrottiin esimerkiksi osana sukupolvien ketjuun liittyvissä asioissa. Tässä pro gradu -tutkielmassani olen halunnut löytää vastauksia siihen, mitä aikuisen lapsen äitiys merkitsee ja mitä aikuisesta lapsesta huolehtiminen äidin näkökulmasta on. Tutkimusaineistonani olevan kyselyn pohjalta voin todeta, että äideillä on oma erityinen roolinsa vielä aikuisenkin lapsen elämässä.

Tutkielmassani käyttämäni aineistot olivat laajat, joten pidän aineistoani luotettavana tutkimustulosten kannalta. Kvalitatiivinen aineisto oli määrällisesti sopiva myös valitsemiini tutkimusmenetelmiin eli tyypittelyyn ja kvantifiointiin nähden. Tyypittelyn avulla muodostin viisi äitityyppiä. Mielestäni äitityypit muodostuivat luontevasti ja kaikille kyselyyn vastanneille löytyi oma tyyppinsä. Eri äitityypit muodostin sen mukaan, mitä yhteisiä tuntomerkkejä aikuisten lasten äideillä on. Äitityypit muodostuivat luonnollisesti tämän aineiston perusteella. Kvantifioinnin avulla muodostin käsityksen äitien aikuisille lapsilleen antaman konkreettisen avun eli taloudellisen, kodinhoitoavun ja lastenhoitoavun määrästä sekä yhteydenpitoon liittyvien puheluiden ja tapaamisten määrästä. Varsinaista kvantitatiivista aineistoa käytin apunani kvantifioinnin avulla saatujen tutkimustulosten analyysissa. Mielestäni kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen aineiston tutkimustulokset tukivat toisiaan myös sen vuoksi, että kyselyihin olivat vastanneet samat henkilöt.

Mielestäni tutkimustulokset kuvastavat hyvin myös nykyaikaa, vaikka kysely on toteutettu jo vuonna 2000. Ambertin (1997, 54) mukaan äidin ja aikuisen lapsen välinen suhde kehittyy koko ajan ja suhde muuttuu vastavuoroiseksi ja tasa-arvoisemmaksi. Opiskeluperustein annettava konkreettinen apu vähenee, kun aikuinen lapsi siirtyy työelämään. Kodinhoito sujuu yleensä oman ydinperheen sisällä perheen perustamisen jälkeen, ja lastenlastenhoitoavun

tarvekin päättyy yleensä lastenlasten tultua nuoruusikään. Äitityyppi sen sijaan on ominaisuus, jonka muuttaminen ei ole helppoa. Myöhemmässä vaiheessa sukupolvisuhteissa yleensä aikuiset lapset auttavat mahdollisuuksiensa mukaan omia vanhempiaan, kun nämä tarvitsevat apua esimerkiksi vanhuuden tuomien sairauksien vuoksi. Tähän liittyen olisi mielenkiintoista tutkia, mihin äitityyppeihin kuuluvat äidit saavat aikuisilta lapsiltaan tukea. Missä määrin etäisten äitien lapset ovat työstäneet äitisuhdettaan ja pystyneet antamaan äidilleen anteeksi, kuten Linnatsalo (2002, 106 - 107) totesi tutkimuksessaan olevan mahdollista. Olisi mielenkiintoista toteuttaa tutkimusaineistoni kyselytutkimukset myös siten, että kyselyn vastaajina olisivat aikuiset lapset ja heiltä kysyttäisiin heidän äitisuhteestaan. Tämän jälkeen voisi verrata näiden kahden tutkimuksen tuloksia: korostuisivatko niissä samat asiat vai poikkeaisivatko ne suuresti toisistaan? Nuoren aikuisen elämään liittyy voimakas itsenäistymisen tarve, mutta nuorilla on myös oikeus huolenpitoon. Tämä voi aiheuttaa ristiriitoja nuorten aikuisten ja äitien välisiin suhteisiin.

Kuten tutkielmani teoriaosassa totesin, yhteiskunnalla vallalla olevalla tilanteella on vaikutusta siihen, mitä konkreettista apua äidit aikuisille lapsilleen milloinkin antavat. Nuoret aikuiset saavat usein äideiltään taloudellista apua ja myös lastenhoitoapua. Nyky-yhteiskunnassa korostetaan yksilöllisyyttä ja itsenäistä pärjäämistä. Tästä huolimatta tutkimustulosteni mukaan äideillä on erityisen tärkeä rooli myös nuorten aikuisten tukijoina. Janet Finch ja Jennifer Mason (1991) ovat tutkineet perhesuhteisiin liittyvää huolenpitoa, ja heidän tutkimustulostensa mukaan kaikista läheisimmissä sukulaissuhteissa huolenpitoon liittyy myös voimakasta velvollisuuden tunnetta. Tutkimusaineistoni useat nuorten aikuisten äidit toivat esille, että he auttavat niin kauan, kun aikuinen lapsi tarvitsee apua. Yleensä tämänkin jälkeen he antavat emotionaalista tukea aikuiselle lapselleen. Oma arvioni on, että tulevaisuudessa äitien antaman tuen merkitys aikuisille lapsilleen voi vielä lisääntyä, koska yksilöllisyyttä korostavassa yhteiskunnassa ei enää välttämättä hyväksytä yhteiskunnallista vastuunkantoa heikompiensa, mikä näkyy kahtiajakautumisena.

Kirsi Juhila (2008) on nostanut esille sosiaalityön alueella käytävään keskusteluun aikuisen oikeudesta huolenpitoon. Juhilan mukaan myös aikuisella on oikeus olla apua tarvitseva. Kaikkien ei tarvitse osata ja jaksaa tehdä kaikkea itsenäisesti. Tutkimukseni voi antaa uutta näkökulmaa myös sosiaalityöhön ja äiti – lapsi-suhteen ymmärtämiseen. Muodostamiani

äitityyppejä voi tarkastella myös sosiaalityön näkökulmasta. Sosiaalityön pitkäaikaisesta asiakaskunnasta on mielestäni tunnistettavissa huolehtija- ja ystävä-äitien sekä etäisten äitien aikuisia lapsia. Huolehtijaäidit ovat saattaneet kantaa pitkään vastuuta aikuisesta vaikeuksissa olevasta lapsestaan, ennen kuin lapsi on päätenyt sosiaalityön asiakkaaksi. Näiden äiti saattaa tulla mukaan sosiaalityön auttajaverkoston. Murrosikäisen lastensuojeluperheen äiti saattaa olla ystävä-äiti tyyppiin kuuluva. Näissä tapauksissa nuoresta tulee joskus aikuisempi kuva kuin äidistä. Etäisten äitien aikuiset lapset näkyvät myös sosiaalityön asiakkaina, ja heidän kanssaan voi olla vaikea muodostaa luottamuksellista asiakassuhdetta, koska heiltä puuttuu perusluottamus. Hyväksyjä-äitien ja sukupolvia korostavien aikuisten lasten äidit eivät tule korostetusti esille sosiaalityössä. Mielenkiintoista sosiaalityön tutkimusta voisi mielestäni tehdä esimerkiksi huolehtijaäidin roolista suhteessa keski-ikäiseen ongelmakierteessä olevaan aikuiseen lapseensa.

LÄHTEET:

Airaksinen, Timo, (1994b) Hyveet ja oikeudet perheessä. Teoksessa J. Virkki (toim.): Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. Juva: WSOY. 163-177.

Alanen, Leena (2001) Polvesta polveen. Sukupolvi sosiologisena käsitteenä ja tutkimuskohteena. Teoksessa Sankari, Anne & Jyrkämä Jyrki (toim.): Lapsuudesta vanhuuteen iän sosiologiaa. Jyväskylä: Gummerrus kirjapaino, 97-115.

Alasuutari, Pertti (1999) Laadullinen tutkimus. kolmas uudistettu painos. Tampere. Osuuskunta Vastapaino.

Anttonen, Anneli (1994) Hyvinvointivaltion naisystävälliset kasvot. Teoksessa A. Anttonen L Henrikson & R Nätkin (toim.) Naisten hyvinvointivaltio. Tampere. Vastapaino, 203-226.

Anttonen, Anneli (2003) Lastenhoidon kaksi eri maailmaa. Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki. Gaudeamus, 159-185.

Ambert, Anne-Marie (1997) Parents, Children and Adolescents. Interactive Relationships and Development in Context. New York. The Haworth Press.

Autio, Minna (2006) Kuluttajuuden rakentuminen nuorten kertomuksissa. Helsinki. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Baumrind, Diana (1978) Parental disciplinary patterns and social competence in children. Youth and Society: 9, 229-236.

Bengtson, V.L (1993) Is the “contract across generations” changing? Effects of population ageing on obligations and expectations across age groups. Teoksessa V. L. Bengtson & W.A.

Achenbaum (toim.) The changing contract across generations. New York: Aldine de Gruyter, 3-23.

Blomberg, Anu & Vikkilä, Minna-Maria (2007) Muistojen sukupolvisuhteet - Merkitykselliset aikuiset lapsuudessa. Pro Gradu tutkelma. Jyväskylän yliopisto Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Sosiaalityö.

Brison, Susan (2002) *Violece and the Remaking of the Self*. Princeton: Princeton University Press.

Bryman, A (1992) Quantitative and qualitative research: Further reflections on their integration. Teoksessa J. Brannen (toim.) *Mixing methods: Quantitative and qualitative research*. Aldershot: Avebury, 57-78.

Dunham, C.C. & Bengtson, V.L.(1986) Conceptual and theoretical perspectives on generational relations. Teoksessa N. Datan, A.L Greene & H.W.Reese (toim.) *Life-span development on knowledge*. Cambridge: Cambridge University Press, 1-10.

Eneroth, B. (1984) Hur mäter man ”vackert”? Grundbok i kvalitativ metod. Göteborg. Graphic Systems AB.

Eskola, Jari & Suoranta Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Finch, Janet (1989) *Family Obligations and Social Change*. Cambridge. Polity Press.

Finch, Janet & Mason, Jennifer (1991) Obligations of Kinship in Contemporary Britain: Is There Normative Agreement? *The British Journal of Sociology*, Vol. 42, No.3 (Sep.,1991), 345-367.

Finch, Janet & Mason, Jennifer (1993) *Negotiating Family Responsibilities*. London. Routledge.

Forsberg, Hannele (1994) Yksi ja monta perhettä. Tutkimus sosiaalityöntekijöiden perhetulkinnoista sosiaalitoimistotyössä. Stakes tutkimuksia 42. Gummerus Kirjapaino Oy.

Gottberg, Eva (2005) Perhesiteet ja lainsäädäntö. 3. täysin uudistettu painos. Turun yliopisto. Oikeustieteellinen tiedekunta.

Helèn, Ilpo (1997) Äidin elämän politiikka. Naispuolisuus, valta ja itsesuhde Suomessa 1880-luvulta 1960-luvulle. Helsinki: Gaudeamus.

Helsingin yliopisto (2008) Sukupolvien ketju- Suurten ikäluokkien väliset vaihdot Suomessa. Gentrans-hanke 2006-2009. [viitattu 23.5.2008] Saatavilla [www-muodossa URL:http://blogs.helsinki.fi/gentrans/](http://blogs.helsinki.fi/gentrans/)

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2000) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Laurinen, Leena & tutkijaryhmä (2000) Kasvatustraditiot ja niiden muuttuminen. Teoksessa Laurinen, Leena (toim.) Koti kasvattajana, Elämä opettajana. Kasvatus- ja oppimiskulttuurit tutkimuskohteina. Jyväskylä. Atena kustannus.12-35.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2007) Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Helsinki. Kustannusyhtiö Tammi.

Hoikkala, Tommi (1993) Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit. Gummerrus Kirjapaino Oy.

Hokkanen, Tiina (2002) ”Sitä eletään sitä vanhempien ja eronneiden perheiden elämää” Vanhempien ja lasten väliset suhteet. Teoksessa: Rönkä, Anna & Kinnunen, Ulla (toim.). Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu. PS-kustannus. 119-140.

Holmbeck, Grayson, N. Paikoff, Roberta L. & Brooks-Gunn, Jeanne (1995) Parenting adolescents. Teoksessa M. H. Bornstein (ed.): Handbook of parenting, Vol 1. 91-118. Mahwah, NJ: Erlbaum.

Hurme, Helena (1988) Child, Mother and Grandmother Intergenerational Interaction in Finnish Families. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 64. Jyväskylä.

Hurme, Helena (1999) Individualismi vs. kollektivismi perhesukupolvien suhteita määrävänä tekijänä Suomessa ja Puolassa. Gerontologia 13(3): 127-135.

Häkkinen, Antti & Linnanmäki, Eila & Leino-Kaukiainen, Pirkko (2005) Suomi, johon suuret ikäluokat syntyivät. Teoksessa Karisto, Antti (2005) Suuret ikäluokat. Tampere. Vastapaino. 61-92.

Iacovou, M. & Berhbound, R. (2001) Young people`s lives: A Map of Europe. Colchester, UK: University of Essex, Institute for Social and Economic Research.

Juhila, Kirsi & Jokinen, Arja (2008) Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere. Vastapaino

Jokinen, Marika & Leppänen, Sanna (2005) Älykäs koti – Utopiaa vai arjen ihme. Teoksessa: Kasvio, Antti & Inkinen, Tommi & Liikala, Hanna (toim.) Tietoyhteiskunta. Myytit ja todellisuus. Tampere. Tampereen Yliopistopaino. Oy.

Karisto, Antti (2005) Suuret ikäluokat. Tampere. Vastapaino.

Katvala, Satu (2001) Missä äiti on? Äitejä ja äitiyden uskomuksia sukupolvien saatossa. Jyväskylän studies in education, psychology and social research 186. Jyväskylä University Printing House, Jyväskylä and ER-Paino ky Lievestuore.

Kertzer, D. I. (1983) Generation as a sociological problem. Annual Review of Sociology 9, 125-149.

Kinnunen, Ulla & Mauno, Saija (2002) Työ ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Teoksessa: Rönkä, Anna & Kinnunen, Ulla (toim.). Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu. PS-kustannus. 99-118

Kivimäki, Riitta (2003) Perhe tuli työelämään. Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki. Gaudeamus.

Koistinen, Pertti (2003) Hoivan arvoitus. Tampere. Vastapaino.

Kopomaa, Timo (2000) Kännykkä-yhteiskunnan synty. Helsinki. Gaudeamus.

Korhonen, Merja (1996) Äideiltä tyttärille periytyvä naiskulttuuri ja huolenpidon ansat. Naistutkimus 1 (9), 13-28.

Korhonen, Merja (1999) Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. Joensuu. Joensuun yliopistopaino.

Korhonen, Merja (2008) Erik H. Erikson. Huolenpito aikuisuuden kehityshaasteena. PowerPoint esitys Perhetutkimuksen päivillä Jyväskylän yliopistossa 17.3.2008. [viitattu 26.5.2008] Saatavilla [www-osoitteessa pp-muodossa:](http://www.jyu.fi/ytk/laitokset/perhetutkimus/Ajankohtaista/ptpaivat08/korhonen_esitelma/vi)
http://www.jyu.fi/ytk/laitokset/perhetutkimus/Ajankohtaista/ptpaivat08/korhonen_esitelma/vi
[ew?searchterm=Merja%20Korhonen](http://www.jyu.fi/ytk/laitokset/perhetutkimus/Ajankohtaista/ptpaivat08/korhonen_esitelma/vi)

Kröger, Teppo (2005) Hoivaköyhyys yksinhuoltajaperheissä: kenelle lastenhoito-ongelmat kasautuvat? Teoksessa; Pentti Takala (toim.) Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Kelan tutkimusosasto. Helsinki. Edita Prima Oy.(206-232)

KvantiMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere :
Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja].
<<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. [Viitattu 20.1.08]

Lahtinen, Tarja (2000) Sukupolvittaien jatkuvuus äitien toiminnassa - äitiys kolmen
sukupolven naisten kokemana ja kertomana [viitattu 14.1.08]. Saatavilla www-
muodossa:<[URL:http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/tlahtinen.pdf](http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/tlahtinen.pdf)>

Laine, Kaarina (2005) Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Otavan kirjapaino Oy

Lallukka, Kirsi (1993) Lasten paikka sukupolvijärjestelmässä – koettu lapsuus 9-vuotiaiden
näkökulmasta. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksen työpapereita N:o 80.

Linnatsalo, Saara (2002) Kasvatuksellinen hyväksyntä ja torjunta kolmessa sukupolvessa.
Kasvatustieteiden tiedekunta. Oulun yliopisto. [viitattu 1.3.2008]. Saatavilla www-muodossa:
<[URL:<http://herkules.oulu.fi/isbin9514268660/isbin9514268660.pdf>](http://herkules.oulu.fi/isbin9514268660/isbin9514268660.pdf)>

Mannheim, Karl (1952) The problem of generations. Teoksessa P, Kecskemeti(ed): Essays on
the sociology of knowledge by Karl Mannheim London: Routledge & Kegan Paul LTD. (s.
276-320).

Marin, Marjatta (2001) Aikuisuus ja keski-ikäisyys. Teoksessa Sankari, Anne & Jyrkämä
Jyrki (toim.): Lapsuudesta vanhuuteen iän sosiologiaa. Jyväskylä: Gummerrus kirjapaino,
225-265.

Martin, Carole A & Colbert, Karen K. (1997) Parenting A Life Span Perspective. New York.
The McGraw-Hill Companies, INC.

Melkas, Tuula (1992) Valtion ja markkinoiden tuolla puolen. Kanssaihmissen apu Suomessa
1980-luvun lopulla. Tilastokeskus, Tutkimuksia 196,

- Mäenpää, Pasi (2005) Narkissos kaupungissa. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Määttä, Kaarina (2002) Avioeron tuska ja helpotus. Helsinki. Gummerrus kirjapaino Oy.
- Nätkin, Ritva (1997) Kamppailu suomalaisesta äitiydestä. Tampere. Gaudeamus.
- Notko, Marianne & Sevõn, Eija (2008) Äitiys ja koti naisten keskinäisissä jännitteisissä perhesuhteissa. Teoksessa Sevõn Eija & Notko, Marianne (toim.) Perhesuhteet puntarissa. Helsinki. Palmenia. 111-130.
- Paajanen, Pirjo (2007) Perhebarometri 2007: Mikä on minun perheeni. Suomalaisten käsityksiä perheestä vuosilta 2007 ja 1997. Väestötutkimuslaitos, katsauksia E 30/2007 Helsinki. Väestöliitto.
- Pataluoto, Ilkka (1990) Oikeudet ja elämän arvot. Jyväskylä. Tutkijaliitto.
- Pohjola, Anneli (2007) Eettisyyden haasteet tutkimuksessa. Teoksessa; Viinamäki, Leena & Saari, Erkki. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki. Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Puuronen, Vesa (2006) Nuorisotutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Raitanen, Marko (2001) Aikuistuminen. Uusi vaihe elämässä vai uusi elämä vaiheessa? Teoksessa Sankari, Anne & Jyrkämä Jyrki (toim.): Lapsuudesta vanhuuteen iän sosiologiaa. Jyväskylä: Gummerrus kirjapaino, 187-224.
- Rantamaa, Paula (2001) Ikä ja sen merkitykset. Teoksessa Sankari, Anne & Jyrkämä Jyrki (toim.): Lapsuudesta vanhuuteen iän sosiologiaa. Jyväskylä: Gummerrus kirjapaino. 49-95.
- Rohner RP (1986) The warmth dimension. Foundations of parental acceptance-rejection theory. Sage, Beverly Hills.

- Rohner RP (1980) Worldwide tests of parental acceptance-rejection theory: An overview. *Behavior Science Researcher* vol. 15: 1-21.
- Roos, J-P (1987) *Suomalainen elämä. Tutkimus tavallisten suomalaisten elämäkerroista.* Helsinki. SKS.
- Roos, J-P & Anna, Rotkirch (1997) *Vanhemmat ja lapset. Gaudeamos.* Tammer-paino Oy.
- Roos, J-P (2005) Laajat ja suppeat sukupolvet. Sukupolviikkeet suurten ikäluokkien ympärillä.. Teoksessa: Antti Karisto (toim.) *Suuret ikäluokat.* Tampere. Vastapaino. 208-221.
- Räty, Reetta & Silberberg, Anu (2000) *Helsingin Sanomien Nyt-liite* numero 19 sivut 12-17.
- Salmi, Minna ja Lammi-Taskula, Johanna (2004) *Puhelin mummo vai joustava työaika? Työn ja perheen yhdistämisen arkea.* Stakes. Gummerus. Kirjapaino Oy.
- Savolainen, Jarna & Lammi-Taskula, Johanna & Salmi, Minna (2004) *Elämän kirjoja työpaikoille. Käsikirja työn ja perheen yhteen sovittajille.* Helsinki. STAKES.
- Scabini, Eugenia & Marta, Elena & Lanz, Margherita (2006) *The Transition to Adulthood and Family Relations An intergenerational Perspective.* New York. Psychology Press.
- Sevon, Eija & Notko, Marianne (2008) *Perhesuhteet puntarissa.* Tampere. Gaudeamus.
- Suutari, Minna (2001) *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla.* Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura julkaisu 20. Yliopistopaino Oy.
- Virkki, Tuija (2008) *Vihan voima. Toimijuus ja muutos viha kertomuksissa.* Jyväskylä. Atena.

Yesilova, Katja (2007) Perheen puolesta. Perhekasvatus Suomessa 1970-90 - luvuilla.
Teoksessa Vuori, Jaana & Nätkin, Ritva (toim.) Perhetyön tieto. Tampere. Vastapaino. 39-64.

LIITTEET:

LIITE 1.

Äitinä aikuiselle [elektroninen aineisto]. FSD1283, versio 2.0 (2008-04-11). Rätty, Reetta (Nyt-liite, Helsingin Sanomat) [tekijä]. Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja], 2008.

FSD Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto

FSD1283 Äitinä aikuiselle

Aineiston otsikko:

Äitinä aikuiselle

Arkistonumero:

FSD1283

Tekijät:

Rätty, Reetta (Nyt-liite, Helsingin Sanomat)

Asiasanat:

identiteetti
kasvatus
kotikasvatus
minäkuva
naisuus
naiskuva
perhe
perhesuhteet
vanhemmuus
vanhempi-lapsisuhde
äitiys

Tieteenala ([Tietoaarkiston sanasto](#)):

naistutkimus
sosiaalipolitiikka
sosiaalipsykologia
sosiologia

Tieteenala (CESSDAn sanasto):

perhe-elämä, avioliitto, perhetyypit ja sukupolvet

Sisällön kuvaus:

Aineisto on muodostettu Helsingin Sanomien Nyt-Verkkoliitteen vuonna 2000 toteuttaman kyselyn avokysymyksistä. Kysely suunnattiin aikuisten lasten äideille ja siihen vastasi kaikkiaan 192 äitiä. Heistä suurin osa on siviilisäädyltään naimisissa. Vastaajia on hyvin monista eri ammateista ja kaikista sosioekonomisista ryhmistä. Yli puolet vastaajista on pääkaupunkiseudulta ja loput vastauksista ovat tulleet ympäri Suomea, muutama ulkomailta.

Äideiltä on kysytty, kuinka kaukana heidän lapsensa asuvat, kuinka usein ja miten äidit pitävät lapsiinsa yhteyttä ja missä he heitä tapaavat. Heiltä on kysytty lasten avustamisesta ja pyydetty perusteluja sille, miksi he avustavat tai eivät avusta lapsiaan. Kysymyksiä on ollut myös seksin puhumisesta lapsille, lasten äitiensä mahdollisesti kohdistamista syytöksistä sekä siitä, mikä on ollut vaikeaa äitinä olemisessa ja mitä he tekisivät kasvattamisessa nyt toisin. Lisäksi äideiltä on kysytty, onko heillä ollut lastensa kanssa välirikkoa ja jos on, mistä se johtui ja pyydetty kertomaan mihin aikuinen ihminen tarvitsee äitiä.

Aineiston saatavuus:

Saatavissa tutkimuskäyttöön

Aineiston kerääjät:

Räty, Reetta (Nyt-liite, Helsingin Sanomat)

Tekijänoikeudet:

FSD:n ja aineiston luovuttajan tekemän sopimuksen mukaisesti.

Aineistonkeruun ajankohta:

07.04.2000 - 27.04.2000

Aineiston ajallinen kattavuus:

2000

Maa:

Suomi

Kohdealue:

Suomi

Havainto/analyysi/aineistoyksikkö:

Henkilö

Aineiston kohdejoukko, kohdealue tai perusjoukko:

Helsingin Sanomien Nyt-liitteen lukijat, jotka ovat aikuisten lasten äitejä

Aineistot:

Kvalitatiivinen

Aineiston valinta/otanta:

Itsevalikoitunut näyte. Kysely on suunnattu kaikille Nyt-liitteen lukijoille, joista halukkaat ovat siihen vastanneet.

Aineistonkeruun tekniikka:

Internet-kysely

Aineistonkeruun ohjeistus:

Puolistrukturoitu kyselylomake

Aineiston sijainti:

[Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto](#)

Aineiston määrä:

Html-tiedosto, data saatavissa myös RTF-muodossa.

Datan versio:

2.0 (14.04.2008)

Aineiston täydellisyys:

Erilliset aihetta koskevat lukijakirjeet ja paperilomakkeelle täytetyt lukijavastaukset puuttuvat aineistosta

Käyttörajoitukset:

Aineistoa luovutetaan tieteelliseen tutkimus- ja opetuskäyttöön; FSD:n lupamenettely.

Katso myös:

Katso myös FSD1255 Aikuisten lasten äidit 2000

Julkaisut:

Hiilamo, Heikki & Hiilamo, Kirsi (2007). Apua? Lähimmäisyyden perusteet. Helsinki: Kirjapaja.

Räty, Reetta. Ikuinen emo (2000). Helsingin Sanomat, Viikkoliite Nyt 19/2000, 12-17.

Muu materiaali:

Vaitiolositoumus: pdf-tiedosto

Aineistonäyte

Aineistoviite:

Tutkimusaineisto on merkittävä lähdeviitteisiin kaikissa julkaisuissa, joissa aineistoa tai sen osaa käytetään. Tietoarkiston antaman malliviittaustiedon voi merkitä lähdeluetteloon sellaisenaan tai sitä voi muokata julkaisun käytäntöjen mukaisesti.

Aineiston viittaustiedot:

Äitinä aikuiselle [elektroninen aineisto]. FSD1283, versio 2.0 (2008-04-14). Räty, Reetta (Nyt-liite, Helsingin Sanomat) [tekijä]. Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [jakaja], 2008.

Aineiston käyttötiedot:

Arkistolle tulee lähettää tiedot julkaisuista, joissa aineiston kopiota tai siitä luvallisesti otettuja kopioita on hyödynnetty.

LIITE 2.

Aikuisten lasten äidit 2000 [elektroninen aineisto]. FSD1255, versio 2.0 (2008-04-11). Räty, Reetta (Nyt-liite, Helsingin Sanomat) [tekijä]. Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [jakaja], 2008.

Aineiston kuvailu**1.1 Aineiston otsikot ja datan versio**

Aineiston nimi: Aikuisten lasten äidit 2000

Aineiston nimi englanniksi: Mothers of Grown-up Children 2000

Koodikirja on luotu aineiston versiosta 2.0 (11.4.2008). Aineisto on kuvailtu mahdollisimman yksityiskohtaisesti suomeksi ja englanniksi. Datatiedostosta on tarkistettu muun muassa muuttujien jakaumat, filttimuuttujat, puuttuvat tiedot, muuttujien selitteet ja arvojen selitteet. Tarvittaessa datatiedosto on anonymisoitu.

1.2 Sisällön kuvaus

Tiedostot

Data: suomenkielinen SPSS portable -tiedosto. Data saatavilla myös muissa tiedostoformaateissa.

Tekijät

Räty, Reetta (Nyt-liite, Helsingin Sanomat)

Aineiston tekijänoikeudet

FSD:n ja aineiston luovuttajan tekemän sopimuksen mukaisesti.

Aineiston luovuttaja

Helsingin Sanomien Nyt-liite (Sanoma Osakeyhtiö)

1

1. Aineiston kuvailu

Aineisto luovutettu arkistoon

28.3.2003

Asiasanat

kasvatus; kotikasvatus; perhe; perhesuhteet; vanhemmuus; vanhempi-lapsisuhde; äitiys

Tieteenala

FSDn sanaston mukainen luokittelu: sosiaalipsykologia; sosiologia

CESSDAn sanaston mukainen luokittelu: perhe-elämä, avioliitto, perhetyypit ja sukupolvet; sosiaalinen käyttäytyminen ja asenteet

Sarjakuvaus

Tämä aineisto kuuluu sarjaan:

Yksittäiset aineistot

Yksittäisiin aineistoihin on luokiteltu ne aineistot, jotka eivät kuulu mihinkään sarjaan.

Sisällönkuvaus

Aineisto on muodostettu Helsingin Sanomien Nyt-liitteen vuonna 2000 toteuttaman kyselyn strukturoidusta osuudesta. Kysely suunnattiin aikuisten lasten äideille ja siihen vastasi 192 äitiä.

Heistä suurin osa on siviilisäädyltään naimisissa. Vastaajia on hyvin monista eri ammateista ja kaikista sosioekonomisista ryhmistä. Yli puolet vastaajista on pääkaupunkiseudulta ja loput vastauksista ovat tulleet ympäri Suomea, muutama ulkomailta. Aineisto ei ole tilastollisesti

Suomessa asuvia aikuisten lasten äitejä edustava. Kysely sisälsi lukuisia avokysymyksiä, joita ei ole mukana tässä aineistossa.

Sturkturoiduissa kysymyksissä tiedusteltiin, onko äiti kasvattanut lapsensa yksin vai lasten isän

tai isäpuolen kanssa. Vastaajilta kysyttiin myös halaavatko he lasta hänet nähdessään ja tapaavatko

he mielestään lastaan riittävästi. Lisäksi esitettiin kysymyksiä lasten avustamisesta, siitä pyytävätkö lapset äideltään rahaa ja onko äideillä lastensa kotiavain ja/tai päinvastoin.

Vastaajat

saivat myös valita valmiista vaihtoehdoista, mitkä adjektiivit kuvaavat heidän lastaan, mitä keinoja he ovat käyttäneet lastensa kasvatuksessa, mitä opettaneet heille ja mitä tehneet heidän

kanssaan.

Aineiston keräämisessä käytettyä alkuperäistä kyselylomaketta ei ole ollut saatavilla.

Datamatriisi

on muodostettu Helsingin Sanomien Nyt-liitteen tietoarkistolle luovuttamasta pst-tiedostosta, joka koostuu kaikista internetin kautta saaduista vastauksista.

1.3 Aineiston rakenne ja keruu

Kohdema: Suomi

Kohdealue: Suomi

Havaintoyksikkö: Henkilö

Perusjoukko/otos: Helsingin Sanomien Nyt-liitteen lukijat, jotka ovat aikuisten lasten äitejä

Aineistonkeruun ajankohta: 7.4.2000 – 27.4.2000

Aineiston kerääjät: Rätty, Reetta (Nyt-liite, Helsingin Sanomat)

Aineiston tuottajat: Sanoma Osakeyhtiö

Keruumenetelmä: Internet-kysely

Keruväline: Puolistrukturoitu kyselylomake

Aineiston ajallinen kattavuus: 2000

Tutkimuksen aikaulottuvuus: Poikkileikkausaineisto

Muuttujien ja havaintojen lukumäärä: Aineistossa on 100 muuttujaa ja 192 havaintoa.

Otantamenetelmä: Itsevalikoitunut näyte. Kysely on suunnattu kaikille Nyt-liitteen lukijoille,

jotka ovat aikuisten lasten äitejä. Heistä halukkaat ovat siihen vastanneet.

1.4 Aineiston käyttö

Aineiston käytössä huomioitavaa

Aineistosta on arkistoinnin yhteydessä poistettu asuinpaikkamuuttuja. Erilliset aihetta koskevat lukijakirjeet ja paperilomakkeelle täytetyt lukijavastaukset puuttuvat aineistosta. Internetin kautta toteutetuissa kyselyissä ei ole mahdollista kontrolloida, vastaavatko yksittäiset ihmiset kyselyyn vain kerran.
Julkaisut

Räty, Reetta. Ikuinen emo (2000). Helsingin Sanomat, Viikkoliite Nyt 19/2000, 12-17.
Ajantasainen julkaisuluettelo aineiston kuvailun yhteydessä osoitteessa
<http://www.fsd.uta.fi/aineistot/luettelo/FSD1255/>

Aineiston sijainti

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto

1. Aineiston kuvailu

Aineiston saatavuus

Saatavissa

Painokertoimet

Aineisto ei sisällä painomuuttujia

Käyttörajoitukset

Aineistoa luovutetaan tieteelliseen tutkimus- ja opetuskäyttöön; FSD:n lupamenettely.

LIITE 3.

ÄITINÄ AIKUISELLE KYSELYN KYSYMYKSET:

Kuinka kaukana lapsenne nykyään asuvat ja mitä he tekevät?

Kuinka usein pidätte yhteyttä lapsiinne puhelimitse?

Kuinka usein tapaatte ja missä?

Kun tapasitte viimeksi, mitä teitte ja kenen luona?

Avustatteko lastanne taloudellisesti, kuinka paljon ja kuinka usein?

Avustatteko lastanne kotitöissä, kuinka usein ja miten?

Avustatteko lastanne lastenhoidossa, kuinka usein?

Miksi avustatte tai ette avusta lastanne?

Millainen isä tai äiti lapsenne on tai voisi olla?

Oletteko puhunut lapsenne kanssa seksistä?

Onko teillä ollut lapsenne kanssa välirikkoa? Kuinka kauan se kesti ja mistä se johtui?

Mihin aikuinen ihminen tarvitsee äitiä?

Mitä tekisitte toisin, jos voisitte kasvattaa lapsenne uudestaan?

Ovatko lapsenne syyttäneet / kiittäneet teitä äitinä? Miten?

Mitä haluaisitte sanoa lapsellenne?

Antakaa itsellenne kouluarvosana (4-10) äitinä.

Mikä on ollut vaikeinta äitinä olemisessa?

Liite 4. Taulukot

(taulukko 1.) Yhteydenpito puhelimitse äidin ja aikuisen tyttären tai pojan välillä

	Tyttäret	prosentit	Pojat	prosentit
Päivittäin	27	14%	13	9%
Viikoittain 1-3/krt	158	82%	127	86%
Kuukausittain	5	3%	2	1%
Tarvittaessa	3	1%	5	4%
Yht.	193	100%	147	100%

(Taulukko 2.) Tapaamiset äidin ja aikuisen tyttären tai pojan välillä

	Tyttäret	prosentit	Pojat	prosentit
Päivittäin	3	2%	5	3%
Viikottain 1-3/krt	83	42%	57	36%
Kuukausittain 1-3/krt	59	30%	38	25%
Vuosittain 2-6 krt	24	12%	34	22%
Harvoin	28	14%	18	12%
Yht.	197	100%	152	100%

(taulukko 3.) Äitien antama taloudellinen apu aikuiselle tyttärelle tai pojalle

	Tyttäret	Prosentit	Pojat	Prosentit
Lainaa rahaa tarvittaessa	18	7%	17	9%
Antaa rahaa tarvittaessa	78	31%	54	30%
Antaa rahaa säännöllisesti	41	16%	26	15%
Maksaa kustannuksia	67	27%	41	23%
Ei avusta	47	19%	41	23%
Yhteensä	251	100%	179	100%

(Taulukko 4.) Äitien osallistuminen aikuisen tyttären tai pojan kotitöiden tekemiseen

	Tyttäret	Prosentit	Pojat	Prosentit
Neuvot	13	6%	4	3%
Siivous	25	12%	15	11%
Ruuanlaitto	18	9%	8	6%
Pyykit	14	7%	8	6%
Ei avusta	136	66%	103	75%
Yhteensä	206	100%	138	100%

(taulukko 5.) Isoäidin osallistuminen lapsenlapsen hoitamiseen

	Tyttäret	Prosentit	Pojat	Prosentit
Päivittäin	-	-	1	3%
Viikoittain	8	18%	2	7%
1-3 krt/kk	10	22%	9	31%
Tarvittaessa	10	22%	6	21%
Harvoin	17	38%	11	38%
Yhteensä	45	100%	29	100%